

CTM 30

ANTON. L. BARO. DE STÖRCK,
AUGUSTIM. IMPERATORIS ET IMPERATRICIS
A CONSILIIS AULICIS, ARCHIATRORUM COMITIS,
STUDII MEDICI CÆSAREO-REGII PRÆSIDIS, ET
DIRECTORIS PERPETUI, PER UNIVERSAS AU-
STRIÆ PROVINCIAS PROTO-MEDICI, IN NOSO-
COMIO PAZMANIANO PHYSICI, SOCIETAT. FLO-
RENTIN. ACADEM. SCIENT SIEN - ACADEM.
PRINCIP. HASS. INSTIT., BONON. ET ACADEMIÆ
NATUR. CURIOS. DEGLI AGIATI DI
ROVERED. &c. &c. MEMBRI.

PRÆCEPTA MEDICO-PRACTICA

IN USUM
CHIRURGORUM CASTRENSIUM
ET RURALIUM DITIONUM
AUSTRIACARUM.

E
LINGUA GERMANICA IN
LATINAM VERSA

PER
JOAN. MICHAELEM SCHOSULAN
MEDICINÆ DOCTOREM VINDO-
BONSEM.

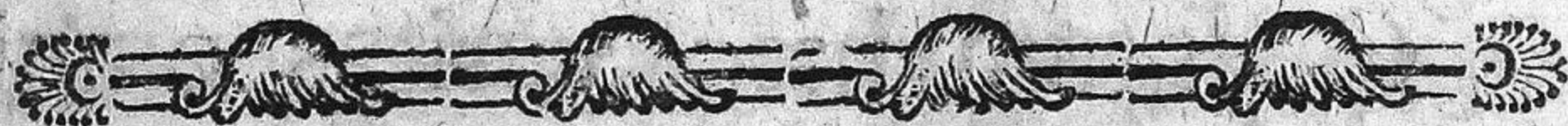
TOMUS I.

VIENNÆ AUSTRIÆ,
APUD RUDOLPHUM GRÆFFER.

1777.

1830

231 2A 11 000 1011

PRÆFATIO AUTHORIS.

In omni republica bonis instructa legibus unum ex præcipuis negotiis nullo non tempore existimatum fuit civium suorum prospicere sanitati: quantum enim horum increfcit numerus aut decrefcit, tantum & illa viribus augetur aut minuitur.

Prorfus non exiftere aut per morbum negotiis civilibus minus aptum effe nullum involvit difcrimen, cum in omnibus fanitas pofcatur.

IV

Quantum hæc veritas omni ævo cuique sapientissimis legibus sancitis claræ illuxerit reipublicæ, patet ex optimis profanitate civium suorum conservanda factis institutis, quibus profecto longe clariora quam superstructis tot hostium enecatorum cadaveribus trophæis monumenta posteritati reliquerunt.

Verum tamen ut ut optima hæc, in quæ tanto humano generi amicissimo studio ferebantur, eventus interim votis non ex omni parte respondit.

Ma-

Maximam quidem operam contulere, nullis pepercere sumptibus, ut constitutionibus publicis pseudo-medicos & agyras de suis proscriberent terris, sanitatem suorum civium incolumem præstarent, eamque non nisi viris, qui scientiæ suæ non ardua minus, quam præclara dedissent specimina, curæ committerent: attamen hauriendam inde utilitatem ruri degentes a civitatibus præcipuis Medicorum sedibus remotissimi experiri vix possunt.

Maxima igitur agricolarum & militum pars, quorum conditio præcipuum quodam jus sibi vindicat, ea clementia vel minime perfruitur: utrumque tamen hoc hominum genus multiplices experitur morbos, in quibus plerumque in chyrurgorum manus incidit.

Quid hac in re superest remedii? quam chyrurgos in re medica tantum erudire, quantum opus erit, ut in morbis frequentissime occurrentibus auxilium ferre valeant.

Du-

Dudum hanc corde gerebam
intentionem, & sane maximas
gratias debemus Augustissi-
mis nostris, qui ut primum
illam proponerem, pro innata
Sua in subditos benevolentia
voti mei me compotem facere
non defuerunt.

Humanitatis hujus prorsus
singularis opus, & qua infimos
etiam filiorum suorum comple-
ctuntur, benignitatis specimen
est novæ illius chathedræ con-
stitutio, ex qua chyrurgis pri-
mo scitu summe necessaria me-
dicinæ dogmata in lingua nostra

VIII

patria exponuntur, dein vero haustæ jam scientiæ exercitium ad ipsos ægrorum lectulos demonstratur.

Non omnibus interim tum ab urbe hac nostra nimium remotis, tum aliis negotiis impeditis hoc beneficio perfrui licet, qui tamen non minus ac cæteri promererentur.

His argumentis permotus, quæ manibus tenes præcepta, publici juris feci.

Regulas conscripsi practicas, iis etiam profuturas, qui hausta antea docentis ex ore præcepta
me-

medica memoriæ eo melius imprimere cupiunt.

Jam vero, quorum in gratiam hæc collegi, iidem mihi adhuc sunt commonendi, singula hujus libri capita in ordine non modo semel sedula lectione pervolvant, sed summa etiam attentione perlecta ponderent: qui unam alteramve duntaxat pagellam vago tantum percurreret oculo, a scopo longe aberraret.

Cum vero chyrurgos in sua arte probe eruditos ante oculos haberem, omnem medelam, quæ in morbis externe admo-

veri confuevit, silentio præterii.

Doses medicamentorum exceptis iis in morbis infantum exhiberi solitis attemperavi hominibus adultis & robustis, ut adeoque eas ægrorum ætati, sexui, viribus accommodare sano chyrurgi iudicio commissum sit.

Neque male me facturum putavi plura ejusdem generis & ad eundem scopum colliminantia addere medicamenta, concepta enim semel ægri a medicamento sæpius repetito nausea
aliæ-

aliæque circumstantiæ multiplicem hanc veritatem reddunt necessariam.

Compositiones quorundam medicamentorum ex Pharmacopœa Austriaca provinciali nunc quoque in germanicam linguam versa depromptæ sunt.

Libri hujus usus, ut redderetur major, occurrentia quævis in hoc opere medicamenta in quosdam classes sub finem digesta sunt, addito indice universalis, in quo omnia cujusve morbi notatu dignissima collecta haberentur.

Illos

Illos vero, quorum in gratiam hoc opus conscriptum non fuit, siquidem perlegant, eundem, ut sibi proponant finem, vellem, quem ego conscribendo animo expenderam.

Scripsi nempe castrensium & ruralium per provincias nostras Austriacas chyrurgorum commodis, ex quo, cur quædam non nisi breviter, quædam omnino non pertractaverim, ratio patet, sed & inde simplex & incomptum scribendi genus repetendum est, multique nostris terris usitati termini proficiscuntur.

Edi-

Edito hoc opere multis, ut opinor, rebus prospexi, omnibus me prospexisse rebus minime existimo: nequaquam vero chyrurgus, qui hæc etiam intime noverit, Medici officio omnibus in rebus se fungi posse arbitretur, longissimo enim a scientia Medica sane quam vastissima remotus est intervallo, quid multum? Medicus omnino non est.

Nihilo tamen fecius, modo debitis animi dotibus præditus sit, si ea, quæ hic præcepta habentur, opere ipso exercuerit,

rit, de horum efficacia & optato inde successu propria experientia toties convictus fui.

Illustre conatum meorum præmium me retulisse existimabo, quod ipsum me ad prosequendos in omne tempus labores non mediocriter exhortetur, si suscepto hoc labore expectationi Benignissimorum Principum & ardenti desiderio me pro virili mea parte salutis hominum plurimum consecrandi satisfecero.

PRÆ-

PRÆFATIO EDITORIS.

Cui pretium hujus operis intrinsecum & dignitas materie optime pertractatæ ignota non sunt, facile patebit, quam justo hoc ab omnibus desideretur, intelligique mereatur.

Præcepta quidem chyrurgorum in usum intitulatur, Medicorum tamen neminem his omnino carere posse existimo.

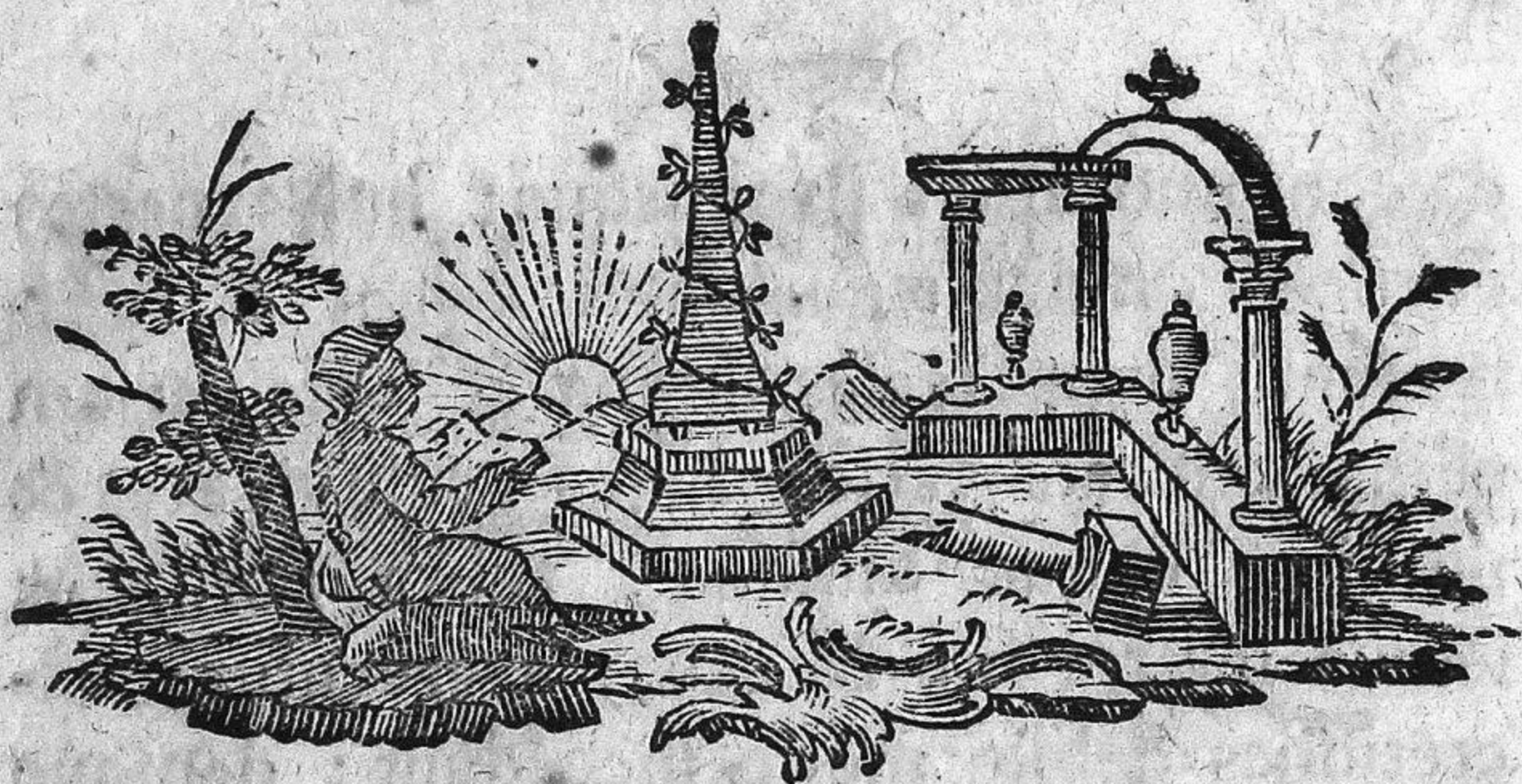
Sed quantus est numerus eorum etiam in provinciis nostris Austriacis vicinisque nobis regnis, qui, quia linguam germanicam parum, aut prorsus non callent, salutari hujus usu perfrui nequeunt.

An igitur non opus gratum & summe utile præstiti, dum hæc ex vernacula nostra in latinam, quam tanquam
lin-

linquam suam maternam nemo Medicorum ignorat, pro viribus meis transferre contendebam?

Nolim quis perpolitum artis coloribus me elegisse vertendi genus arbitretur, obvio potius ac vulgari, ne quidquam ab Authoris mente disceffero, in rebus tractandis usus sum sermone.

Taceam multiplicem usum omni ex parte ex hoc opere hauriendum, quod si solum Medicinæ Tyrones partim quod germanicam linquam ignorent, plurimum vero, quod optima practica morborum signa, quod veram & genuinam medendi methodum addiscant, fructum, quod nullus dubito, exinde hauserint insignem, optatum adsecutus sum finem.

INTRODUCTIO.

Quaelibet tam interna quam externa corporis humani pars suum habet usum suamque sibi propriam vindicat functionem.

Si singulae harum partium perfectae sunt functionesque facile, libere & constanter peraguntur, corpus sanum esse dicitur.

Qui sanus videtur, animo est hilari & ad sua officia exercitiaque corporis peragen-

A

da

da continuo aptus pronusque; hujus partes corporis omnes æquabiliter calent & flexiles sunt; hujus facies serena & juxta varium clima colorata varie; hujus oculi vivaces & nitidi; lingua humida, rubra puraque; sensus interni rite & acute exercentur; excretiones debito modo succedunt; denique respiratio illi facilis, placida, æqualis; pulsus liber, magnus, tardus, æqualis; somnus tranquillus atque refocillans deprehenditur.

Quam primum autem aliqua harum functionum a consueto abludit tramite aut non debita cum facilitate, oblectamento & constantia peragitur, notabiliterve impeditur aut læditur, morbus adest.

Nemo igitur veram rectamque habebit morbi cognitionem, sed ignorabit semper, quæ & quantum functio a statu suo naturali sanoque recesserit, quæve pars læsa aut quæ ratione læsa sit, nisi prius sufficientem status sani cognitionem sibi comparaverit; qui vero morbum recte non cognoscit, multo minus eum debellare noverit.

Imprudenter ergo agunt ii, plurimumque sua periclitantur vita, qui eam ignaris medicastis concedere non verentur.

Quo

Quo gravius aderit impedimentum, quo major læsio, quo plures & ad vitam necessariae magis læduntur functiones, quo vehementiores causæ, quo pejora fuerint symptomata, eo vehementior periculosiorque morbus erit.

Morbi acuti valde & periculosi vehementia sua in longum excurrere nequeunt, sed necessum est, ut intra breve temporis spatium, aut in melius sanitatemque, aut in pejus & mortem ipsam mutatio contingat.

Quapropter medicus in hisce circumstantiis mox remedia efficacissima exhibeat, ut jamjam succumbentibus naturæ viribus prospiciat; tunc enim omnis mora quam maxime nocet; remedia levia nil profunt præstatque in casu summe periculoso anceps tentare remedium, quam ægrum fato suo relinquere aut minus efficacibus torquere remediis.

In levioribus attamen casibus persæpe tota curatio naturæ tuto relinqui potest, atque tum solum adjuvanda venit, cum hæc a via recta deflectit, aut non sufficientes possidet vires.

Si hujusmodi leviores morbi validis tractentur remediis, ut simul & semel tol-

lantur, aut abbrevientur, ut plurimum contrarium evenit, natura enim perinde turbatur exasperaturque morbus, & prolongatur, vel tali ratione male consulitur ægro, ut non raro exinde mors contingat.

Pari ratione multum multumque nocens & enecans est illa præconcepta opinio, qua non nulli omnem morbi curam ab emeticis, purgantibus, sudoriferis, aut venæ sectione inchoandam statuunt; verum sedule prius symptomata causamque morbi indagare oportet & demum his proportionatam instituere curam.

Pro nullo enim morbo aut morbi symptomate universalem semperque applicandam possidemus curandi methodum, quia omnis præpemodum æger speciale quidpiam & ab aliis ægris diversum habet, respectu suæ idiosyncrasiae & symptomatum, quamvis morbo decumbat eodem.

Morbus ex vitio partium corporis nostri fluidarum, aut solidarum, aut ambarum simul originem trahit.

Constat enim corpus nostrum ex fluidis æque ac solidis.

Fluidæ continentur solidis horumque adminiculo moventur, & præparantur, attamen

men partium solidarum motus requisitus a genuina partium fluidarum constitutione dependet.

Ut igitur functiones corporis nostri debite peragantur, necessum est, ut tam fluida, quam solida bene sint constituta, nam errorem in his vel illis aut in utrisque praesentem morbus sequitur.

Quemadmodum vasa in corpore nostro quoad robur, magnitudinem, capacitatem, formam & flexilitatem diversa sunt, ita quoque patet humores, qui ea permeant, diversos esse debere.

Vasa magna, quæ ex corde & ad cor currunt, omnem tot diversarum specierum mixtionem humorum nostrorum continent. Cum permixtus itaque sanguis a corde in omnes reliquas corporis partes propellatur, necessum est, ut illa liquida, quæ vasa minora ingredi debent, facile a reliquis secedant locumque sibi destinatum occupent, hac secretionem non ad leges procedente, circulatio partium fluidarum turbatur, unde diversi exoriuntur morbi.

Si igitur humores nostri viscosi, tenaces glutinosique sint, tale quid contingit.

Quod si vero tenues, aquosi & dissoluti fuerint humores, facile & copiose vasa minora angustioraque subeunt, simul enim tales ingrediuntur humores, qui in vasis majoribus coerceri debuissent. Unde fit, ut sæpius effusiones in cava corporis diversa contingant, ita & copiosus sudor, leucophlegmatia, tumores, obstructions, indurationes, tandemque inflammationes mali moris habentur, quæ facile in gangrænam & sphacelum abeunt, semperque fere mortem adferunt, quod toties in febribus putridis, malignis, peste, scorbuto morbisque venereis videre est.

Unde requiritur, ut humores nostri debite sint elaborati omnique acrimonia careant, alias requisita corporis nostri nutritio impeditur, atque sic sensim & sensim humorum degeneratio propullulat.

Acres autem humores tam internas, quam externas corporis nostri partes solidas arrodunt, & mala causant non raro periculo plena, imo irreparabilia.

Et si vero tale quid non semper contingat, nihilominus solida multum vellicantur, irritantur, unde sæpenumero vehementes dolores, spasmi, convulsiones, inflamma-
tio-

tionem, febresque, variæ & malæ indolis morbi aut multum pertinaces insurgunt.

Quævis acrimonia specialis corpus nostrum propria sibi & singulari actione afficit, sic acre variolosum febrem sui nominis excitat gignitque variolas, alia morbillos, urticas alia, hæc scarlatinam, illa miliaria, vel petechias producit, alia demum scabiem, scorbutum, luem veneream &c. generat. Morbos igitur ex fluidis nostris oriundos innumeros esse patet.

At non pauciora sunt mala, quæ a solidis nostris ortum ducunt.

Partes solidæ sunt instrumenta, per quæ omnis corporis nostri motus functioque absolvitur omnis.

Si ergo hæc instrumenta rigida nimis aut mollia, magna aut parva, angusta aut ampla, irritabilia nimis aut insensibilia, non flectenda, male conformata, aut prorsus læsa fuerint, tunc quoque functiones corporis nostri impediri, retardari, lædi, multaque mala sequi debere intelligitur.

Morbi partium organicarum sæpius insanabiles sunt, plerumque etiam difficilius quam ipsi humorum morbi curantur.

Ut morbi cujusdam magnitudo periculumque recte cognoscatur, cuncta signa & obvenientia symptomata bene considerare, & perscrutari oportet; ea cum signis & symptomatibus status sani ducere in comparisonem convenit; facta hac comparisonem judicium ferri poterit, & apparebit, quantum morbus a statu sano recedat, quanta adsit læsio, quanta periculi instantis magnitudo.

Prognosis in morbis acutis ut plurimum dubia & incerta est, quia in hisce subitæ sæpe & inopinatæ contingunt mutationes, per quas nonnunquam sanitas redit ægris, de quorum salute ob vehementia & periculosissima symptomata desperabatur. Contra nonnulli subito necantur, de quorum salute nequidem dubitatum erat.

Quare in his morbis quoad prognosim caute omnino procedendum est, nec enim indulgere nimium, nec omnem sine ratione sufficienti spem abjicere oportet.

Si plura periculum minitantiæ adsint symptomata, omnium primo illi symptomati, quod actiones vitales plurimum vitiat, consequenter maximo periculo stipatur, auxilium ferendum est.

Quod

Quod si vero in aliquo morbo nec causæ nec morbi natura adhuc nota & perspecta sint, necessum erit, ut symptomata hic obvenientia cum aliorum jam notorum morborum symptomatibus comparentur, curaque sic instituatur, uti in morbis huic simillimis fieri consuevit.

Res physica omnis sive in fluidis sive in solidis corporis nostri vitium aut præternaturalem causans mutationem, ut inde functiones lædantur, turbentur, impediantur, causa morbi appellatur.

Quo vehementior maligniorque hæc causa extiterit, eo vehementiora pejoraque erunt morbi illius symptomata.

Interim non raro gravissimi imo incurabiles oriuntur morbi a causis etiam levioribus, si hæ causæ in principio ubi facilem adhuc medelam recepissent, non rite cognitæ, aut parvi factæ, aut prorsus neglectæ fuerunt.

Aër omni animali viventi ad sui conservationem absolute necessarius, quo purior & renovatus sæpius fuerit, eo magis sanitati conducit.

Mutationes aëris subitæ maxime nocent; hinc si longum & diuturnum calorem subi-

tum excipiat frigus præcipue humiditate conjunctum, graves & periculosi nascuntur morbi, qualis catarrhus — angina — tussis — pleuroperipneumonia — arthritidis — febris acuta &c. subitus vero calor cephalalgiam — vertiginem — apoplexiam — hæmoptoen &c. generat. Calor humidus laxat partes solidas, fluidas dissolvit, & ad putredinem disponit, unde sæpe febres malignas putridas, scorbutum &c. producit.

Homines loca humida, paludosa inhabitantes intermittentibus plerumque pertinacibus febribus, scorbuto, hydrope &c. laborant.

Aër diu conclusus, verbo: non renovatus sæpe subito necat, hinc casus sæpe lugemus tristes, dum minus circumspicte cæmeteria, fodinæ, cellaria, fontes, cisternæ &c. aperiuntur; pari ratione nocent exhalationes subitæ cellariorum, in quibus magna musti fermentantis quantitas inclusa est, imo fumus sulphuris & locorum subterraneorum halitus.

Sanitas cibo & potu diu carere non potest, his enim cuncta, quæ per ininterruptas corporis actiones & excretiones deperduntur, in corpore nostro restitui debent.

Re-

Requiritur ergo ut quotidie ob nutritionis necessitatem sufficienti copia cibus potusque ingeratur.

Ut primum vero ventriculus cibus etsi sanitati convenientissimis, facillimæque digestionis nimium impletur, digestio horum vitiatur, variique exinde nascuntur morbi, uti nausea, vomitus, anxietas, cephalalgia, vertigo &c.

Cibi difficilioris digestionis bene conveniunt, robustis aut validis corporis exercitiis duroque labori assuetis: nocent autem illis, qui debilioris machinæ parum corpus movent, sed vitam maxime sedentariam agunt.

In ciborum igitur tum quantitate, tum qualitate ratio habenda est corporis virium, exercitii & temperamenti.

Temperamentum frigidum, aquosum, mucosum cibos stimulantés, aromaticos sibi exposcit, qui interim nocerent temperamento calido, plethorico.

Verum tamen ratione quantitatis & qualitatis ciborum non nihil consuetudini in corporibus sanis indulgendum est, tunc enim omnia bene conducunt, quæ ex longa consuetudine aut cum temperantia assumuntur, sine noxa feruntur, valideve appetuntur.

Aqua

Aqua frigida, pura, cursu exercitata communem maximeque salubrem potum præbet, quæ tamen si nimium frigeat, aut æstuante corpore ingurgitetur avidius, toties peripneumoniam, gastritidem vel hydropem pectoris aut abdominis inducit.

Aqua stagnans paludosa, putrida pessimas intermittentes putridasque febres excitat, si itaque urgente necessitate impura talis in potum cederet, antequam in usum adhiberetur, decoqui debet, cui magna cum utilitate sub decoctione calamus aromaticus aut baccae juniperi committuntur, aut decoctæ jam aquæ tantillum aceti adfundere convenit.

Aqua cum duodecima sui parte spiritus vini permixta multum conducit post valida & diuturna corporis exercitia, vasis nimium laxatis viribusque per copiosos sudores perditis, hac mediante laxis partibus suave robur conciliatur, neque tam facile iterum de corpore per urinam & sudorem diffatur.

Spirituosa liquida mucosis phlegmaticis autve adsuetis & bene ferentibus favent, quam primum autem immoderate ingeruntur, debilitatur corpus & tremores, indurationes non raro irresolubiles oriuntur & hydropes lethales.

Quies

Quies nimia aut otium semper nocet, assumptorum enim digestionem, humorum circulationem, mixtionem requisitam, præparationem secretionemque impedit; partes solidas debiles reddit & laxat, unde tumores varii, torpor, capitis hebetudo & somnolentia ortum ducunt.

Igitur proportionatus viribus corporis motus cuilibet est instituendus, qui tamen nec diu nimis durare, nec corpus debilitare, minus adhuc copiosos aut defatigantes sudores elicere debet.

Valida & diuturna corporis exercitia juvenibus plus nocent, quam adultis, maxime si hi validis laboribus sensim adsueverunt.

Moderata nec in nimis longum protracta sæpiusque variata tam corporis quam animi exercitia hujus æque ac illius vires augent; immoderata vero utrique continuo debilitatem inducunt, etenim omne nimium nocet, & diu durare nequit.

Corpora debilia minus sana aut male conformata frequentius faciliusque ægrotant robustis sanis & bene formatis; sæpe numero enim causa levissima magnas in corpore debili turbas excitat, qua corpus sanum & robustum nequidquam afficitur.

Mala

Mala partis cujusdam conformatio, cujus fabrica naturalis ad sanitatem illibatam requiritur, per se jam morbus est, sæpeque insanabilem & continuam mortis causam præbet.

Attamen & ii, qui debiles, valetudinarii maleque conformati sunt, ad provectam senectutem vitam perducere possunt, si suam animi quam corporis exercitia totumque vitæ regimen ita dirigant, ut & viribus suis suoque corpori proportionata sint, cuncta vitent, unde detrimentum paterentur, quæ vero in bonum cedunt, stricte observent.

Præterea experientia docet ab epidemiis morbisque mali moris debiles & valetudinarios plerumque rarius quam sanos robustos præcipueque plethoricos affici.

Pluribus natura viis instruxit corpus, per quas sese ab humoribus superfluis inutilique aut nociva materie liberet.

Per urinam scilicet — alvum — perspirationem — adde in plethoricis per hæmorrhagiam narium aut hæmorrhoides per menstrua in sexu sequiori.

Si naturales hæ & consuetæ excretiones in corpore retinentur, aut vicissim excessive pro-

promoveantur, varii etiam morbi & sæpe-
numero periculofissimi oriuntur.

Adultiores sanitate gaudentes communi-
ter semel nycthemeri spatio alvum deponunt,
sunt tamen non pauci, qui optima cum sa-
nitate omni alterno, aut prorsus tertio die
eam exonerant.

Urinæ quantitas, quam in sanitate ex-
cernimus, fere quantitati assumptorum potu-
lentorum proportionata est. Citrini aut
straminei coloris urina pro naturali habetur,
nihilominus diversitas ciborum, potuum,
assumptorum medicamentorum, anni tem-
poris, exercitiorumque animi ac corporis
facit persæpe, ut urina hominis sanissimi
quoad quantitatem, colorem & odorem
multum permutetur.

Totum corpus quamdiu sanum est, con-
tinuo insensibiliter perspirare debet, sed &
isthæc insensibilis perspiratio pro anni tem-
poris tempestatisque diversitate variat pro
varia in diversis hominibus idiosyncrasia,
pro diverso vitæ regimine variat.

Sani plerumque sex vel septem horis
placide dormiunt, qui dum evigilant, refo-
cillatos se, alacres & ad sua officia præstan-
da

da aptos sentiunt; nimius autem somnus æque nocet, ac vigiliæ protractæ.

In omni ægro bene explorandus est Corporis habitus, explorandæ sunt vires — oculi — lingua — respiratio — pulsus, tandem perscrutandum venit, quæ functio in corpore vitiata vel læsa sit, & qua de causa, denique videre est, utrum omnes excretiones rite peragantur, an a statu naturali multum abludant nec ne?

Si initio mox multum collapsa & mutata sit, facies multumque debilis sit æger, malum est.

Si vero viribus gaudeat, mente constet, æquabiliter, facile plenoque respiret thorace, magna spes affulget.

Ast æger periclitatur, si continuo deliraret, multum inquietus sit, sese jactet in lecto frequenter, genua sursum trahat, impetuose lecto exsilire desideret, manibus continuo in aëre circumvagetur & floccos carpat; aut si de æstu continuo & ardore conqueratur, si lingua arida, fusca, nigra, si respiratio cita inæqualis & laboriosa sit, si urina pauca, multum rubra, aut mere aquosa mingatur, denique si æger inscius sese suis conspurcet excrementis.

In

In sanis & adultis corporibus numeramus intra unius minuti spatium pulsus communiter sexaginta ad septuaginta usque: post prastum & ad vespervas fere semper aliquo modo celeritas increfcit, in infantibus semper celerior, quam in adultis deprehenditur.

Quo magis ergo pulsus a sua debita celeritate & æqualitate recesserit, eo minus naturalior, eo pejor erit prognofis.

Nihilominus plures invenire est, qui optima cum fanitate pulsum naturali celeriore, inæqualem, imo intermittentem habent, hinc ut primum in hisce, si pulsus æqualis fimilisque naturali deprehenditur, morbus prædici poterit.

Varii pulsus a statu suo naturali recessus, utrum celerior — fortior — debilior — magis elevatus — plenus — tensus — suppressus — tardus — inæqualis — intermittens fit? per experientiam facilius quam descriptionem cognoscitur.

DE FEBRE.

Quam plurimi morbi aut febrem comitem habent, aut ipsi febriles sunt.

Si pulsus conspicuo aliquo tempore celerior sit, quam in statu naturali esse solet, & simul aliquæ in corpore mutationes, molestiæ, aut alia non naturalia observentur symptomata, hic status *Febris* appellatur.

Sunt febres aut potius febriles sanguinis effervescentiæ, quæ leves admodum causas agnoscunt, nec ullum periculum involvunt, vixque unum aut alterum diem excurrunt, unde febres unius diei, *Ephemeræ*, nominantur, quia brevi cessant, nec amplius redeunt.

In corporibus debilibus & infantibus has Ephemeræ sæpius videre est, plerumque leni, eoque levante sudore, aut urina turbida & crassa terminantur. Nonnunquam tamen in fine harum febrium urina naturali simillima excernitur, & nonnisi ad fundum vitri multum copiosum rubrum sabulum referensprehenditur.

Non

Non raro tales febres excitantur a leviori refrigeratione aut æstuatione corporis, a ventriculi oppletionē, aut animi affectu vehementiori &c.

Sunt & adulti & seniculi, qui omni vere & autumnō per unum alterumve diem delassationes & quasi artuum dedolationes conqueruntur, sitiunt, appetitu carent, minus placide dormiunt, frequentes horrores & se invicem excipientes calores experiuntur; ut primum vero sudor copiosus succedat, melius se habent, multamque turbidam & crassam plerumque deponunt ad finem urinam, redeunt postea vires & sanitas illibata restituitur.

Tales homines his effervescentiis febrilibus adsuēti sunt adeo, ut, nisi hæ statuto tempore revertantur, continuo male se habeant. Nec immerito enim persuasum sibi habent hisce corpus purgari, novasque ad injurias hyemis æstatisque facilius perferendas vires renasci.

Leves hæ febriculæ ut plurimum utiles & salutares sunt, præsertim si a nulla causa externa trahant originem, simulque mitibus symptomatibus concomitentur; hinc etiam raro remediis opus est, sed totum negotium na-

turæ relinquitur; requiritur solummodo, ut æger in moderato & æquali calore quietus permaneat simulque vitet cibos multum nutrientes potusque stimulantés, interim tenui carniū jure & potu attenuante, ut No. 13. utatur.

Quod si tamen cessante febre continuerent oris sordes, æger de pondere in ventriculo, de appetitu deletō conquereretur, opus est uti remedio leniter purgante, uti No. 38. aut hujus loco æger per unum alterumve diē mane & ad vesp̄as sumat pulverem No. 3.

Verum nonnunquam plethora ephemeram causat maxime illis, quibus consuetæ per nares excretionés sanguinæ & fluentes hæmorrhoides non rite absolvantur retardenturve, in simili casu venam secare oportet.

Contra vero febres continuæ & acutæ vehementiores semper periculosiores sæpeque lethales sunt, hæ raro sola natura curantur, sed fere semper Medici opem expostulant.

Nihilominus leviores & simplices febres acutæ continuæ persæpe absque magno periculo decurrunt, si levioribus de causis
in

in corporibus alias sanis beneque constitutis sint ortæ atque pertinacibus careant symptomatibus.

Febris acuta continua illa est, quæ per plures dies sine remissione perdurat, continuat.

Quamdiu in febre acuta continua symptomata multiplicantur, pejora evadunt, aut æque vehementia persistunt, tamdiu exitus morbi semper anceps & materia morbi cruda habetur.

Ut primum autem nonnulla symptomata mitigantur, morbusque apparenter remittit, id est: si lingua antea sicca, arida, nunc humida sit, pulsus non amplius tam durus, calor moderatior & levis perspiratio sequatur; si urina minus rubra, minus flammea sit & brevi ad fundum vitri ponat sedimentum &c. tunc morbus deflagrat, judicatur, morbi materies coqui incipit & eventus felicitis spes affulget. Hinc quo citius similia apparent signa, quo increscunt magis & augentur, quo diutius continuant, eo morbus brevior futurus est.

Quod si vero in decursu morbi symptomata semper evadant vehementiora, aut adhuc periculosiora sese jungant, neque signa coctionis vel remissionis ulla succedant,

æger in magno periculo versatur, speique parum superest.

Quamdiu symptomata increfcunt, aut æque vehementia perstant, morbique cruditas adest, omni conamine adlaborandum est, ut vehementia & magnitudo morbi minuat, symptomata mitigentur, vires naturæ jam succumbentes erigantur.

Hinc si evacuatio quædam per venæsectionem, vomitum aut alvi subductionem indicata sit, mox initio & mature eam adhibere oportet, ubi morbus altos necdum fixerat radices.

Mox vero ubi symptomata mitigata sunt signaque apparent, quæ excretionem incipientem & morbi remissionem indicant, caute mercandum est, ne naturam validiori remedio turbemus in opere suo potius adjuvando facilitandoque.

Si igitur tales febres sint regulares, nec natura per errores ægri aut adstantium, nec per medelam male adhibitam aut per incon-
fuenta mala symptomata in opere suo impeditur, tunc plerumque certis & determinatis diebus subita observantur mutationes, per quas notabiliter morbus vel emendatur, vel pejor redditur.

Tem.

Tempus, quo hæ mutationes contingunt, dierum criticorum nomine insignitur, mediantibus enim his mutationibus determinans judicium ferri poterit & probabile erit prædicere, an æger convalescet, an moriturus sit.

Dies communissimi, quibus tales mutationes contingere solent, sunt quartus — septimus — nonus — undecimus — decimus quartus — decimus septimus — vigesimus primus &c. ideo dies hi judicantes vel critici nominantur.

Semper fere hæ mutationes cum anxietate & inquietudine incipiunt, febris increfcit & symptomata cuncta exasperari videntur. Verum hæc siquidem sedule observabatur signis coctionis prægreffis, hanc inquietudinem contigisse instante die critico, consequenter esse salutare naturæ conamen, quo cum morbo certamen iniens hunc debellare, seque hoc malo liberare adlaborat, nullum incutient vanum terrorem.

Si igitur symptomata non nimis vehementia, nec adeo periculosa autve diu perstantia morbique magnitudini proportionata sint, tum in medendi methodo nil mutandum, sed iisdem hucusque applicatis reme-

diis continuandum est attendendo: utrum nil majoris momenti accidat, reliqua naturæ committenda sunt.

Verum si viderentur hæc symptomata exorbitare, aut in longius excurrere, ægerque certo exponi periculo, tunc hæc eadem methodo ut in morbi initio nulla habita rerum præteritarum ratione remediis indicatis aut depletionibus moderanda sunt.

Brevi postea signa se manifestabunt, quibus patebit quamam via materiem morbi expellere contendat.

Atque secundum notam hanc viam ipsa curandi methodus institui debet.

Tales evacuationes plerumque absolvuntur urina — alvo — sudore — vomitu — hæmorrhagia narium — hæmorrhoidumque, aut per menstruam purgationem in sexu muliebri.

Raro unica solummodo via natura utitur, ut plurimum per plures simul operatur.

Hæ excretiones si cum moderamine morbi que levamine & imminutione symptomatum procedant, parum agendum est. Si vero sint nimia ægrumque debilitent, remediis convenientibus sistendæ sunt, minus justo autem parciores, adjuvandæ, promovendæ.

Atta-

Attamen non tantopere studendum est copiae & quantitati evacuationum quam mutationi & levamini inde orto, etenim per sæpe pauca & vix observabilis evacuatio magnum sufficiensque attulit levamen, ubi nonnunquam copiosa evacuatio parum aut nihil solatii præbet.

Haud raro criticæ hæ evacuationes non determinato, sed alio die contingunt.

Atque tum solum observandum est, an has evacuationes prægressa fuerint coctionis signa? an æger exinde levatus fuerit? Si tale quid salutare advertatur, mutationes hæ bonæ sunt, de statuto accidunt nec ne. Si vero exinde morbus redderetur pejor, evacuationes tales malæ & periculo plenæ sunt.

Frequenter etiam morbi materies non per vias consuetas & naturales de corpore expellitur, sed subito in aliam deponitur corporis plagam.

Si talis metastasis aliquam ad vitam summe necessariam partem occupet e. g. caput — pulmonem &c. non raro summum inde vitæ periculum aut cita mors imminet.

Quod si vero hæc morbi materies ad partes minus nobiles præcipue externas de-

ponitur e. g. ad parotides, — inquina — manus — pedes, tum facilis plerumque medela habetur, quamvis & tales depositiones longos depascentesque morbos causare possint.

Ad metastases has externas aliqua ratione omnia exanthemata referri possunt.

Si hæc exanthemata ægrum levent, symptomata mitigent, tollant, æque tam salutaria sunt, quam aliæ bonæ perfectæque evacuationes criticæ.

Quod si vero exanthemata non levent, quin potius statum morbi exasperent, symptomata mala & periculosa sunt.

Verum tamen in febribus acutis continuis persæpe videre licet nec evacuationem notabilem, nec ullam observare metastasim, ægrum tamen brevi & feliciter suam adipisci sanitatem.

Tale quid obvenit, dum medendi methodus debite instituatur, morbi materies acris non erat, symptomata non vehementia, vires naturæ sufficientes, materiesque morbi ita concocta, ut humoribus nostris facile assimilaretur, neque turbas amplius in corpore excitare posset; non raro morbus insensibiliter per perspirationem judicatur.

DE

DE FEBRIBUS ACUTIS CONTINUIS.

Febbris acuta continua communiter incipit cum horrore & frigore paulo post calore per universum corpus superveniente. Nonnunquam tales ægri mox experiuntur calorem, quin horrores aut frigus præcesserint, præterea de cephalalgia, dedolatione, tensione & pulsatione in toto corpore ardente conqueruntur; passim delirant, cutis est tensa, calida, lingua sicca, vel alba, fitis magna, somnus interruptus & inquietus, respiratio difficilis & celeris; urina rubra vel flammea; pulsus celer, plenus, tensus, durus, nonnunquam inæqualis & suppressus.

Quo plura vehementioraque fuerint talia symptomata, eo morbus periculosior.

Febres hæ communiter oriuntur post subitas & frequentes aëris mutationes, post validam & diuturnam refrigerationem, incallescantiam aut defatigationem corporis; post errores in cibos & potus commissos,
post

post validos animi affectus, a plethora, sanguinis spissitudine calida, aut acrimonia non cognita, per quam sanguis incalescit, effervesceat, partes solidæ irritantur, vibratio pulsus duplicatur, & humorum acceleratur circuitus.

Causa morbi debite examinata, præsentibusque bene ponderatis symptomatibus mox curatio adhiberi debet.

Leves & simplices febres continuæ per sæpe jam quarto, sæpius tamen septimo finiuntur die, nec unquam ultra diem undecimum excurrunt.

Harum febrium symptomata pauca & mitia sunt, levem solummodo ægri experiuntur cephalalgiam, sitim non magnam, febrim paucam, linguam albam; oculos sat vivos habent, respirationem vix non naturalem, urinam subrubram, appetitum imminutum quidem, attamen nec de nausea, nec de pondere, inflatione, aut oppressionem primarum viarum conqueruntur.

Tertia aut quarta die urina fit turbida, brevique copiosum & mucosum sedimentum ad fundum deponit, & si circa finem quarti diei sat levans sequatur sudor, aut alvus, aut narium hæmorrhagia, tum plerumque febris jam cessat.

Si

Si vero hoc die nulla talis evacuatio contingat, febris vero minuatur, tum morbus æque per evacuationes tales criticas die septimo sanatur.

Quod si autem febris quarta die non remittat, sed ad septimum usque duret, undecimo die morbus terminatur.

In mitibus hisce casibus non multis indigemus medicamentis, sufficit, si æger ter vel quater pulverem No. 1. vel No. 2. sæpiusque potum theatum ut No. 13.umat, his & similibus remediis ad finem morbi usque continuandum est.

Verum si æger simul tussi & oppressione pectoris laboret, remedium No. 8. erit convenientissimum, quia non solum sputa facilia reddat, sed & morbum penitus aufert.

Ergo in his febribus simplicibus parum est agendum, quod si vero febris pluribus gravibusque stipata sit symptomatibus, plus laboris industriæ experientiæque requiritur.

Si itaque pulsus mox initio tensus & plenus sit calorque magnus, statim ægro vena secanda est, imo interdum ter, quater, & pluries eadem, si casus expostulet, repetenda.

Ne

Necesse tamen est, ut inter quamlibet venæ sectionem spatium aliquot horarum intercedat, ut sic rite cognoscatur, an celebrata venæ sectione morbi genius emendetur nec ne?

Hac in re iudicio opus est, ne æger per nimias venæ sectiones omnes vires amittat, neve his neglectis magnus nimis consequatur morbus.

Imprudenter agunt, qui per continuas malefanas venæ sectiones & febrim & morbum simul & semel suffocare contendunt.

Febris enim est naturæ instrumentum, quo morbi materies coqui, coctaque de corpore eliminari debet; febris igitur ad curationem necessaria est, requiritur solum moderamen, ne exorbitet, neve langueat; utrumque & pulsus magnitudo & ægri vires docent.

Quare intrepide venæ sectio repeti potest & debet, quamdiu æger multum calet, sitit, vires bonas possidet, pulsusque notabiliter plenior, tensior & fortior est, quam in statu naturali esse solet.

Quamprimum vero observatur, vehementiam symptomatum remittere febremque fieri mitiorem & pulsum ad naturalem ac-

ce-

cedere, omnis omnino venæ sectio vitari debet, nisi denuo pejora insurgerent symptomata, iterumque pulsus magnus, plenus, tensus evaderet & durus.

A prudenti febris moderamine vera & felix omnium febrium acutarum continuarum cura dependet, quique hoc præstat, plurimum præstitit, ita enim vehementia morbi infringitur & natura sic disponitur, ut deinceps pro maxima parte se ipsam juvare possit.

Si vero morbus ortum duxerit a cibis indigestibilibus, aut malæ notæ, aut op-
plectione ventriculi nimia, æger de continua nausea, vomituritione, amarore oris, pondere ad præcordia, vertigine, anxietate &c. conqueratur, mox initio morbi emeticum ut No. 24. 25. 26. exhiberi debet, hac tamen cum cautela, ut si venæ sectio indicata sit, hæc instituatur antequam propinerur emeticum; multum facilitatur vomitus, si æger sumpto emetico multum aquæ tepidæ aut potus theati tenuis desuper hauserit.

Dum autem æger de pondere in ventriculo, flatulentia in intestinis, mucositate oris, deperditoque appetitu se accuset, signum est in intestinis jam latitare saburram,

in

in hoc casu mox purgans, ut No. 3. — 5. — 14. — 38. exhibendum venit.

Nonnunquam unum emeticum, unum purgans sufficiens non est, quod intelligitur, dum altero die eadem adhuc supersunt symptomata, hinc novum propinare consultum erit.

Quod si vero æger multum debilis esset, aut altero die notabiliter remisissent symptomata, poterit corpus lente & sufficienter per frequentiores clysteres aut medicamenta, ut No. 11. — 12. — 39. — 141. — in integrum depurari.

Verum si nulla adsint indicia aliquid alieni, corrupti aut indegustibilis in ventriculo hæsitare aut intestinis a medicamentis evacuantibus abstinendum, curaque mox aliis remediis inchoanda est.

Et quoniam in hisce febribus acutis continuis ut plurimum sanguis nimis spissus, partes solidæ multum tensæ, calor & sitis vehemens habetur, necessum est, ut ægro larga manu remedia refrigerantia, attenuantia & emollientia, ut No. 1. — 2. — 6. — 7. — 8. — 9. — porrigantur.

Quo calor & sitis major, quo pulsus tensior, quo sanguis spissior, eo plus de his
potu-

potulentis ingurgitandum est, cavendum tamen, ne potus hi nimium calidi aut nimium frigidi assumantur.

Præterea bene observandum est, an æger quotidie, an saltem alterno die alvum deponat, si non, alvus clysmate ut No. 10. sollicitari debet.

Clysmata emmollientia & leniter refrigerantia pariter ad moderamen caloris & febris conducunt vel maxime, si sanguinis impetus versus caput vehementior fuerit.

Si vero æger clysmata horreret, tum ad alvum sollicitandam præter decocta attenuantia quotidie bis aut ter sumere potest pulverem No. 3. aut potu utatur No. 11. — 39. — 141. — sedule tamen attendendum, ne inde nimiam & tenuem acquirat alvum, qua multum debilitaretur.

His leniter refrigerantibus, attenuantibus & emmollientibus remediis continuandum est tamdiu, donec remiserit penitusque cessaverit febris: hac methodo febres acutæ continuæ parumper graviores feliciter curantur, si non inconsueta simul adsint symptomata.

Si autem peculiaria adsint symptomata & periculosa, quæ pro sua vehementia,

C

&

& numero febrim adaugent, simplex illa medendi methodus non sufficit, sed alia præterea remedia requiruntur.

Vehemens factis jam necessariis evacuationibus perstans nihilominus cephalalgia ægro multum molesta est, eum quiete & somno privat. In hoc casu fermentum panis applicatur plantis pedum mane ac vespere renovandum. Si vero caput simul grave & hebes, oculi truces & scintillantes sint, fermentum panis simplex ad procurandam a capite revulsionem non sufficit, sed applicatur synapismus ut No. 291.

Nonnullis quibus plantæ pedum callosæ admodum non sunt & delicatoris texturæ mulieribus sæpius fermenti panis loco cum effectū emplastrum de galbano apponitur quotidie renovandum.

Pariter bene conducit ægro, si præsentē valida cephalalgia sæpius in lecto, aut extra lectum sedeat, & mane, ac vespere utatur balneo pedum.

Non minus hisce clysmata emmollientia conveniunt.

Omnibus his incassum adhibitis emplastrum vesicans cervici apponi debet: sæpius æger naribus admoveat acetum, aut
eodem

eodem tempora sibi humectet. Nonnunquam epithemata ad frontem ut No. 15. multum solatii adferunt.

Si tamen omnibus his institutis oculi adhuc rubeant, scintillent, caput caleat, æger continuum in auribus susurrum, vertiginem &c. experiatur, sanguiifugæ infra aures locari & unciaë aliquot sanguinis extrahi debent.

Et si vero cuncta hæc exasse instituta fuere, contingit tamen persæpe, ut cephalalgia non antea ac ipse morbus remittat & hæmorrhagia narium aut alvi evacuatio critica sequatur.

Incipienti autem ægro delirare aut continuo somnolento, hebeti jacenti tum plerumque synapismus solus non sufficit, sed insuper vesicantia ad furas poni & per aliquot dies secundum indicationem fluentia servari debent.

Hæc si nondum satis operentur, & levamen adferant, similia ad femora, brachia applicanda sunt.

Neque minus indicantur vesicantia, dum in diversis faciei, brachii, pedumque partibus spastici subsultus sese manifestant, nec non, si æger sub morbi decursu de auxie-

tate & oppreffione pectoris conqueratur, fi cum difficultate & moleftia refpiret, adfitque tufficula, nec tamen plethora præbeat caufam mali.

Sæpe noctes inquietæ & infomnes tranfiguntur, fi hæ vigiliæ ultra tertium aut quartum diem excurrant, ægro quotidie ad vefperas remedium fub No. 41. porrigendum eft.

Tale remedium plurimum conducit illis, qui puſillanimes funt, nimiumque irritabiles poſſident nervos, aut ſpaſticis frequenter contractionibus laborant.

Ab his tamen remediis abſtinendum eft tum, cum alioquin caput multum affectum, grave & hebes fit, ægri continuo dormitent, & infenſiles jaceant.

Præſentibus his circumſtantiis ſedule & exacte advertendum eft, quantæ & quales ſint ægri vires, hæ ſi bonæ adhuc, pulſus hucusque fortis ægerque remedia omnia exhibita, quin obſtrepet, aſſumat, ſpes adhuc ſupereſt, nec opus erit ante adhibita remedia immutare, ſed his attenuantibus leniterque refrigerantibus inſiſtendum eft tamdiu, donec morbus emenderetur, & ſi advertatur unum aut alterum ſymptoma ſublevari, vide-

delicet: sitim minui, somnum fieri paccationem & plus reficientem, capiti redire serenitatem, febremque remittere &c. hæc bona indicia continuari, & quotidie meliora reddi, tunc sperare licet, brevi fore ut æger convalescat.

Sæpius observatur æger remittentibus symptomatibus de majori lassitudine, dedolatione artuumque dolore lamentari, verum talis sensatio mala non est, imo bonum portendit omen, quia tunc æger liberior sibi magis præsens misérias quoque suas exactius persentiscit.

Si talia salubria non interrupta adsint reconvalescentiæ signa, necesse non est, ut tam copiosis potulentis & remediis æger torqueatur, verum cibi jam aliquantum plus nutrientes concedi possunt.

Attamen adhuc remedia moderata manu propinanda sunt, donec febris penitus cessaverit, neque ullum alicujus momenti symptoma appareat amplius.

Etenim si cito nimis necessariis adhuc valedicatur remediis, plerumque aliquid in corpore relinquitur, unde vel prior morbus recrudescit, vel aliæ peiores adhuc sequelæ causantur.

Si igitur naturæ vires constantes permaneant, sanguis nec corrumpatur, nec dissolvatur enarrata hucusque attenuans, & refrigerans curandi methodus sufficiens est, hacque febres acutæ continuæ periculosissimæ feliciter curantur.

Contra si symptomata vehementia sua persistant, aut pejora continuo evadant, simulque corporis labefiant vires, pulsus mollis, parvus & debilis evadat &c. aut sanguinis dissolutio se manifestet, illico a refrigerantibus, attenuantibus abstinendum est, & horum loco roborantia, leniter stimulantia & putredini adversa remedia porrigenda sunt, secus natura nequaquam sufficeret, ut periculum avertat, humorum corruptionem impediat, coquat morbi materiem hancque e corpore eliminet.

Quare ægris in hujusmodi circumstantiis exhibentur remedia ut No. 16. — 17. — 18. — 19. — 20. — 22. — 23. præcipue illa, quæ camphora ingreditur, tum porrigi debent, quando spastici & convulsivi motus ægrum infestant.

His ægris etiam vinum concedere licet, maxime si antea vinoso potui assueverunt, vel vinum ardenti desiderio efflagitant :

tant: frequenter omnino observatur dato vino & vires & jamjam succumbentem naturam opinione citius erigi, unde prioribus remediis ut No. 17. — 18. — 19. — addi potest vinum ad duas tresve uncias, aut remedium No. 31. exhibetur.

Remedia vero calefacientia, nimis stimulantia aut spirituosâ exulent, communiter enim his ægris venena sunt.

Si exhibitis hisce remediis observeretur pulsus elevatus, ægri vires increscunt, periculosaque remittunt Symptomata, tum spes affulget & iisdem medicamentis continuare oportet, quamdiu necessitas eadem expostulare videbitur.

Attamen si nulla appareat emendatio morbi, imo omnia in pejus ruant Symptomata, mors inevitabilis metuenda est.

Narium hæmorrhagia si simili in casu contingat, ægrumque levet, nunquam retardanda aut sistenda est, etsi copiosa sit & continuet diu, nisi per nimiam sanguinis jacturam æger debilitaretur, pallesteret, artubus frigeret cum pulsu parvo debili & intermittente animoque linqueret.

Sed neque opus est, ut sanguis e naribus copiose semper pluat, paucae nonnunquam guttulae jam levamen adferunt.

Verum saepe narium obstructio aut vasa nimis rigida naturae conamen impediunt & aliquot solummodo guttulae sine levamine transmittunt, hinc aeger de tensione capitis, pulsatione molesta, vertigine, continuoque narium pruritu conqueritur.

Tum vires naturae adjuvandae sunt emmolliendo scilicet vasa rigida spongia aqua calida madida naribus aegri admota ejusdemque vapore sedule attracto.

Male omnino; si sanguis nimis spissus & tenax haemorrhagiam narium impediat.

Haud minus malum signum est, si copiosus quidem ex naribus sed dissolutus sanguis promanat, aegrumque non modo non levet, sed potius debilitet & symptomata pejora reddat, haec saepius visitur, dum humores in acrem & putridam degenerant naturam.

Saepe conqueruntur aegri febre jam per multos dies continuante, nonnullisque coctionis signis praegressis de subitanea anxietate & molestia ad scrobiculum cordis, de pondere in ventriculo, de horrore in

om-

omnes cibos, deque vomendi conatu. Quæ signa indicant naturam se materie sua peccante per vomitum liberare velle.

Positis his, si æger sponte vomat, vomitus hic multa aqua calida epota cui mel admixtum facilitandus & adjuvandus est.

Si ægro ad vomendum sufficientes non adsint vires, ipsi emeticum No. 24. porrigendum est, tale emeticum nullo morbi tempore nocet, siquidem necessitas exigat, nec quidquam adsit, quod contradiceret.

Talis per vomitum evacuatio raro contingit, communiter tantum in hoc casu, ubi mox initio morbi indicata emetica aut purgantia negligebantur.

Si vero cum enarratis signis reliqua morbi symptomata mali moris sint, vomatque æger multam, corruptam, flavam, aut nigrescentem, putridam, fœtentem sine levamine materiem, mors instat.

Verum longe frequentius videre est evacuationem fieri per alvum, quæ ut plurimum levamen adfert, ideo hæc si non facile & sufficienter procedat, adjuvanda est, nunquam tamen retardanda, nisi nimia profusione ægrum debilitaret aliasque causeret molestias.

Si subita vehemensque obveniat diarrhæa corpori vires subtrahens, pulsus sit parvus, respiratio evadat laboriosa, intumescat abdomen, alvus male oleat putrida aut cibi & medicamenta immutata excernantur, æger in summo versatur vitæ periculo.

Sæpius sub decursu morbi accidit ægrum sentire pectoris oppressionem, difficilius aliquomodo respirare accedente tussi, & paulo post sputo copioso excreto.

Si res ita se habeat, nil peculiare agendum est, sed iisdem remediis continuare oportet.

Si vero sputa facile non prodirent & pulmones ardor infestaret, remedia emollientia & sputum promoventia ut No. 8. — 32. — 33. danda sunt.

Verum stertore in pectore accedente, ægro cum difficultate respirante, multum sudante, in extremitatibus frigente, omnibusque remediis adhibitis, nullo procedente sputo, pessimum est & nisi levans subsequatur diarrhæa, æger brevi fatis cedit.

Mox initio morbi acuti obveniens copiosus sudor plerumque nocet, ægrum enim debilitat, orbat sanguinem parte sua
flui-

fluidiore, consequenter multum inspissat & magnam sanguinis depravationem, dissolutionem, minus debitam permixtionem aut magnam denique solidorum laxitatem &c. designat.

Attamen & mox initio morbi acuti exortus sudor bonus esse potest, si morbus in refrigeratione, perspiratione suppressa suam agnoscat originem, aut ubi acrimonia quædam contagiosa necdum perfecte massæ sanguineæ communicata adhuc oberrans de corpore expellitur, antequam sanguinem infecerit, pessimaque produxerit symptomata.

Sudor post prægressa coctionis signa die critico exortus, plerumque bonus est & ægrum levat, præsertim si nimius non sit, & in toto corpore æquabilis.

In hoc casu per tenuia carnium jura, per potus tennes, tepidos, ut No. 13. sudor sustentari debet; ægerque ab omni accedente frigore muniendus est: male tamen consuleretur ægro, si stragulis & pulvinaribus obrutus, calido tractaretur regimine, aut remedia calida sudorifera exhiberentur.

Sudor

Sudor diu nimis durans, ægrum non levans, quin imo debilitans, nequaquam promoveri debet, sed potius omni cum cautela minui & retardari.

Hinc ægro sensim & sensim refrigerium concilietur moderatum, quod fit, si sæpius in lecto sedeat erectus, si possibile sit, lectum subinde relinquat, & linteamina caute muret.

Remedium sub No. 35. persæpe magnum in hoc morbo præstat effectum, successive enim copiosum, & debilitantem sudorem compescit. Si tamen hoc non sufficeret, cortex peruv. sub No. 70. exhibendus est, vix non semper inde medela adfertur, ægroque vires restituuntur perditæ, nisi sudor a materia corrupta in primis viis hærente, ab indurationibus, ulceribus, aut denique sanguine penitus dissoluto originem duceret.

Si externe tumores observentur metastatici, & simul molles, fluctuantes, aquosa materie repleti sint, illico aperiri debent, ut materie exitus concilietur.

Si vero duri sint, per remedia emmollientia & leniter stimulantia maturatio acceleranda est, nihilominus & hi, ut primum

num mollities & materies contenta advertatur fluctuans, secandi sunt.

Nonnunquam tales depositiones externam aliquam corporis plagam occupant, sed mox iterum evanescunt & aliam aggrediuntur.

Sæpe in massam sanguinis resorpta materies affectat consuetam per urinam & alvum viam atque sine magnis ægri molestiis evacuatur.

Sæpius non sine magno levamine per totam corporis superficiem exanthema suboritur.

Si vero tumores tales metastici deserant superficiem externam & internas occupent partes, res plurimum periculosa est.

Quemadmodum evacuationes per hæmorrhagiam narium, urinam, alvum, sputa, sudorem &c. aut per externas sub morbi decursu depositiones subitum & magnum procurant sæpe numero levamen, morbumque radicaliter tollunt, hincque salubres sunt & judicium absolventes; ita nonnunquam non modo non levant, sed potius ægrum debilitant, pejoraque reddunt symptomata, igitur nequaquam judicantes, sed symptomaticæ sunt & malignæ.

Ea-

Eadem ratione se res habet cum miliaribus ac petechiis : sæpe morbus per hæc subito levatur terminumque sortitur felicem & tum revera salubria sunt & critica: verum & sæpius videre est ægrum his apparentibus nequidquam levari, imo brevi post ruere in pejus, in hoc casu utique non critica, sed symptomatica & maligna sunt.

Nunquam in principio morbi prædici potest, an exanthemata futura sint, nec ne, nisi cognita jam adsit epidemia, quia initio certa & characteristica indicia desunt.

Antequam autem talia morbo perstante se manifestent exanthemata, ægri pierumque de oppressione & titillatione in pectore, de dolore in artubus præsertim ad lumbos & os sacrum conqueruntur, inquieti sunt, cutis nonnuquam arida & sicca est, nonnunquam autem levis præcedit sudor. Quibus miliaria obveniunt, multum in facie & circa collum sudant, frequentius per momentum horrent, sudor illorum vaporem spirat acidum, continua molestat tussicula & ad sternum opprimuntur.

Si jam miliaria aut petechiæ regulariter facileque erumpant die critico, communiter multum levantur ægri; in hoc casu nequidquam

quam opus est mutare medendi methodum, sed iisdem feliciter exhibitis remediis intrepide continuare oportet.

Si vero similia exanthemata adhuc hinc inde profundius in cute hæreant ægerque multum debilis sit & anxius, remedia leniter sudorem procurantia exhibere convenit, uti No. 16. — 17. — 18. — 19. — 20. — 22. — 23. — 30. — 31. —

Ut primum vero eruperunt & æger exinde levamen viriumque percipiat augmentum, mox remediis hisce sudoriferis valedicendum est & studendum, ut leni medela exanthemata subsistant.

Talia exanthemata sæpius jam quarto, septimo, nono vel undecimo, sæpe tamen primo decimo septimo die vel serius adhuc erumpunt, dum nempe natura longiori tempore ad morbi materiem concoquendam & de sanguine expellendam opus habet.

Si in hisce morbis cura acceleretur, si æger & adstantes impatientes subito stimulantibus remediis calidoque regimine exanthemata præmature & præpostere extorquere contendunt, pessime morbus exasperatur, hacque ratione expulsa exanthemata non levant, sed debilitant, & nisi natura tan-

tas

tas possideat vires, ut non solum ipsi morbo, sed & male suasæ medendi methodo debellandæ par sit, actum est de his ægris. Quare factis in principio morbi necessariis evacuationibus cunctisque requisitis in medela acutorum properandum non est, nec sine ratione sufficienti permutanda remedia, sed animo intrepido continuanda, donec aut morbus remiserit, aut alia apparuerint indicia.

Morbi levamen non a copia exanthematum, sed ab horum effectû dependet, quia non raro pauca miliaria vel petechiæ plus levaminis adferunt ægro, quam dum eadem numerosissima prodeunt.

Si itaque æger paucum suorum exanthematum numerum levantem agnoscat, debitoque cætera ordine procedant, summe noceret, qui per remedia stimulantia calidumque regimen numerum hunc augere intenderet.

Milliaria sunt parvæ, rotundæ, elevatae & feminibus millii simillimæ vesiculæ, quæ nonnunquam rubræ sunt & tunc miliaria rubra, si vero materia pellucente aquosa repletæ sunt, alba vocantur.

Petechiæ sunt maculæ læte rubentes, rotundæ pulicum morsui similes, quæ quo
plus

plus suæ formæ & colori respondent, eo benigniores habentur.

Quo plus autem a forma sua debita recedunt, quo magis læte rubens color in fuscum, purpureum, nigrum tendit, eo petechiæ pejores sunt, præcipue si simul adhuc plagæ nigrocæruleæ se manifestent, quæ summe periculofam corruptionem sanguinisque putrefactionem indicant.

Attamen jam sæpius videre licuit etiam malæ notæ petechias ægro attulisse levamen, quare in tali casu nimius metus abjiciendus est, si reliquæ morbi circumstantiæ tollera-biles sint, & ordine consueto decurrant.

Accidit nonnunquam post commissos ab ægro aut adstantibus errores, post refrigerationem, iram, terrorem aut clandestine devoratos cibos minus convenientes subito retrocedere exanthemata, ægrumque in maximum vitæ discrimen conjici.

Tum pro diversa retropulsionis causa pro varietate inde exortorum symptomatum varia quoque & diversa erit curandi methodus. Si enim re non bene perpensa mox remedia calida sudorifera porrigantur, non raro enecatur æger, quoniam persæpe contingit, ut retropulsis exanthematibus no-

va & vehemens exoriatur febris acuta, pulsus plenus tensus tangatur & durus, æger difficulter respiret, caleat, sitiatur &c. necesse est tunc ægrum venæsectionibus remediis, que attenuantibus refrigerantibus tractare non secus ac in febris initio. Etenim casus hic revera tanquam incipiens morbus nulla habita præteriti ratione considerari debet, unde cuncta remedia calida sudorifera summe nocerent.

Quod si vero causa in levi refrigeratione consisteret, nec inde multum increveret febris, copiosus potus theatus leniter diaphoreticus No. 13. — 21. — exhibendus, in æquali calore servandus æger, his mediantibus plerumque intra breve temporis spatium levamen adest, denuoque prostant exanthemata.

Naturæ viribus autem nimis debilibus cognitis, remediisque leniter sudoriferis ad exanthemata expellenda non sufficientibus vesicantia ad furas applicanda & remedia potentiora ut No. 16. — 17. — 18. — 20. — 22. — 23. — exhibenda sunt, ut primum vero exanthemata prodire, æger secundum vires suas & symptomata tractandus est.

Si

Si vero retrocedentium exanthematum causa validus esset animi affectus, æger pacari, & exhibito potu multo leniter sudorifero in calore moderato servari debet. Cumque somnus reficiens his ægris multum conducatur, merito illis remedium No. 37. exhibetur. Si tamen & in hoc casu valida febris accederet, ægerque multum anxius cum difficultate respiraret, simile remedium porrigendum non est, sed venæ sectionibus & remediis attenuantibus refrigerantibus succurrendum erit.

Retrocedentibus vero exanthematibus a multis & nocivis ingestis cibis, unde æger anxius evadat, cum difficultate respiret, hypochondria & ventriculus inflentur, tendantur, cibos omnes nauseet, continuasque experiatur vomituritiones, statim emeticum uti No. 24. — 25. — 26. — propinandum, aut purgans ut No. 3. — 5. — 14. — aut talia clysmata applicanda veniunt.

Ut primum saburra hæc ex ventriculo & intestinis ejecta est, sæpe absque omni exhibito remedio exanthemata rursus prodeunt: si vero tale quid non accidat, pusillus tamen non adeo tensus, nec nimis validus sit febris

lis impetus, remedia attenuantia & leniter sudorifera ut prius conveniunt.

Sæpe sine manifesta causa exanthemata disparent, interim æger tales experitur pectoris oppressiones, ut in periculo subitæ suffocationis constitutus sit, tum extrema, quæ ut plurimum nunc frigent, pannis calidis bene perfricanda sunt & sine mora secunda vena. Tali ratione momentaneum adfertur auxilium, sæpeque hoc unicum superest remedium, quo vita servari potest, neque tamen semper in dubiis his circumstantiis venæ sectio saluti est, nonnunquam enim aliqui horum sub ipsa venæ sectione fluente adhuc sanguine mortui concidunt. Nihilominus in summo hoc vitæ discrimine venæ sectio etsi anceps remedium negligi non debet; præstat enim unum solummodo servare, quam omnes sine auxilio adhibito fati relinquere. Verum adstantes de remedio ancipiti & periculo præmonere oportet.

Si exanthemata retrogressa petant caput, cephalalgiam causent intollerabilem, somnolentiam, delirium, tendinum subsultus &c. quibus positis mox capilli abscindi, continuoque ex herbis discutientibus fomenta applicari debent; plures porro sanguisugæ auri-
bus

bus admoveantur, ut aliquæ sanguinis unciae detrahantur; vel tentetur revulsio applicando cucurbitas partibus capiti vicinis, sæpiusque clysmata irritantia injiciantur: omni simul conatu adlaborandum est, ut materies exanthematica retrogressa remediis antea enarratis leniter sudoriferis mobilis redita ducatur ad corporis peripheriam, aut per alias vias de corpore eliminetur.

In tali casu spontanea & copiosa narium hæmorrhagia sæpe valde proficua est.

Nonnunquam autem dum retrogressa exanthemata vehementia produxere symptomata, vesicantia negligenda non sunt, quæ ad furas aut alias corporis partes, prout expostulaverint symptomata, apponentur, ad plantas pedum vero synapismus No. 29 I. alligatur.

Quamvis retrogressa exanthemata toties ægrum in maximum vitæ discrimen conjiciant, fit tamen nonnunquam ut subito dispareant, quin ægro exinde triste quidpiam accadat, verum tunc mox alia evacuatio, quæ materiem peccantem eliminet, succedit.

Talis evacuatio frequentissime contigit per vias urinæ & alvi, nonnunquam per

levem rufficulam & facile sputum. In sexu fequiore tale quid menstrua purgatione absolvi potest, præsertim cum instet periodus.

His evacuationibus debito ordine & sine molestia contingentibus ne quidquam harum respectu in cura mutandum est; si vero moleste nec sufficiente quantitate prodeant, leni medela facilitandæ sunt, aut si nimiae forent, prudens moderamen inducere oportebit.

In omni morbo acuto malum & periculosum omen est, dum ægri de intenso calore interno molestoque ardore conqueruntur frigentibus interim partibus externis, præcipue si facies simul collapsa prorsusque mutata conspicitur, pulsus autem debilis parvus tangatur & vacillans.

Quo majus mox in principio morbi frigus infestet aut horror, eo vehementior futurus est morbi impetus, eoque pejora plerumque sequuntur symptomata.

Calor per universum corpus æqualis bonum est signum, contra si color faciei sæpius permutetur, ægerque modo rubeat, modo palleat aut cærulescat.

Æque laudabile est signum, dum pulsus antea parvus, suppressus imo debilis post
re-

remedia exhibita increfcat, fortior evadat & liberior & ægri angeantur vires.

Si poſt longum & vehemens delirium æger hebes jaceat, ſomnolentia, validi ſuſultus tendinum, aut convuſio ſuccedant, multum periclitatur.

In ſalvo autem conſtitutus eſt, ubi poſt ſimile delirium caput liberum ſentiat, ſomnusque reficiens ſubſequatur.

Hoc ſæpius præcedit hæmorrhagiam narium.

Eſſi in morbo acuto cuncta bene & debito ordine procedere videantur, ægro ramen nullus certus & felix eventus prædici poteſt, ſi lingua, fauces, interior pars narium, oculi & cutis ſicca permaneant: plerumque enim aliquid in corpore lateret, quod ſubito & non ſine magno periculo ſe poſtmodum manifeſtat.

Si ægri multum inquieti ſint, de uno loco in alterum ſe jactitent, continuo ſurgere contendant, genua elevent, manibus floccos carpant, aut remedia & alimenta recuſent, malum omnino eſt.

Si vero quieti ſituque naturali decumbant, remedia & alimenta non renuent, atque ea debitum præſtant effectum, bonum eſt.

Alimenta in acutis vehementiæ febris, diuturnitati & mutationi symptomatum proportionata sunt.

Quo febris vehementior corpusque impurius, eo leviora & tenuiora porrigenda sunt alimenta, & omnino facile putrescentia, aut difficilioris digestionis vitentur.

Verum tenuis hordei, avenæ, orizæ cremor addito pauxillo aceti aut succo limoniorum, juscula tenuia ex farina, pane & panatella optimum his largiuntur nutrimentum.

A carnibus autem, calidis multumque nutrientibus cibus tamdiu, quamdiu febris persistit, prorsus abstinendum est, conceduntur tamen tenuia carniū jura, præsertim si antea his adsueverit æger, multumque potus aciduli hauserit.

Fructus cocti, cocta spinachia, endivia, lactuca &c. tam in alimentum, quam in medicamentum inservire possunt.

Malis symptomatibus ablatis, levatumque se ægro sentiente & appetitu redeunte paululum plus nutrientia concedi possunt, verum non magna quantitate simul & semel, sed sæpius partitisque vicibus & avara manu porrigenda sunt.

Dum

Dum penitus febris cessavit, ægerque multum appetat, carnes tenuiores, pauculumque, si efflagitet, vini præbeatur.

Si tamen cessante febre os adhuc mucosum foret & parum æger, aut nihil appeteret, lene purgans carniū usui præmittatur sub No. 38.

Viribus sensim recuperatis, & ægro assumptos cibos facile digerente lento iterum pede ad priorem vivendi normam accedere licet & consueta in usum trahere alimenta. Illa solummodo, quæ difficilioris digestionis sunt, vitanda erunt, donec corpus solitum robur obtinuerit. Secus nocent, impediuntque, quo minus cito sanitas perfecta redeat, sed longiori adhuc temporis spatio corpus debile permanet & lassatum.

In his morbis æger nec multum calido, nec multum frigido tractandus est regimine, lenis enim calor & moderatus convenientissimus est.

Aër, quantum possibile erit, renovari & depurari debet; hinc æstivo tempore calido & sicco pavimentum cubiculi, in quo æger decumbit, aqua frigida, cui tertia aceti pars admista sit, adspargendum erit.

Vitiatur quoque aër ab adstante hominum multitudine in cubiculis & ad lectum ægri, fit enim inde suffocans, quo ægro anxietas conciliatur & inquietudo: hinc toties decumbentis amici inimice & valde imprudenter agunt, dum totis diebus lecto assident, ægrumque nimia sollicitudine & garrulitate molestant.

Omni insuper connatu adlaboranda est ægri mundities, atque si de excoriatione hinc inde se manifestante conqueratur, loca hæc bis terve de die inungi debent unguento, quod ex albumine ovi & pauculo spiritu vini compositum in vase terreo supra lenem ignem locato virgis aut cochleari tamdiu agitatur, donec unguenti consistentiam habeat.

Simplex hoc remedium sæpenumero impedit excoriationem, quæ ægris non raro molestior ipso morbo accidere solet.

DE SYNOCHO PUTRIDA.

In febribus acutis continuis sanguis ut plurimum primis diebus adeo spissus & tenax est, ut ultimas vasorum angustias cum difficultate permeet; hinc talis in inflammationem pronus sanguis ex hac ipsa indole sus in toto corpore tam internis, quam externis partibus calorem causat ardentem, attamen in febribus vere putridis sanguis plerumque grumofus & dissolutus est, facilique negotio in corruptionem & putredinem degenerat.

Hæ semper periculosiores sunt febribus acutis continuis & plurimum contagiosæ.

Frequenter originem ducunt a copiosa acri & corrupta bile præcipue post validam & diuturnam æstatem; ab alimentis malioris, aut diu tollerata inedia; a pane ex farina vetusta corrupta, aut ex granis malæ notæ parata, a carnis putrescentis, aut ex animalium morbosorum usu; a piscibus emortuis, ab aqua infectis scatente, ab aëre impuro putrido fœtente minus moto, omnium vero facillime ab aëre cubilis, in quo multi

multi eadem febre aut dysenteria putrida affecti simul decumbunt, minimeque aëri depurando renovando fludetur.

Manifestare se solet febris putrida per horrores & calores se invicem excipientes, per gravem & obtusum capitis dolorem, inquietudinem somnumque minime reficientem, ut adeo evigilantes debiliores se sentiant quam antea. Corpus ejusmodi laxum & glutinoso sudore obductum est, calor adeo vehemens non advertitur, sed lingua humida & crusta plumbei coloris aut flavo viridescente tecta est, os conqueruntur amarum & nauseam; pulsus mollis, debilis, parvus & sæpe jam in principio morbi tardior ac in statu naturali habetur. Hi ægri inquieti dedolati pusillanimes sunt, aut cuncta sæpius æquo animo perferunt, sollicitudinesque & curas ignorant; raro sitim experiuntur, ad nullum negotium apti, jam in lecto, jam extra eum morari amant.

Sæpe hæc febris per plures in corpore dies latet, antequam se prodatur. Unde tales ægri de nulla re determinata conqueruntur, nec se ægrotare existimant, nec præter lassitudinem insuetam & imminutum appetitum quidpiam molesti sentiunt.

Si

Si ergo ex causis prius enarratis quædam præcesserit, si nonnulla recensitorum symptomatum appareant, concludere licet hunc ægrum feбри putrida laborare & vel maxime, si talis simul epidemia grassetur.

Raro in hoc morbo indicatur venæ sectio, nisi in ægro plethora aut calidum deprehenderetur temperamentum; sed & positis his circumstantiis absque necessitate urgente sæpius ac semel vena secari non debet.

Imo potius ab initio studendum est, ut vires naturæ conserventur, erigantur, dissolutio sanguinis impediatur, & caveatur putrefactio.

Docuit experientia facilius convaluisse illos, qui mox initio emeticum sumpserunt, cum in primis viis fere semper saburra copiosa habeatur, fræquenterque hæc febris ab alimentis malæ notæ originem ducat.

Hinc semper cura inchoanda est tali remedio ut No. 24. — 25. — 26. — præcipue ubi æger de continua nausea, vomitione conqueritur, putridas, fætidas & amaras sentit eructationes, nec non anxietates pondusque ad scrobiculum cordis.

Nun-

Nunquam autem negligendum est, dum ex causis prægressis certo innotescit ægrum res putridas & corruptas antea assumpsisse.

Etsi vero tale quid non inveniatur, necesse tamen est, ut ægro lene purgans quale sub No. 3. — 5. — 14. — 38. — porrigatur, ut ventriculus & intestina ab omni saburra expurgentur, exinde enim nequaquam debilitas, sed levamen ægris inducitur.

Si vero ægros jam ab initio tanta prehenderet debilitas, quæ justum remedii evacuantis exhibendi metum induceret, saltem frequentioribus clysmatibus quantum possibile corpus depurandum est.

Primis viis tali ratione in integrum restitutis remedia uti No. 16. — 17. — 18. — 19. — 20. — 22. — 23. — exhibenda veniunt.

Quod si simul alvus & urina malum & fetentem spargerent odorem, eructationes putrida quasi ova redolerent, pulsus valde mollis & debilis, consequenter sanguis dissolutus, tenuis & in putredinem pronus haberetur, remediis enarratis spiritus vitrioli sufficienti quantitate addi debet, ut hoc addito grate acida & magis activa reddantur.

Re-

Remedia No. 29. — & 177. — pro potu ordinario sæpe medicamento loco infervire possunt.

His & similibus remediis continuandum est, donec morbus remiserit, & notabilis emendatio observetur; igitur si pulsus & vires increfcant, horum dosis minui & nutrimenti copia augeri potest.

Si autem intra sat breve temporis spatium morbus non remittat, sed mala insuper augeantur symptomata, remedia No. 30. — 31. — porrigenda sunt.

Cortex peruvianus sæpenumero mox in principio hujus morbi evacuatis præsertim antea & sufficienter purgatis primis viis maximo cum effectu exhibetur, ulteriori enim sanguinis dissolutioni & corruptioni resistit, spasticas impedit contractiones, conservat & restaurat vires, atque hac ratione ægrum toties orci faucibus eripit. Quare dum horrida insurgunt symptomata, mox magna quantitate ingeratur, quod si ore fieri non possit, idem ope clysmatum administretur: poterit & cortex prius dictis admisceri remediis, aut cum illis alternis vicibus exhiberi, ut sunt No. 31. — 70. —

145. — 146. — 147. — 148. — 149. —
150. Ita

Ita quoque moderatus vini usus multum sæpe prodest, si ea cum cautela, qua in febribus acutis continuis dictum fuit, porrigatur.

Remedia rubefaciencia ad plantas pedum nec non vesicantia hic æque multum conducunt, modo ea ratione, ut in febribus acutis continuis, applicentur.

In febribus hisce putridis sæpe jam tertio aut quarto morbi die miliaria aut petechiæ in conspectum veniunt, aliquo exinde ægris levamine accedente, boni ominis sunt. Quod si hæc exanthemata maligna plane non elevata aut mali coloris sint, habeantque sudorem copiosum foetentem & defatigantem comitem sibi, plerumque sub finem sexti diei hi ægri vitam suam terminant. Si vero hæc symptomata quarto die nondum adeo mala sint, sed die septimo primo talia evadant, mors in diem undecimum aut decimum tertium transferetur.

Nonnunquam ad diem quartum usque symptomata augentur, & tum sua vehementia immutata perstant, sed septimo die nonnulla horum minuuntur, sicque continuant, hoc levamen die nono aut undecimo increscit, & tale permanet, unde spes affulget

get non pauca: tunc die decimo quarto sponte sua succedunt exanthemata, non sine manifesta omnium symptomatum remissione; nonnunquam sine omni exanthemate die decimo quarto aut decimo septimo suum hic morbus assequitur terminum.

Si febris hæc quarto die in pejus ruat, urina paulo ante crassa turbida, tenuis evadat & aquosa, nec ullum die septimo levamen accedat, quin potius symptomata exasperentur, signum communiter est lethale.

In hisce aër frigidiusculus, purus & renovatus multoties magnum & subitum levamen adfert, qui igitur his ægris omni modo possibili procuretur.

Aquam frigidam his ægris, si præsertim vehementer eam efflagitent, dare licet.

Pulsus sæpe fallit in febribus vere putridis & malignis; deprehenditur enim sæpe tardior magisque naturalis, quam habita ratione pessimorum symptomatum deprehendi deberet; æger de suis parum sollicitus vix quidquam conqueritur: si quis his in circumstantiis in enuncianda prognosi omnem spem in solo pulsu collocat, vehementer plerumque decipitur.

Verum non omnes febris putrida laborantes, mox in principio enarratis malignis symptomatibus infestantur, sed nonnulli existunt, quorum pulsus celerior, elevatus magis & aliquomodo tensus sit, neque tamen experiuntur dedolationem, imo sitiunt, calent, sanguinem sat spissum, minime dissolutum gerunt; verbo: eadem reperiuntur symptomata, quæ in febribus acutis continuis adesse solent: unde hi ægri non aliter tractandi erunt, ac si febre acuta continua laborarent.

Cum venæ sectionibus tamen & remediis refrigerantibus cautius mercandum est, ne his æger multum reddatur debilis, si quidem initio sæpe signa febris acutæ continuæ adsint, verum post aliquot dies minuuntur vires, subitoque cuncta febris putridæ symptomata se manifestant: ut primum hæc adesse cernuntur, secundum ea omnis medendi ratio dirigatur oportet.

Si autem sine prægressis malignis symptomatibus septimo die aut undecimo miliaria vel petechiæ cum notabili levamine horum ægrorum prodeant, brevi post valetudinem suam consequuntur.

Hoc

Hoc contingit, dum febris putrida tales aggreditur, quibus ceterum firma sanitas, sanguis bonæ indolis, in putredinem non adeo pronus, nec non quibus frigidum phlegmaticum prædominatur temperamentum.

DE INFLAMMATIONE.

Humores corporis nostri proportionatam vasis transeundis fluiditatem habere debent.

Ut primum hæc abest fluiditas, arcte nimis cohæreant, sanguinis oritur tenacitas & quædam spissitudo.

Nimium tenax & spissus sanguis libere & sine magna difficultate angustos arteriarum fines & ostiola permeare nequit, hinc nimius oritur ad parietes vasorum attritus, vasaque irritantur, unde magnus in universo corpore incenditur calor & quia sanguinis circulus impeditur ad debellandum hoc obstaculum, augentur vires cordis & arteriarum, igitur acceleratur motus, & febris nascitur ob magnum calorem & vehementiam,

quibus stipatur *febris inflammatoria* nuncupata.

Si ergo spissus talis sanguis in arteriarum finibus hæreat, adest *obstructio*, hæc si a sanguine a tergo urgente non illico auferatur, impeditur in hisce partibus liber sanguinis transitus, quo posito cor & arteriæ magis adhuc irritantur & febris adipiscitur incrementum. Aucto sic & accelerato sanguinis motu augetur quoque jam semel nata obstructio, vasa obstructa dilatantur, dilatata reliqua vasa adjacentia comprimunt, unde in his pariter sanguinis circulatio impeditur, aucta continuo in pluribus vasis obstructione increfcit febris, donec tandem tumor læte rubens, multum dolens, tensus, ardens & pulsans elevetur, qui inflammatorius audit.

Talis inflammatio tam in partibus externis quam internis obvenire potest; attamen internæ externis semper periculosiores.

Quævis inflammatio triplicem sortitur exitum: primo quidem per benignam resolutionem, secundo per suppurationem, & tertio, si neutrum horum accidit, plerumque gangræna terminatur aut sphacelo. Sæpe tamen contingit, ut febris, dolor, rubor

bor & ardor dispareant, remanente parte indurata, dum videlicet humores spissi cum vasis concreverunt.

Exitus primus omnium facillimus & saluberrimus est, tertius vero periculosissimus omnium & in partibus internis semper lethalis.

In secundo scilicet suppuratione persæpe naturæ, sæpius tamen ars magnum adfert auxilium, nihilominus suppuratio partium internarum & viscerum frequentem mortis causam præbet.

Si autem inflammatio partes glandulosas occupet, non raro in his remanet durities scyrrhosa, quæ nonnunquam dolens evadit & cancrosa.

Benignæ resolutionis spes affulget, dum inflammatio nec magna, nec vehemens adeo, sanguis nec nimium spissus, nec particulari imbutus acrimonia, febris moderata satis, atque dum adhibita remedia brevi notabile & constans levamen adducunt.

Sin contrarium appareat, expectanda suppuratio, aut pro ratione periculosissimorum symptomatum continuo incrementum gangræna metuenda est.

In omni inflammatione cura sanguinem attenuans & refrigerans locum hebet, cuncta vero remedia calida nocent & gangrænam accellerant.

Venæ sectio primum summeque necessarium remedium secundum febris genium, ægri vires & inflammationis vehementiam repetenda est.

In prima statim venæ sectione valida existente inflammatione magna & sufficiens sanguinis copia detrahatur ab unciis scilicet duodecim ad viginti usque, si ægri conditio non contradicat.

Si pars aliqua multum irritabilis & ad vitam summe necessaria inflammetur, e. g. cerebrum, pulmo, cor &c. prima vice venæ sectio ad leve animi deliquium usque adhibeatur.

In subsequis autem venæ sectionibus cautius procedendum est, ne ægro nimia debilitas, sed febris solummodo tale moderamen, quæ in febribus acutis continuis necessario requiri antea dictum fuit, inducatur.

Præter venæ sectiones requiritur, ut æger copiosum potum attenuantem, emmollientem, refrigerantem, & quæ hujus generis

ris sunt: uti No. 1. — 2. — 6. — 7. — 8. — 9. sedule assumat.

Clysmata emmollientia & refrigerantia, aut remedia leniter purgantia uti. No. 11. — 39. &c. indicantur, dum calor & febris vehemens, alvus constipata aut segnior, saltem duriorque sit.

Externe parti inflammatae continuo fomenta aut cataplasmata emmollientia calide applicantur.

Quod si hæc remedia non sufficiant, sed dolor sua vehementia per plures dies continuet & æger frequenter vagos experiatur horrores, intelligitur ut plurimum parum pro benigna resolutione superesse spei, sed inflammationem in suppurationem tendere.

Suppuratio dolore promovetur & febre, quæ initio suppurationis semper augetur; hinc imprudenter omnino & nocive ageret, qui, dum benignam resolutionem non amplius sperari posse cognoscit, sine causa urgente per multas venæ sectiones aut remedia attenuantia, refrigerantia ægrum nimium debilitaret, naturamque in opere suo turbaret.

Suppurationis tempore multa potulenta emmollientia, ut No. 8. — 40. — 88. porriguntur ægro, & cataplasmatibus emmollientibus ad partes externas sedule continuatur; si vero suppuratio tardo procederet pede, cataplasmatibus his stimulantia & maturantia addi debent, ut celerius peragatur.

Suppuratione facta dolor plerumque & febris notabiliter remittunt, unde mox adhibenda cura, ut secundum artem puri exitus concilietur, si natura sibi sola non sufficiens viam nullam manifestet.

Si nulla incipientis suppurationis symptomata adsint, imo quæ adsunt, in pejus ruant, si dolor ardens intollerabilis ægrum infestet, gangræna metuenda est.

Ut primum hæc adesse incipit, minuuntur dolores subitoque sæpe integrum cessant, unde æger sibi ipsi & adstantibus extra omne periculum positus videtur; verum debilis est pulsus vaccillans, parvus, inæqualis & intermittens, extrema frigent, labia cærulescunt, cavi sunt oculi, respiratio inæqualis est, totumque corpus glutinoso perfunditur sudore. Ex his & aliis signis indubitatis cognoscitur subitam hanc ægro
&

& adstantibus apparentem meliorem morbi conditionem fallacem esse, potiusque mortem designare, quam morbi emendationem.

Levissimis modo futuræ gangrænæ apparentibus signis illico omnibus valedicendum est remediis refrigerantibus, & emollientibus; sed exhibenda sunt ea, quæ vires conservant, augent & putredini ad-versantur, uti No. 16. — 18. — 19. — 20. — 22. — 23. — 28. in tam tristici casu cortex peruvianus, uti No. — 31. unicum sæpenumero remedium est, quod vitam servare valet. Si autem æger remediis hujus adeo salutaris sufficientem quantitatem quacunque demum forma per os assumere non posset, idem forma clysmatum per anum ingerendum est.

Frequentissime hoc unicum remedium gangrænam avertere, vel jam præsentem præcipue in partibus externis a vivis separare valet.

DE PHRENITIDE.

Si cerebrum, vel ut sæpissime contingit, ejus meninges inflammantur, signa ut plurimum sequentia videre est.

Æger mox in principio de intollabili cephalalgia de calore ardente & siti inexplibili conqueritur; facies profunde rubet, oculi scintillant, & rubore igneo circumfusi conspiciuntur. Dum incipit delirare, impetuose responderet & multum redditur inquietus, continuo lecto exsilire tentat, corpus denudat sibi non conscius, manibus floccos carpit, tandem delirio accedit ferocia, neminem suorum cognoscit, irruit in circumstantes, quos sputis conspurcat; si ferox talis paroxysmus aliquantum remittat, tacite continuo submurmurat, stridet dentibus, alvum & urinam ad lectum deponit inscius aut sæpe bilem vomit æruginosam.

Nonnunquam tales ægri post ferox delirium ad se redeunt, sibi quæ in integrum præsentem esse videntur, omnes noscunt,
pla-

placide loquuntur & subrident, attamen his fidendum non est, inopinate enim sæpe in adstantes irruunt & momento citius ferocissimo corripuntur delirio, brevique post mortem appetunt. Pulsus in his plerumque valde celer, tremulus, inæqualis & suppressus est, urina sæpissime rubra & flammea, neque bonum est signum, si pallida & aquosa evadat.

Nonnunquam tertio, jam quarto, aut quinto morbi die mors præ foris.

Cum hic morbus inflammatorius omnium maxime periculo & vehementia stipatus sit, mox initio strenue pugnandum est illis remediis, quæ antea in inflammatione pro ratione symptomatum laudabantur.

Præprimis requiruntur in hoc morbo venæ sectiones copiosæ, clysmata emmollientia, refrigerantia, aut, quæ sub No. II. — 12. — 39. — 141. remedia alvum constanter apertam servant, impetum sanguinis minuunt, ut tali ratione sanguinis affluxus caput versus retardetur.

Ad hæc multum contribuit, si æger sæpius in lecto erectus sedeat, balneo pedum mane ac vesperi utatur semi horæ spatio

tio & synapismus No. 219. continuo plantis pedum applicetur.

Pari ratione multum conducit sangui-
fugarum infra aures vel ad vasa hæmorrhoidalìa, si rumentibus æger laboret, applicatio, unde semper an hæmorrhoidarius sit, nec ne, examinari debet.

Si his sedulo exhibitis & applicatis remediis febris & ferox delirium mitigetur, æger caput levatum sentiat & paccatus sit, facies pallidum nanciscatur colorem, oculi non amplius splendore niteant, ruborque igneus evanescat, spes futuræ sanationis affulget.

Nihilominus tamen pro genio symptomatum iisdem adhuc insistendum est remediis.

Si vero cuncta remedia laudata nullam opem ferre, sed morbus una cum symptomatibus in pejus ruere videatur, eadem succurrendum erit methodo, ut antea in febrium acutarum historia de cephalalgia aut retrogressis ad caput exanthematibus repulsaque materie morbosa dictum fuit.

Hæmorrhagia narium hæmorrhoidumve sæpenumero hunc morbum plurimum levat.

Si

Si autem inflammatio in suppurationem abeat, febris quidem remittit deliriumque minuitur, verum plerumque hujus suppurationis sequelæ funestæ sunt, materia enim purulenta cranio inclusa mora & calore acris redditur partes adjacentes rodendo continuam & intollerabilem causat cephalalgiam, vigilias, non intermittentem vertiginem, anxietates & non nunquam apoplexiam, plurimumque partium paralyfim, nec non aliquando epilepsiam insanabilem aut denique permanentem in omnem vitam stupiditatem.

Nonnunquam interim pus sibimet ipsi viam quærit & per aures, nares, canthos oculorum effluit, aut tumores & ulcera colli producit; frequentissime tamen per aures & nares exitum tentat & effluit.

Si per aures exitum molitur æger, siquidem mente constat de ingrato aurium susurru, & dolore conqueritur, aut plane surdus evadit.

Simile quid nil mali portendi, sed illico cataplasmata emmollientia & discutientia ad aures, partesque vicinas continuo applicare oportet; horum ope efficitur non raro, ut tandem per unam vel utramque
au-

aurem materies purulenta aut etiam aquosa effluat, atque tali ratione auditus simul recuperetur & sanitas.

Quamdiu vel minimus fufurrus vel molesti quidpiam in auribus aut circa eas adhucdum superest, tamdiu cataplasmata & levissime irritantes injectiones, intermittere non debent, ut sic omnis omnino materies evocetur.

Si vero talis materies ad oculos deponatur, oritur ut plurimum medelam non agnoscens cæcitas.

Verum pro omine bono merito censetur, si tales ægri de artuum, aliarumque corporis partium doloribus, lamententur, indicant enim hi non raro materiem morbi versus has partes depositionem moliri, quæ ut eo citius huc alliciatur & derivetur, necessum est, his partibus fermentum panis aut synapismum sub No. 291. constanter admoveere.

Si igitur talis depositio cum notabili ægrotantis levamine & imminutione morbi obveniat, hæc ut antea in febribus acutis dictum erat, tractatur.

Metastases ad parotides in hoc morbo rarissime firmum levamen largiuntur.

Sæ-

Sæpius subitaneo materies morbi deponitur ad pulmones: si brevi post tussis succedat & sputum levans, boni quid sperare licet, reliquis simul symptomatibus notabiliter emendatis.

Verum talis metastasis raro felicem agnoscit eventum, siquidem mors ut plurimum brevi vitæ finem imponat.

Inter signa bona haud immerito referatur, si tales ægri multam crassam & turbidam mingant urinam, quæ brevi copiosum sedimentum puriforme ad fundum deponit, aut si diarrhæa accedente caput per has evacuationes liberum magis reddatur.

In majori longe periculo econtra versatur, dum ischuria adest, vel urina tenuis & aquosa excernitur, aut dysenteria obvenit, si a continuo eoque dolente singultu torquetur, aut si mucum nigrum & putridum aut bilem vomit æruginosam.

Remedia opiata hoc in morbo maxima cum cautela exhibenda veniunt; quamdiu enim febris & inflammatio durat, tamdiu opiata nocent.

Si autem adhibita debite cura & febris & inflammatio fugatæ sint, atque æger integre mente constet, interim dormire non pos.

possit, opus erit vesperi remedium sub No. 41. exhibere, & pro ratione vigiliarum continuare.

Nonnullis ægris debellata feliciter inflammatione & febre, tanta sæpe debilitas capitis, tantaque partium antea inflammatarum remanet irritabilitas, ut posthac etiam, dum corpus totum per cibos eupeptos vires jam sufficientes recuperavit, sæpius absque omni causa cognita delirent; his salutare erit remedium sub No. 37. quod per aliquot dies in usum trahere oportebit; si nec hoc optatum præstiterit effectum, cortex peruvianus, uti No. 70. exhibendus superest.

Reconvalescentes ex hoc morbo longo tempore ab omni studio intensiori, longiori lectione, meditatione profundiore sibi cavere debent, secus memoriam suam multum debilitant & hebetis ingenii evadunt.

DE OPHTALMIA.

Inflammati oculi cognoscitur ex ardente oculi calore, siccitate nimia, dolore pungente, rubedine, pulsuque celeriori, hac affecti omnem fugientes lucem tenebras quærunt.

Critur hæc inflammatio vel a causis communibus inflammationis, aut a vi externa adhibita aut ex interna quadam materiæ acris depositione ad oculos facta.

Quare si post phrenitidem prægressam, diuturnam cephalalgiam, aut alium morbum acutum vel malignum contingat, ophthalmia semper periculo plenissima est: omnes enim hæ inflammationes metastasim materiei acris ad oculos factam pro causa agnoscunt, quæ materies sæpe non modo humores oculi spissos reddit & opacos, sed & partes solidas destruendo efficit, ut tali ratione pertinacem, & non curandam cæcitatem inducat.

F

Non

Non minus summe nocet metastasis materiei erysipelatosæ malignæ, variolosæ, morborum cutaneorum, acrimoniæ venereæ, scorbuticæ, podagricæ, arthriticæ &c. aut ulcerum per plures annos fluentium imprudenti consilio per remedia externa exsiccantia repellentia consolidatorum, aut denique fontanellæ clausæ.

Talis igitur materies metastatica illico ab oculis revelli, & de corpore expelli debet.

Pro ratione doloris, vehementiæ inflammationis & virium ægri mox vena secanda, & pro indicatione repetenda est, patiter remedia fortiter alvum ducentia ut: No. 4. — 5. — 42. — 43. — 44. — 47. frequentius porrigere convenit. Cuncta cataplasmata emmollientia externa vitari debent in hoc casu periculosam plerumque suppurationem moventia, non minus nociva sunt remedia externa repellentia, valideque adstringentia.

Verum cataplasmata ex herbis discutientibus in dimidia parte vini & aquæ, aut debili vino rubro cocta necessaria sunt & salubria; ex his herbis etiam sacculi pa-
ran-

rantur, qui in vino tepido tincti, oculo cum successu applicantur.

Hi ægri magnam potulentorum attenuantium, sanguinemque depurantium copiam assumant, quibus acrimonia diluetur, temperetur & suavi modo per vias urinarias eliminetur: talia No. 6. — 7. — 8. — 40. — 45. — 46. videre est.

Si ab his malum emendari videatur, usus horum continuandus est.

Quod si vero quædam mutatio brevi non contingat, tunc vel ad aures, vel ad nucham vesicans ponatur, tempore sat longo in fluxu conservandum. Scarificationes & cucurbitæ siccae in his casibus maximæ sæpe sunt utilitatis.

Ad illas autem partes, a quibus acris materies oculos versus derivata fuit, cataplasmata irritantia, & si possibile sit, emplastrum vesicans apponendum est, ut sic demum omnis acrimonia ad eas revocetur. Ulcera imprudenti methodo clausa per remedia caustica aperienda sunt, quod idem intelligendum est de fontanellis.

Si hac adhibita methodo dolor & inflammatio quidem minuantur, oculi tamen rubri adhuc turbidi & opacati maneant, re-

media sub No. 48. — 49. exhibentur. Remedium etiam No. 50. multum in hoc casu prodest.

Multo facilius curatur ophthalmia, quæ non a morbo prægresso, aut peculiari sanguinis acrimonia, sed quadam communi inflammationis causa suam traxit originem.

Inflammatione in partibus oculi internis hærente, & ægro dolorem sentiente pulsantem validum, profunde in oculi orbita latentem, nec ullam ferente lucem, semper habetur periculum majus, quam dum solum partes oculi exteriores afficiuntur.

Si febris valida cum symptomatibus vehementibus juncta sit, cura statim a venæ sectione, remediisque refrigerantibus inchoanda est & continuanda: pediluvia hic multum profunt, præsertim vero alvum semper apertam habere oportet; hinc omni secunda aut tertia die purgans sub No. 3. — 5. — 14. exhibeatur, aut id per remedia, ut No. 11. — 12. — 39. — 141. aut per clysmata præstandum est.

In hisce inflammationibus, si siccae & dolentes sint, statim initio cataplasmata emollientia ad oculos applicantur; ut primum vero inflammatio remittit, dolorque
eva-

evadit tollerabilis , cataplasmata discutientia præferuntur emmollientibus , quæ sæpe sat celeriter totum malum sufferunt : multum boni expectandum a continuato usu remedii sub No. 54.

Dolore vero & febre penitus cessante & non sufficientibus cataplasmatibus discutientibus , ut partes relaxatæ roborentur, tollaturque in integrum inflammatio , sine omni metu remedia repellentia leniter adstringentia & roborantia applicare licet , prout No. 51. — 52. — 53. recensita habentur.

Si post debita quantitate institutas venæsectiones , post exhibita remedia attenuantia, purgantia suum febris moderamen consecuta sit, insomnes tamen æger noctes transigere cogatur, remedium sub No. 41. quotidie ad vesperras porrigatur.

Quod si vero ophthalmia a vi externa orta sit, aut a contusione, quin tamen vasa disrupta fuerint, totum malum jugulari potest, si statim constanterque aqua frigida applicetur : hic calida & emmollientia cataplasmata plurimum nocumenti afferrent.

Si talis inflammatio in suppurationem abiit, & pus inter oculi membranas, aut in

camera anteriori colligatur , prudenti operatione educendum est.

Sæpe ophtalmia diu perstans originem trahit a materia acri , quæ in vicinia oculi præcipue in palpebris sedem figit , continuo partes has vellicat, ruborem, pruritum, continuas lachrymas & dolorem producit ardentem, persæpe simul palpebrarum margines exulcerantur.

His præsentibus signis ægri longo temporis spatio decoctis sub No. 40. & 46. utantur simulque oculos sæpius de die cum decocto priori eluere & quasi balneare non desint. Poterit etiam externe remedium sub No. 55. — 56. applicari , verum omni septimana semel, aut bis remedium purgans sub No. 4. — 5. — 14. ejusmodi ægro porrigi debet.

Sanguinis acrimonia correctâ omnique absente ardore remedio , quod No. 51. recensetur, uti licet.

DE INFLAMMATIONE AURIS.

Hæc inflammatio cognoscitur, dum æger de intollerabili, pungente, ardente, pulsante unius vel utriusque auris dolore lamentatur cum pulsu constanter febrili.

Hi ægri multum inquieti sunt, somno destituuntur, sæpe incidunt in delirium, & nonnunquam validissimis & periculosissimis laborant symptomatibus.

Quare hic morbus non minus periculi habet, ac ipsa phrenitis, unde eadem methodo, ut phrenitis, tractari debet.

DE ANGINA.

Per anginam cuncta illa intelliguntur, quæ deglutationem difficilem reddunt, & dolorificam, aut eam prorsus impossibilem.

Cum hæc mala, eorumque causæ multum a se invicem discrepent, etiam angina, ejusque cura varia est.

Frequentissime faucium & æsophagi partes internæ inflammantur.

Præsente tali inflammatione ægri in deglutiendo pungentem, & ardentem dolorem una cum febre acuta continua experiuntur.

Prout hæc inflammatio vehementior fuerit aut mitior, plures, plusque irritabiles affecerit partes, ita quoque & symptomata producta, & febris jam mitiora sunt jam vehementiora.

Hæc inflammatio fere semper oculis conspicua est, & solummodo videri nequit, dum profunde adeo in faucibus sedem figit, & æger os non sufficienter aperire, aut lingua sine subsequo vomitu deprimi non possit. Tunc igitur inflammationis & periculi magnitudo, ex dolore solum febrili, impetu & reliquis symptomatibus intelligenda est.

Contingit non infrequenter, ut subitam refrigerationem sequatur horror, brevique post hac per universum corpus succedat calor cum artuum omnium dedolatione,
de-

deglutione molesta & dolente pulsuque febrim manifestante.

Si quis talia sentiat symptomata, in principio statim quierus maneat, aërem, frigidosque potus vitet, partes colli externas foveat, multaque potulenta attenuantia & emmollientia sub No. 13. — 40. — 88. nec non pulverem No. 1. mane ac vespere assumat, & tali ratione levem sudorem excitare conetur; persæpe simplici hac methodo se ipsum celeriter restituit, & non raro magnum periculi plenum morbum avertit.

In plethoricis sæpe unica venæ sectio sanitatem reducit in principio antequam altiores morbus radices figat instituta. Si autem plethoricus non sit, sæpe remedium purgans No. 4. — 5. — 14. sufficiens est, morbum hunc in integrum tollere, modo in quiete se contineat æger, sibi que ab omni frigore caveat.

Jam profunde hærente inflammatione, consequenter ægro cum difficultate & dolore deglutiente, multumque vehementi comitante febre non tam cito, nec tam facile curæ auscultat morbus, tum sine mora secundum ægri statum venæ sectio larga

instituenda, & post duas, aut tres horas repetenda est tamdiu, quamdiu symptomata pulsusque & vires ægri eam expostulent.

Pari ratione quantum possibile decocta emmollientia & refrigerantia, uti No. 6. —

8. — 40. ingerenda sunt: præcipue vero in hoc remedia purgantia desiderantur, unde mox prima die præmissa venæ sectione sub No. 5. — 14. recensitum purgans exhibeatur, quod sequenti aut tertio die an repeti debeat nec ne, symptomata docebunt, aut horum loco remedia sub No. 11. —

39. — 139. — 141. propinentur, donec corpore sufficienter purgato morbus levatus sit.

Si vero ægri hæc remedia sufficienti copia deglutire impediuntur, per clysmata frequentiora alvus sollicitanda est.

Externe toti collo apponuntur calida emmollientia cataplasmata, & quamdiu in faucibus siccitas, dolor adsit & tensio, tamdiu æger decocta emmollientia sub No. 40. — 88. sedule ore teneat, aut subinde vaporem aquæ tepidæ ad partes inflammatas admittat, si vero partes inflammatae crasso muco abductæ sint, sæpius fauces leni garga-

ga-

garismate No. 8. sunt depurandæ, aut simili decocto ope firingæ facienda injectio.

Si his adhibitis inflammatio remittat, æger deglutiat facilius, enarratis antea remediis refrigerantibus & emmollientibus ad finem morbi usque continuandum est, vespere vero cataplasmatum emmollientium loco emplastrum de melliloto collo apponitur.

Si tamen tali medendi methodo nihil efficiatur, inflammatio adhucdum valida sit & deglutitio etsi sanguis sufficienter missus exhibitaque fuerint purgantia, dolens nihilominus & molesta permanet, toti collo cataplasmata irritantia applicanda veniunt; sapo niger sufficienti quantitate aquæ in pultis consistentiam coctus & applicatus cito & bene operatur, quod idem de fermento panis, tum de synapismo No. 291. intelligendum est.

Hisce vero remediis spatio viginti quatuor horarum optatum non præstantibus effectum, illico totum collum emplastro vesicante involvendum est; communiter accidit, ut ægri magnum inde levamen experiantur, ut primum enim hoc emplastrum

epi-

epidermidem in vesicam elevare incipit, facilis ut plurimum deglutitio revertitur.

Accidit nonnunquam ut jam in principio non solum deglutitio dolens & molesta sit, verum simul & respirationis adsit impedimentum, æger tunc in maximo versatur vitæ discrimine, quod non raro adhuc exasperatur, quia ægri cuncta, quæ deglutire conantur, per nares aut denuo per os ejicere coguntur; his etenim per remedia interna auxilium ferri nequit, hinc facies illorum brevi ex cæruleo rubescentem colorem nanciscitur, oculi sua protruduntur orbita, & lingua non raro extra os pendula tumida cernitur.

In hoc casu subito magna sanguinis copia extrahenda venæ sectione, quæ ad minimum omni secunda hora, quamdiu vires admittunt, reperenda est; non minus frequentia injicienda sunt clysmata, una cum continua cataplasmatum emmollientium applicatione, nec non vaporis aquæ tepidæ admissione; cucurbitæ etiam siccæ ad collum & partes vicinas applicentur: si tamen his omnibus adhibitis intra duodecim horarum spatium æger nullum solamen perciperet, subito toti collo emplastrum vesicans

ap-

applicandum est, quod toties plurimis saluti fuit. Ut primum vero æger quidquam deglutire valet, remedia prius nominata magna quantitate ingurgitari debent.

Si vero nec emplastrum vesicans opem ferre videatur, merito suffocationis metus haberi potest, in casu tam periculoso vix quidquam remedii præter bronchotomiam superest; hæc, quantum fieri possibile, citissime instituatur, ut tali ratione ægro respiratio procuretur.

Inflammatiō, etsi cuncta tentata fuerint, benigne non resoluta sæpissime abit in suppurationem; si jam eo res devenit, nec urgens adsit necessitas, vena amplius secari non debet, ne vires ad hoc negotium perficiendum necessariæ exinde debilitentur. Ita quoque hoc tempore ab omnibus aliis evacuationibus cavendum est, solumque in usum trahenda decocta emmollientia, quæ æger ore tepida teneat & externe cataplasmata emmollientia non negligat.

Etenim his promovetur & ad maturitatem perducitur suppuratio; si itaque signa ostendant sufficientem puris copiam in sacco quodam collectam esse, non tamen hic
sac.

saccus sponte sua rumpatur , arte aperien-
dus est.

Aperta vomica mox multum levaminis
ægri percipiunt, & sæpe jam sine omni
molestia deglutunt. Verum nunc consi-
derare oportet, an materies hæc educta
boni moris, aut an acris & fœtida sit: ma-
terie bona vulnus facile consolidatur, deco-
cto sub No. 57. æger se gargariset, aut
idem sibi injici curet. Si vero pus acre
mali coloris aut odoris sit, si partes antea
inflammatae profunde fuscae, & nigricantes
appareant, talia ulcera illico remediis de-
tergentibus, & putredini resistantibus, ut
No. 58. — 59. tractari debent, simul-
que videndum est, an non jam partes vi-
cinæ arrosæ & læsæ sint, aut forte acrimo-
nia sinus & fistulas effecerit.

Partibus vicinis arrosis per remedia sub
No. 58. — 59. tentari debet iterata de-
puratio & consolidatio.

Si vero hæc materies inter partes adja-
centes jam se se insinuasset, multæ malæ
sequelæ metuendæ sunt; si ad externam col-
li superficiem tendens sibi aperturam paraf-
set, & exitum molita fuisset, sæpius auxi-
lium afferri & felix cura perfici potest; sin

ad

ad partes interiores profunde hærentes versus ventriculum aut in asperam arteriam in thoracem aut pulmonem penetrasset, æger difficulter admodum sanitati restituitur, cum remediis externis necessarioque manuum accessui locus non detur, interna autem remedia ut plurimum ad curam non sufficiunt. Injectiones tamen in hisce casibus, ut No. 59. & remedia sub No. 60. — 61. magnum præstant effectum, remedium N. 61. pro injectione æque servire potest.

Verae & benignæ colli inflammationes etsi validæ & periculosæ, raro tamen in gangrænam abeunt.

Nihilominus persæpe fit, ut anginae malignæ obveniant, quæ tamen ut plurimum sedem suam tantum in superficie œsophagi habent, nec tam magnum, tensumque, ut anginae benignæ efficiunt tumorem, dolor tum ardens magis est, quam pungens, color partium inflammatarum profunde ruber aut fuscus, raro æquabiliter extensus, sed solummodo maculas aut strias format, deglutitio ab initio multum molesta non est, neque pulsus multum recedit a naturali, ægri hi sæpius de artuum dedolatione, gravitate capitis & pauca tantum siti conqueruntur.

Sub-

Subjecta, quæ acrem scorbuticum & in putredinem pronum sanguinem possident, sæpissime tali angina laborant.

Si tales inflammationes admodum malignæ sunt, brevi colorem suum in nigro cæruleum mutant. Hinc inde apparent variae vesiculæ ichore repletæ, brevi in ulcera ramutanda partes vicinas sibi accumbentes arrodentia, sæpeque validum ardorem in æsophago ventriculo & sub osse sterni causantia, unde hi ægri simul fætidum exspirando spargunt odorem. Nonnunquam in hisce ulceribus crusta oritur lardacea, aut excre-scentiæ fungosæ profunde rubræ & nigrescentes se manifestant, tandem ejusmodi ulcera totas sæpe fauces obsident, varias lingua partes, gingivas, totumque os arrodunt, unde plurimum molesta & arden-ter dolens evadit deglutitio; nonnunquam epidermis intra os protensa secedit plenarie tota in putrilaginem diffuens, cum his symptomatibus ægri collabuntur vires, pulsus mollis redditur & debilis, anxietates oriuntur, & non raro mors sat cito sequitur.

In hac anginæ specie non secus ac in febribus putridis caute cum venæ sectione mercandum est, nec nisi jubente necessitate

re-

remedia purgantia aut clysmata exhiberi debent, ne magna nimis ægrum debilitasprehendat. Sed æque per remedia leniter roborantia putredinique adversa, quæ in febribus putridis laudabantur, corruptionem impedire & vires conservare oportet. Nocent in hoc casu quamplurimum omnia emmollientia gargarismata, sed leniter refrigerantia & discutientia uti No. 62. — 63. adhibenda sunt. Si vero maculæ profunde rubentes adsint, aut nigro-cæruleæ, sæpius hæc illiniri debent remedio leniter irritante & depurante, ut No. 64. remedia eadem No. 64. — 65. multum quoque profunt, si ulcera jamjam & fungosæ excrescentiæ & crusta lardacea appareant; quod si vero hæc ardentem dolorem causarent, remediis demulcentibus sub No. 66. — & 67. leniendus est.

Sæpius ulcuscula parva solitaria videre est, quæ in medio alba, rubrum vero marginem habent; in sanis cæteroquin corporibus ejusmodi non multum portendunt, facileque aut sponte sua evanescunt, aut per remedia No 57. — 63. — 64. abiguntur.

In illis vero, qui sanguinem acrimonia imbutum gerunt, non raro valde maligna

evadunt, fauces obsident & maximam oris partem atque adeo sese extendunt, ut tota lingua, buccarum interna superficies & fauces membrana alba granulata investiantur; his in circumstantiis plurimum profunt remedia No. 62. & 63. quorum postremum multum demulcet, si subinde per aliquod tempus in ore tepide retineatur aut pro eluendo leniter ore & gargarizando adhibeatur.

Si vero crassa hæc alba valde tenax sit, aut æger ex ore abominabilem spiret fæto-rem, fuscae hinc inde aut nigricantes appareant maculae & striæ, remediis No. 64. — & 65. laudatis utendum est, interne vero decoctum corticis peruviani sub No. 70. exhiberi debet.

Ut primum hæc membrana secedit, odor ingratus minuitur, maculae fuscae lividae disparent & fundus læte rubens conspicitur, & remedia sub No. 64. — 65. cum dolore ardente adhibeantur, horum loco illa sub No. 66. — 67. — 69. — applicanda veniunt. Sæpenumero, sat longo tempore pro ratione symptomatum jam modo hæc, modo illa superius laudata remedia propinari debent. Decoctum attamen

No.

No. 70. non prætermittendum, donec æger sufficientes habeat vires, nec putridi quidquam aut gangrænosi amplius in ore advertatur.

Morbo percurato remedia No. 68. — 69. aut 45. sat diu in usum adhibere plurimum valet ad recidivam mali præcavendam.

Nonnunquam fauces aquoso & frigido tumore turgent, unde valde molesta difficilisque redditur deglutio; talis angina raro febrim comitem habet, nec de siti conqueruntur ægri, in hoc casu decocta discutientia sub No. 17. — 18. — 21. aut diuretica sub No. 71. — 72. — imo & remedia purgantia sub No. 4. — 5. — 14. — 42. — 47. bene conducunt, pro gargarismate vero remedia No. 17. — 21. — 35. pulchre inserviunt; externe sacculi ficci ex farina fabarum, floribus sambuci, addita camphora constanter collo admoveantur.

Quodsi laudata hæc remedia intra breve tempus non debitum ferrent levamen, ad nucham, aut ad totum collum emplastrum vesicans applicandum est.

Sæpe videre est tumores hos frigidos, aquosos adeo intumescere, ut non solum

deglutitio sed & respiratio impediatur; scarificatio horum tumorum adhibenda, pariterque toti collo ad periculum instantis suffocationis prævertendum apponendum vesicans.

Sæpius post anginam, sive inflammatoriam, sive non inflammatoriam tonsillæ aut colli glandulæ volumine auctæ & induratæ manent, quibus sin minus impeditur, difficilior saltem deglutitio redditur: in hoc casu remedium No. 59. calide in ore sæpius retentum simulque tempore sat longo medicamenta No. 49. & 91. in usum tracta partim levamen attulerunt, partim integram perfecerunt curam: verum cuncta remedia acria & caustica vitanda sunt, quæ has indurationes exasperant & cancrofas reddere possunt.

Indurationes profunde hærentes, aut prægrandes persæpe non solum deglutitionem, sed & respirationem vitiantes plus periculi portendunt; in hoc casu eadem remedia tentare oportet, siquidem toties optato cum effectu exhibita fuere.

Viri hypochondriaci & fæminæ hystericae frequentissime talem experiuntur faucium constrictionem, acsi globus hæreret,
qui

qui deglutitionem & respirationem impediret. Totum hoc malum spasmis suam debet originem. Si odoramenta fætida, uti plumæ accensæ, ungulæ, cornua animalium, castoreum, spiritus cornu cervi, asa fætida, spiritus salis ammoniaci naribus admoveantur, ægri nonnullas eructant flatus & respirationis æque ac deglutitionis difficultas una cum globo in faucibus apparenter hærente subito evanescit, verum malum hoc frequentius recrudesceere consuevit.

Igitur finito paroxismo oportet ægros uti remediis, quæ futuros avertant; pillulæ No. 73. multum in hunc scopum serviunt; si vero tales ægri valde debiles essent, & spasmus suam causam a debilitate nervorum duceret, longe tempore remediis No. 74. — 75. insistendum est.

Non raro in faucibus obvenit paralyfis, & hi ægri non solum deglutire nequeunt, sed & omnia assumpta per nares aut denuo per os rejicere coguntur.

Casus hic admodum periculosus & non raro lethalis est, nonnulli tamen debita medela adhibita curantur.

Plerhoricis mox vena secanda & secundum vires repetenda est; plethora vero

non præfente noceret venæ fectio: attamen femper requiritur, ut per frequentiora clysmata eluantur intestina & fæces evacuentur. Hoc factò eadem via alimenta & medicamenta ingeri debent.

Quare omni alterna hora clyfma nutriens aut medicatum injiciendum eft, fed hæc parva fint, nec unquam fex uncias excedant, ut eo longius in corpore retenta melius a vafis bibulis reforbeantur. Clysmata in fcopum nutritionis ex bono carniū jure, lacte ovi vitello fubactò, cremore hordei, aveno, orizæ &c. petuntur, in fcopum medendi vero remedia No. 76. — 77. inferviunt.

Externe collo fynapismus fub No. 291. aut ejus loco emplaflrum veficans apponitur, lingua & præcipue partes faucium posteriores remedio fub No. 78. fæpius humectari debent.

Hac ratione contingit, ut intra duas tresve dies aliquomodo poffibilis reddatur deglutitio, tunc medicamenta & alimenta pauca tamen in copia per os ingeri poffunt, nihilominus clyfmatum ufus nondum prætermitti debet.

Omni

Omni alterna hora præter convenientia
nutrientia unum aut duo cochlearia de re-
mediis No. 17. — 18. — 19. — 22. —
23. porrigere, & dum postea liberior redit
deglutitio, ab adeo frequenti clysmatum
injectione abstinere consultum est, siquidem
nunc medicamenta majori dosi ingeri pos-
sint: deglutitione in integrum restituta,
clysmata prorsus reponi, & pillulæ No. 73.
exhiberi possunt. Si vero tales ægri cor-
pus multum debile, debileque nervorum
systema possideant, remedia No. 74. — 75.
&c. plurimum profunt, quibus mediantibus
& vires integras & perfectam recuperent
valetudinem.

DE MORBIS PECTORIS.

Per pectoris morbos cuncta intelliguntur
ea mala, quæ vel partes externas & thora-
cis peripheriam, vel contenta in cavo pecto-
ris viscera morbosa reddunt, horum fun-
ctiones molestant aut impediunt.

Omnes hi morbi, præsertim tamen ii, qui partes internas obsident, periculosi semper sunt, etsi aliqui horum vix in principio advertuntur, hinc æger, siquidem talis morbus vix molestus sit, nequaquam de ejus cura sollicitus quidquam medelæ adhibet, unde fit, ut tales morbi initio non agnoscantur, dum vero per symptomata exorbitantia se nota reddunt, jam curatu difficiles sint, tardamque sæpissime & difficilem causent mortem.

Unde in omni morbo sedulo status pulmonum & respirationis in considerationem venire meretur. Etenim si hæc omni ex parte libera sit, ut æger sine omni molestia profunde respiret, inspiratumque aërem diu satis retineat, atque sine ulla difficultate ambobus lateribus in lecto incumbere possit &c. spes semper bona favetur merito.

Si vero in pulmone aut partibus adjacentibus aliqua difficultas se prodatur, huic sedule invigilandum est, ut hæc difficultas, quantum possibile, quantocius auferatur, aut in suo saltem augmento retardetur.

DE PLEURITIDE.

Inflammatiō pleuræ cognoscitur, si æger sæpius tussiat & febricitet, simul in peripheriæ thoracis parte externa aut interna pungentem conqueratur dolorem, qui in singula inspiratione & per tussim augetur, in inspiratione autem minuitur.

Hic morbus plerumque cum subito horrore incipit, succedit dein calor, sitis & vehemens cephalalgia, brevi postea tussit æger & hinc inde in pectore dolorem pungentem sentit, non tamen continuum, qui tandem in uno loco fixus evadit, vehementia sua increscit non sine siti & calore auctis, lingua sicca aut crusta alba obducta conspicitur: nonnunquam tunc dolor capitis remittit plerumque autem in eodem perstat vigore, imo semper accedente tussi augetur.

Si dolor lateris vehemens sit, ægri inspirare sibi metuant & quantum possibile tussim supprimant, unde in pulmone sanguinis circuitus impeditur, respiratio redditur laboriosa, tandemque deliria subsequun-

tur, accedit non raro, quæ multum sane periculum adauge: peripneumonia.

Pulmone sanguine turgente, impedita consequenter fere in integrum circulatione, pulsus antea plenus, durus & tensus, jam parvus exploratur & mollis, maximumque adest vitæ discrimen.

Hinc præfente vera peripnevmonia aut pleuritide, ut genuina instituatür curatio, cunctandum non est, sed illico omni conatu, ne symptomata mala nimium increfcant, adlaborandum.

Ægri tales quieti sint, oportet, & illico secundum genium symptomatum, corporisque ægrotantis constitutionem sat magna sanguinis copia ex brachii vena mittatur; eligitur plerumque brachium illius lateris, in quo dolor habetur, nihilominus & in brachio lateris oppositi, aut etiam in pede venæ sectio institui potest.

Raro unica venæ sectio sufficiens est tanto malo debellando, nisi pleuritis ex sola plethora, ex suppressa narium hæmorrhagia, aut fluxu menstruorum hæmorrhoidumve retardato originem trahat: persæpe tum unica venæ sectione, eaque larga, tam febris, quam dolor jugulatur.

Si

Si vero sanguis jam multum spissus, inflammatio fixa, dolor vehemens & continuus adsit, pulsus durus & tensus habeatur, sæpius venæ sectionem celebrare necessum est, quæ quidem in principio morbi, si casus urget, omni tertia, ad minimum omni quanta hora repetatur, donec pulsus mollior tangatur, & dolor remittat.

Semper tamen attendendum est, ne subducendo nimiam sanguinis quantitatem ægro nimia inducatur debilitas, inde enim morbus in longum excurrere, imo lethalis fieri posset, si sufficientes ad materiem morbi concoquendam, eamque de corpore eliminandam vires naturæ adimerentur.

Unde antequam venæ sectio instituatur, semper pulsus, symptomata, naturæ vires, ne finistri quid accidat, in considerationem & comparisonem duci debent.

Interne, ut in omni alia inflammatione remedia emmollientia attenuantia refrigerantia, ut No. 1. — 2. — 6. — 7. — 8. — 9. — 13. — 32. — 40. assumenda sunt: externe continuo cataplasmata emmollientia ad partem dolentem calide applicare, alvumque per similia clysmata apertam servare oportet.

Si

Si vero saburræ in ventriculo præsentis copiosæ aut stagnantium in intestinis multarum sordium signa adessent, mox initio præmissa venæ sectione lene purgans sub No. 3. — 5. — 14. exhiberi aut simile quid per decocta No. 11. — 39. — 141. præstari debet. Hoc facto remediis ante recensitis continuandum est, donec febris dolorque remittant, aut prorsus cessent, nisi sub hoc tempus novi quid accideret, quod alia remedia postularer.

Dolor pungens utplurimum circa quartum diem notabiliter remittit, septimo perurumque penitus cessat, raro ultra undecimum perdurat.

Febris tamen nonnunquam ad septimum, undecimum, vel decimum quartum, & ultra sæpe excurrit, etsi nullus jam amplius dolor supersit.

Omnes evacuationes criticæ & metastaticæ æque in hoc morbo, ut in omnibus reliquis inflammationibus, febribusque acutis continuis emolumento esse possunt.

Præsertim mox primis diebus contingens hæmorrhagia narium & hæmorrhoidum fluxus multum levaminis adferunt, cæterum pro pleuritidis judicio usitatissi-

ma via pulmones sunt & quidem per sputum.

Non nunquam dolor lateris disparet, febris remittit, jamque felix speratur morbi exitus, verum post breve tempus denuo incenditur febris & dolor partem aliam, eadem, vel adhuc majori vehementia aggreditur, in tali casu æger ita tractandus est, acsi morbus nunc inchoaret, neque ullus antea adfuisset.

Tussis quandoque in principio valde sicca, molesta est & defaigans. Verum nonnunquam jam ab initio sputa in bonum ægrotantis signum apparent; tum morbus enim raro septimum excurrit diem, sæpe quarto jam die terminatur, si præsertim urina turbida fiat, & copiosum sedimentum mucosum ad fundum ponat.

Et si febris tam celeriter cesset, dispareatque dolor penitus, tamen communiter tussis aliqua remanet, continuantque sputa, quæ tum per remedia No. 8. — 32. — 33. expedienda sunt.

Quod si vero tussis initio sicca, multumque molesta foret, morbus in longius excurrit; quam diu tussis sicca est & æger præter dolorem pungentem de ardore pe-
cto-

toris conqueritur, ei solum decocta emmollientia sub No. 8. — 40 — 88. porrigi debent, incipiens jam tertio aut quarto die sputum levans apparere bonam dat prognosin, cum morbi materies coqui & mobilis reddi incipiat.

Nil metuendum, nec pro malo reputandum est omine, dum initio sputa sanguine striata prodeunt, quod frequentissime, sed plerumque in bonam ægri partem accidere solet. Quare imprudenter ageret, qui ex hac sola, neque ulla alia causa urgente, venæ sectionem repetendam existimaret, & longe magis morbus exasperaretur, si ob strias has sanguineas remedia stiptica & adstringentia adhiberentur.

Communiter omne sputum, si morbum lever, bonum est & salutare.

Si ex tussi strepitante cognoscantur sputa quidem sufficientia adesse, sed cum difficultate ejici, præprimis remedia sub No. 33. & 34. descripta danda sunt. Si tamen hæc minus prodescent & ob copiam materiæ ejiciendæ respiratio difficilior evaderet, emplastrum simul vesicans furis applicandum est; multum præterea conducit, si spongia parte æquali aquæ tepidæ & aceti

ma-

madida naribus orique admoveatur, indeque vapor hauriatur.

Nonnunquam pauca tantum in quantitate sputa prodeunt, sed diarrhæa simul mitis, mucosa, biliosa & male olens supervenit, aut multa excernitur urina, quæ copiosum sedimentum puriforme deponit, unde morbus non raro sine multis sputis perfecte sanatur.

Quare persæpe contingit, ut talis morbus non solum per sputa, sed simul per urinam & alvum judicetur, facilemque fortiatur exitum, æger tum plerumque citius convalescit, nec tantus recidivæ metus habetur.

Si vero post venæ sectiones sufficienter institutas, post remedia tam interne, quam externe adhibita adhuc tussis valida, sicca & dolens supersit, quæ ægrum diu noctuque inquietum reddit & debilitat, lenia paregorica tussim sedantia enarratis antea remediis interponenda sunt, talia No. 80. — 81. — 82. exhibentur.

Eadem medicamenta ad vespertas porrigenda sunt, etsi de die sputa copiosa procedant, siquidem tempore nocturno tussis sicca evadens, ægrum somno priver: sæpe
hæc

hæc remedia nequaquam sufficiunt, unde melius erit ægro una vice vesperi sufficientem horum quantitatem ingerere, uti sub No. 83. — 84. — 85. habentur, hac ratione plurium horarum quies reconciliatur, quibus vires suas recuperat æger, interim sputum maturatur, & sequenti die facillime & cum levamine ejicitur.

Si per factas tribus vel quatuor primis diebus venæ sectiones, per remedia refrigerantia, emmollientia & resolventia exhibita febris & calor minuantur, doloris tamen vehementia nil remittat, lateri dolenti emplastrum vesicans, quod non raro maximum levamen adfert, apponendum est.

Nonnunquam inflammatio adeo pertinax est, ut nec per interna, nec externa remedia resolvi, nec morbi materies in bonum sputum concoqui, nec per ullam evacuationem criticam e corpore eliminari possit, quare merito metuendum est, ne in suppurationem abiens vomitum in pectore causet.

Suppurationem obvenire intelligitur, dum remedia ante adhibita parum aut nihil proficere, dum tempus benignæ resolutionis elapsum est, dolor aliquantum vehementior evadit, febrisque ad vesperras cum
le-

levi horrore recrudesceat, dum dedie sæpius æger horrores majoremque sitim experitur, cum labiorum & genarum alternante rubore, lingua adest sicca, sitis major, tussis frequentior & inquietus somnus cum subsequente sudore defatigante.

Ut primum hæc signa adsunt, nec venæ sectionibus nec ullis aliis evacuationibus debilitandus est æger, ne exinde suppurationis negotium retardetur, quod potius per interna remedia emmollientia, similiaque cataplasmata adjuvandum est.

Tale quid sæpe tam felici cum effectu contingit, ut non solum facta statim venæ sectione sputum bene coctum, puriforme prodeat, sed etiam anxietas, febris, sudor, aliaque symptomata remittant, atque æger magnum & subitum levamen sentiat; spes tunc affulget hoc ulcus per sputa evacuatum iri, unde remediis emmollientibus adhuc insistendum est.

Si simul per urinam materies puriformis & copiosa excernatur, quæ brevi ad fundum secedit, aut si lenis & tussim levans diarrhæa obveniat, per has evacuationes morbum brevi eradicandum non immerito sperare licet.

Ad vespervas semper opus est, præsertim si æger per frequentius redeuntem tussim a somno arceatur unum ex remediis sub No. 83. — 84. — 78. — porrigere.

Si sputa sensim minuantur, febris & sudor dispareat, anxietas gradatim decrescat, somnus & appetitus redeant, ægrique vires augeantur, æger brevi sanitatem consequetur, nec ratio videtur, cur remedia mutanda forent.

Si vero tussis, postquam jam sufficiente quantitate pus ejectum est, adhuc sicca & irritans permaneat, remedia priora sub No. 80. — 81. — 82. — aut leniter balsamica, ut No. 86. — requiruntur, quæ brevi tussim jugulantia ulceris reliquias consolidabunt.

Si autem post prægressa suppurationis indicia nullum sequatur sputum, sed febris vespere augeatur, noctu magnos æger patiatur sudores, atque prorsus non, aut saltem non sine magna difficultate, non sine tussi sicca, valida in latus sanum decumbere possit, signum est, pus sacco clauso contineri, continuoque sua augeri copia.

Si de vomicae loco & situ certo nobis constet, plerumque aliud non superest reme-

medium, quam ipsius vomicae incisio & apertura, siquidem locus sit, ad quem facilis & tutus manui chirurgicae detur accessus.

Si hæc operatio longo differatur tempore, saccus purulentus continuo volumine auctus, respirationem difficiliorem reddit, pus vicinas partes cum magna ægri debilitate & emaciatione arrodens, tandem sanguinem ingreditur, excitatque febrim hecticam lentam, quæ ut plurimum medelam non agnoscit.

Si autem vomica eum situm obtineret, ut chirurgus hanc commode aperire non posset, aut æger non admitteret, huic loco aut partibus vicinis, si partium conditio non impediat, remedium causticum apponatur, aut his plagis setaceum applicetur, ut tali ratione pus ad partes exteriores alliciatur, verum hæc auxilia nec tam tuta, nec tam efficacia sunt, ac incisio, præcipue, si pus profundiorē versus cavum thoracis locum occupet.

Nonnunquam tamen in superficie pectoris externa tumor aliquis protuberans advertitur, contentumque pus sibimetipso exitum molitur, hic tumor, si nec sponte, nec per cataplasmata emmollientia & stimulantia ap-

plicata rumpatur, incidendus est, ac de-
mum per injectiones detergentes, decocta
vulneraria assumpta, & medicamenta leniter
balsamica, ut No. 86. vulnus consolidandum
est.

Quando vomica rupta pus in cavum
thoracis effunditur, hoc cognoscitur malum
ex particulari, quam æger percipit, sensatione
interna, cui plerumque animi deliquium sese
adjungit, cessat posthac anxietas & febris
minuitur, tussis mitigatur, multumque le-
vatus sibi videtur æger; verum hoc leva-
men haud longo perstat tempore, quotidie
enim puris copia augetur, tussis, anxietas,
calor, febris iterum increscunt, æger ab
anxietate decumbere impeditur, hinc ut plu-
rimum extra lectum sedere & sedens som-
num capere cogitur, quibuscunque alimen-
tis & potulentis assumptis angitur & torque-
tur, ut exinde in facie, capite, pectore
copiosus sudor prodeat, noctem inquietam
transigat & insomnem, ad vesperras frigus
& horrorem experatur, quem calor magnus
& ardens in toto corpore, siccitas præsertim
in vola manuum pedumque excipit, circa
mediam noctem calore remittente æger de-
bilitatus multum sudat, qui, si his sympto-
ma-

matibus non cita medela adhibetur, sensim consumitur; pedes tandem totumque corpus intumescit, denique diarrhæa accedens tragædiam claudit.

Ut primum ex signis certum est, vomitum in cavum thoracis ruptam esse, sine mora incisio in cavum thoracis usque facienda est, ut sic puri exitus concilietur.

Accidit quandoque, ut in pleuritide omnia quidem signa adsint incipientis suppurationis, sed ægri simul de pectoris anxietate singulari & oppressione conqueruntur, unde respiratio notabiliter difficilis redditur, urinam mittunt crudam, copioso circa caput & collum sudore, & tussicula peculiari quapiam vexantur, atque brevi post in toto corpore miliaria se ostendunt, eodem tempore cuncta mala symptomata prægressa minuuntur, aut prorsus disparent, quare nunquam mox a principio etiam cunctis signis suppurationis præsentibus, ea certo futura prædicti potest.

Talia miliaria sæpissime tum obveniunt, cum pleuritis febris rheumaticæ aut arthritidi jungitur.

Attamen si cum his exanthematibus sputa quoque procedant, sanitas longe

citius restituitur, longe melius confirmatur.

Neque vel minimum in curandi methodo per eruptionem miliarum mutatur, sed alacriter pergendum est cum iisdem remediis, quæ hucusque profuere, quod si vero æger sufficientibus ad expellenda hæc exanthemata viribus destitueretur, præter priora remedia etiam lenia roborantia, ut in febribus continuis & putridis, locum haberent.

Interim miliaria absque symptomatum imminutione erumpentia malam formant prognosim, si præsertim ægri multum fudent, debiles sint, aut plane in delirium incidant. His præsentibus non raro gangræna subsequitur & tandem mors.

Talia mali moris exanthemata sæpissime obveniunt, dum morbus in principio neglectus, aut æger remediis calidis calidoque regimine tractatus erat.

Gangræna autem fere semper in pleuritide metuenda est, quando vehemens valde adest inflammatio, nec ullum efficacissimis remediis adhibitis levamen sequitur, præsertim vero, si sanguis acrimonia imbutus sit quapiam.

Dum

Dum instat gangræna, eadem agenda sunt, quæ antea in angina gangrænosa dicta sunt.

Verum in hoc casu plerumque remedia cuncta sine effectu experiuntur, & mors non evitabilis sequitur.

DE PERIPNEUMONIA.

Inflammatiō pulmonum periculosus omnino morbus est, plethoricos passim sero plerumque autumnō, aut hyeme, aut etiam tempore vernali afficiens, frequentissime a valido & subito gelu originem trahit.

Cognoscitur hæc, si post prægressum horrorem diuturnum & subsequenter calorem sæpius æger tussiat, anxius pectore & oppressus cum difficultate respiret, de siti, calore, hebetudine & capitis gravitate conqueratur; nonnunquam delirat, facies ut plurimum rubra, respiratio calida, lingua sicca & flammea observatur urina.

Similes ægri sæpenumero oppressionem ad pectus maximeque ad scrobiculum cor-

dis percipiunt, quæ tamen emissis nonnullis flatibus aliquando remittit, verum brevi iterum redit & continuat.

Tale quid sæpe in errorem deducit ægros, præsertim si ab initio inflammatio non admodum valida eos nec multum torqueat, nec multum debilitet, ut facile creduli totum malum flatibus inclusis adscribant, morbum cæterum parvi faciant & quod adhuc plus nocet, ad flatum pellendos remedia assumant calida carminativa; sic morbum augendo, inflammationem exasperando se ipsos non raro enecant.

In principio peripneumoniam plerumque pulsus celer habetur plenus & durus; ut primum vero inflammatio increscit, plures afficiuntur pulmonis partes, unde major oritur anxietas, circuitus sanguinis per pulmones magis impeditur, tandemque parte ejus spissa in vasis pulmonalibus impacta hærente pars tantum tenuior adhuc superstes per reliqua corporis viscera vehitur. Quare quo plus pulmo obstruitur, eo pulsus evadit minor & debilior, eo plus periculi adest.

Hinc valida peripneumonia paucos intra dies ægros jugulare valet.

Pe-

Peripneumonia nullum excitat doloris sensum, si vero quemdam percipiant ægri, obtusus est, opprimens magis & anxietates creans, nunquam vero talis, qualis in pleuritide habetur; unde hi ægri non multum lamentantur, sed indoles partium inflammatarum & inde surgens periculum in considerationem ducere oportet.

Si primis diebus tussis admodum sicca, molestans & defatigans habetur, morbus etiam periculosior & in longius excurrens erit.

Cura eadem convenit, quæ in pleuritide dicta fuit; considerandum interim est tutius semper fore mox in initio secare venam, quamvis levis adhuc inflammatio & mitia adsint symptomata, sæpe enim inflammatio apparenter gravibus non stipata signis intra breve temporis spatium multum exasperatur, malas & diuturnas relinquens sequelas, quæ tamen non difficulter unica ab initio morbi facta venæ sectione averti potuissent.

Talia sæpe contingunt, si post valde celerem cursum, saltum, equitationem, vehementesque animi affectus corpus multum incalescat & subito refrigeretur, aut si calore exæstuantis corpori potus frigidi in-

gurgitentur, sæpe tussicula continua inde ægri affliguntur, de nullo alio conquerentes incommodo, siquidem pulsu naturali & viribus bonis gaudentes, hanc igitur tussiculam vilipendunt, sperantes fore, ut brevi evanescat, nonnunquam etiam spe sua non falluntur, ut plurimum tamen diu perdurat, evadit tandem vehementior, respiratio impedita magis, plus inquietus somnus, appetitus imminutus, & vesperi levis advertitur horripilatio, quam calor major aut minor excipit, & circa tempus matutinum ut plurimum sudor sequitur.

Tum primo hi ægri agnoscunt casum hunc adeo vilipendendum non esse, opemque efflagitant; verum toties sero hoc accidit, & hectica non evitabilis sequitur.

Quare necessum est, ut ejusmodi homines mox, ubi ex ante recensitis causis exortam levem & frequentem advertunt tussiculam, quieti permaneant, multumque potus emmollientes sub No. 8. — 13. — 40. — 88. — assumant; quod si his factis malum necdum emendetur, vena secanda & pro necessitate repetenda est, his multoties malæ sequelæ præcaventur.

Ergo

Ergo venæ sectio in levioribus peripneumoniis semper indicatur, & optimo cum fructu adhibetur, nisi mox initio sputum levans adesset, aut pulsus plane non plenus, aut æger alioquin debilis foret & laxæ compagis, tum remediis emmollientibus & leniter expectorantibus sub No. 8. — 32. malum radicitus tolli poterit.

Præter venæ sectiones & remedia refrigerantia, resolventia, præcipue emmollientia sub No. 6. — 7. — 8. — 9. — 13. — 32. — 40. — 88. recensita indicantur.

Verum remedia calida, emetica & fortiter alvum ducentia hoc in morbo absolute omni indicationi repugnant.

Imo si ventriculi debilis, aut repleti signa adessent, solum tamen attenuantibus remediis & leniter purgantibus, uti No. 3. — 11. — 12. — 39. — 141. procedendum est.

Clysmata emmollientia, si æger sponte sua alvum sufficientem non habet, quotidie una aut binis vicibus injicienda sunt.

Raro peripneumonia sine sputis resolvitur.

Non-

Nonnunquam peripneumonia laborantes jam primo, aut secundo die cum facilitate sputa ejiciunt, sæpius vero tertio aut quarto die talia apparent & plerumque initio, ut in pleuritide sanguine striatim mixta sunt.

Sputis facile prodeuntibus opus non est priora mutare remedia; in sputo autem difficili & tenaci præter decocta resolventia, & emmollientia etiam remedia No. 33. & 34. exhibenda sunt.

Si sputa, quæ prodeunt, sufficientia sint & puriformia, indeque respiratio levatur, febris minuatur, bonum est; quod si vero aquosum fuerit sputum, nigricans, maleolens, aut putrido mixtum sanguine, neque cum ægri levamine obveniat, omnino malum est.

Sæpius hic morbus pro parte levatur per urinam turbidam, quæ brevi rubellum puriforme sedimentum deponit, aut per dejectiones alvinas. Copiosa narium hæmorrhagia omnium citissime aliquando juvat.

Si continuante hoc morbo respiratio valde difficilis esset, etiam post sufficienter celebratas venæ sectiones, post adhibita cuncta genuina auxilia, si sputum nihilominus

nus tenax prodiret, caputque totum affectum esset, aut si deliria aut spastici adverterentur subsultus, illico synapismus No. 291. plantis pedum apponi deberet, vel eo non sufficiente vesicantia simul ad furas ponantur. Non raro magnum adducitur ægro levamen, si sæpius spongia aqua calida, aut decocto emmolliente madida ori & naribus admoveatur, hauriaturque vapor, inde inflammatio pulmonum non solum facilius resolvitur, sed & sputa citius expediuntur; efficacius addita parte bona aceti hoc remedium evadit.

Si peripneumonia debito ordine & benigne decurrat, quarto jam die multum hi ægri levaminis sentiunt, facile sputa eji- ciunt & septimo, nono aut undecimo febris terminatur.

Quod si vero sine notabili remissione sua vehementia persistat, ut nec benigna resolutio, nec crisis per sputa sperari possit, plerumque in suppurationem abit.

Hæc cognoscitur ex continua febris præsentia, quæ præsertim vesperi cum nova horripilatione & succedente calore increfcit, pulsus tamen aliquomodo debilis & mollis, pectoris oppressio persistit, ægri de
levi,

levi, vago, sine causa cognita sæpe redeunte horrore conqueruntur, multum sitiunt, in genis, labiis rubent cum siccitate.

Si talis inflammatio magnam pulmonis plagam occupet, magna etiam suppuratione vomica nasceretur, quæ persæpe non paucam puris copiam continet; hoc tempore pariter decocta similia emmollientia, uti in pleuritidis suppuratione dictum fuit, exhibenda sunt.

Exitus suppurationis in peripneumonia varius est & sæpenumero periculosus.

Si vomica brevi, lentoque pede versus trachæam aperiatur, æger sputum puriforme bonum ejiciat, redeatque exinde in respirando levamen, febris cunctaque priora symptomata minuantur, aut prorsus cessent, magnam spem faciunt vomicam per sputa sanitate redeunte evacuatum iri.

Verum non minus hoc in casu decocta emmollientia & leniter expectorantia larga manu porrigenda sunt, donec sputa copiosa & cum facilitate prodeant. Si vero immorigera essent sputa, per fortiora expectorantia sub No. 33. — 34. ad officium suum reducenda sunt.

Si

Si sputa sensim minuantur, nec oppressionem aut notabilem molestiam æger percipiat, signum est ulcus pro plurima parte suo pure se exonerasse, præcipue dum pulsus non amplius febrim prodit, hinc leniter roborantia & vulneraria remedia sub No. 86. — 89. — 90. exhibenda sunt.

Si ob tussim vehementem siccam noctes haberentur infomnes, vesperi paregoricum sub No. 41. — 83. — 84. — 85. dandum est.

Hac methodo multi ægri sæpius feliciter & perfecte restituntur.

Si vero vomica magna sit, subito in pulmonem rumpatur, ægri sæpe momento citius suffocantur.

Si autem vomica versus exteriorem pulmonis partem aperiatur, pus in cavum thoracis effunditur.

Hoc eadem ratione, iisdem cognoscitur signis, ut antea in eodem casu circa pleuritidem dictum est.

Ut primum certis ex signis manifestum est pus in cavum thoracis effusum esse, aliisque indiciis certo inotescit, quoniam in pectoris cavo pus hæreat, per paracenthesim mox puri exitus procurandus est.

Si

Si postea febris remittat, liberiorque evadat respiratio, & vires increscunt, spes salutis adest, cæterum hic vomicæ exitus cum simili in pleuritide descripto eandem requirit medelam.

Verum nonnunquam talis vomica prorsus non aperitur, aut sero nimis, dum videlicet pus jam acrimoniam contraxit; pluresque in vicinia pulmonis partes in sua arrosit circumferentia, atque hunc sanguine infecto ægrum multum debilem reddidit, certa curæ spes, & sufficiens auxilium non amplius cum ratione foveri & adhiberi potest, etenim hectici hi ægri intereunt, præsertim si remedia No. 89. — 90. — 102. alias in hisce casibus multum salutaria sine fructu usurpentur.

Quo vomica minor, eo minus periculi habetur, atque si tales vomicæ in cavum asperæ arteriæ ruptæ se contentis exonerent, facile sæpenumero ægri & cito sanantur, præcipue si corpus cæteroquin sanum fuerit, nullaque humores peccaverint acrimonia.

Nonnunquam inflammatio plures pulmonis plagas afficit, quæ si in suppurationem abiverit, plures quoque formabit absces-

ſceſſus : hi ſæpe admodum parvi ſunt, qui dum perfectam adepti ſunt maturitatem, febrem non amplius comitem habent, ſed æger facile reſpirat, bene appetit, placide dormit, & intra breve tempus refocilatur.

Tales exiguam plagam occupantes abſceſus ſedem vel maxime in pulmonis ſuperficie habent, ſponte ſæpe ſine omni mala ſequela evaneſcunt, nonnunquam vero exſiccantur, cicatricem calloſam quaſi relinquentes: quod ſi talis cicatrix locum majoris momenti non occupat, nullam exinde moleſtiam æger ſentit.

Sæpe vero parvuli abſceſſus in pulmone tempore longo latitant, quin ullo ſigno ſe manifeſtent; poſt magnum quidem corporis motum, poſt vaciferationem longiorem alta voce habitam, aut alia exercitia, in quibus ſolito plus agendum habet pulmo, reſpirationem non omni ex parte liberam & conſtantem eſſe ſentiunt, quia tamen ſana cæteroquin valetudine fruuntur, hanc moleſtiam parvi facientes, eam ad ſeram uſque ſeneſtutem perferunt.

Nonnunquam vomicæ tales longo temporis ſpatio ſine moleſtia in corpore ſuſti-

mentur, verum pus sensim acrius evadit, suosque, quibus conclusum est, parietes acrimonia irritans, inflammationem producit; tunc æger de oppressione pectoris conqueritur, de sæpius redeunte tussi, de febre continua & frequentioribus horripilationibus. Inde plerumque talis vomica rumpitur, & æger sputa purulenta ejicit, posthæc febrilis iterum filet impetus & brevi vires redeunt: si autem plures adsint vomicæ, quæ simul inflammantur, etiam symptomata pro ratione inflammationis vehementiora & periculosa magis evadunt. Nonnunquam accidit, ut harum vomicarum una post alteram inflammetur, quæ ægrum multum quidem debilitant, quam primum vero in integrum evacuatae sunt, cuncta iterum se bene habent.

Hac ratione sæpe tales vomicæ aufferuntur; nonnunquam vero novum in illis pus colligitur, quibus denuo inflammatis priora symptomata insurgunt.

In nonnullis ægris simile quid statutis anni temporibus, vere scilicet & autumno accidere solet, cui tandem adsuescunt parvi talia facientes, siquidem felicem horum exitum experientia didicerunt. In aliquibus

bus sæpius in anno hoc videre est, in aliis plurium annorum spatio clausæ manent vomicae.

Jam si talis adsit vomicae inflammatio, considerandum est, an febris exorbitet, nec ne? si exorbitet, non secus ac in peripneumonia incipiente procedendum est, remediaque emmollientia & leniter refrigerantia, uti No. 8. — 40. — 88. indicatissima sunt. Solum in secanda vena ea opus est cautela, ut sufficientes ad suppurationem promovendam, abscessum maturandum, eumque aperiendum & consolidandum vires naturæ conservet.

Si febris nimium non exorbitet, vena secanda non est, sed remedia emmollientia sola sufficiunt; si & sputa facile ejiciantur, alia remedia adhibere non oportet; si vero sputa lento pede minuantur, & multum levetur æger, remedia priora vulneraria sub No. 86. — 89. — 90. præscribuntur.

Tussis noctu vehemens valde ad vespertas paregorica, ut ante dictum fuit, expostulat.

Contingit nonnunquam, ut post peripneumoniam induratio in pulmonibus re-

maneat, quæ si magna, ægri pondus in pectore sentiunt, difficulter respirant, ad omnem corporis motum debiles evadunt, suffocationis periculum experiuntur, plerumque solummodo in dorso, vel in uno, alterove latere cubare valent, sæpe vix decumbere audent, & sedentes dormire coguntur: pulsum habent parvum, inæqualem & nunquam tam celerem ac ii, qui magnam in pulmone vomicam gestant, nec tam notabiles ad vespertas horripilationes, aut frigus experiuntur, nec ita copioso sudore madent.

Sæpe tales scirrhusæ indurationes plures adsunt, & continuam tussiculam siccam generant; in hoc aut priori casu remedia No. 60. — 91. — 135. laudantur, sæpeque præter decocta emmollientia optimo cum effectu porriguntur.

Si peripneumonia mox in initio vehemens nimis, aut neglecta aut calido tractata regimine, sicque exasperata fuerit, ut plurimum in gangrænam abit.

Pulsus tunc admodum debilis, celer, parvus est & inæqualis, facies pallescit, collabitur, aut sæpe inflatur profunde cærulescens, ægri inscui alvum & urinam in lectum

ctum dimittunt, extremitatibus frigent, frigidum exspirant aërem, sputa fusca aut nigra reddunt & fœtida, sæpiusque in pectore & toto corpore apparent maculæ rubræ: quibus brevi mors succedit.

Pariter peripneumonia semper fere lethalis est, si ex alia prægressa febre putrida, aut inflammatoria ortum ducatis, ubi vires vitæ valde jam debiles, aut humores spissi nimis, aut jam dissoluti, acres & putrescentes sunt, quare peripneumonia in lue venerea, scorbuto semper summe periculosa est.

Si peripneumoniam febris rheumatica, aut arthritis juncta sit, etiam sæpenumero die septimo, nono, aut undecimo per copiosum sudorem, aut miliaria critica judicatur.

Haud raro peripneumonia regulariter & bene procedit, æger copiosum coctumque sputum ejicit: febris remittit & vires redeunt: verum subito supprimuntur sputa, æger multum angitur, laboriose respirat, fit comatosus, delirat &c.

Hæc contingunt, dum æger se refrigerat, frigida potulenta ingurgitat, vehementi ira aut magno percellitur terrore, aut alium denique errorem committit.

Febre tum temporis vehementemente præfente, magnaue anxietate ftipata, illico de novo vena fecanda & pro neceffitate repetenda eft. Larga præterea manu decocta emmollientia, attenuantia ea præcipue, quæ No. 33. — 34. recensentur, exhibenda funt: fi hæc cito levamen non adferant, veficantia ad furas & nonnunquam fimul ad brachia poni debent, fpongia calido aceto madida ori & naribus ægri continuo admovenda eft, ut fic vapor ad tuffim irritans hauriatur.

Hac ratione plerumque fputa denuo prodeunt; anxietas fenfim minuitur & magnum æger levamen percipit; hinc denuo remedia emmollientia & leniter expectorantia in ufum trahuntur, donec perfecta redeat fanitas.

DE HÆMOPTOË.

Si quis sæpius tuffiat, multumque fputantis & rutili fanguinis excreat, hæmoptoë laborare dicitur.

Cun.

Cuncta valida, diuque continuata corporis exercitia, subita excalescentia, aut refrigeratio, vehemens ira, terror subitus, subita ponderis gravioris elevatio, lapsus, contusio, citatus continuus ascensus ad loca nimis elevata, altus clamor, cantus, vestimenta nimis angusta, diu perstans calor æstatis, aut cubilis, balnea multum calida &c. hunc morbum generare valent.

Morbus hic frequenter omnino in subjectis plethoricis, & calidi temperamenti videre est, vel in iis etiam, in quibus consuetæ narium, hæmorrhoydum, aut menstruorum evacuationes retardantur, aut subito supprimuntur: vel maxime autem inclinant, qui debiles pulmones, collum longum, altos humeros, angustum thoracem, acrem simul & facile effervescentem sanguinem habent.

Antequam hæmoptoë inchoet, ægri hi magnam plerumque anxietatem experiuntur, continuam malestamque pectoris oppressiōnem, aut obtusum in hoc, aut illo pectoris cavo, aut intra os sterni dolorem; nonnunquam de valde sensibili tensivo, pungente, dilacerante dolore lamentantur, qui ab osse sterni per medium thoracem ad ver-

tebras usque se extendit, & respirationem summe laboriosam reddit, subinde in dextro, sinistrove hypochondrio dolorificam tensionem sentiunt, aut contractionem, simul sæpius tussitant, tandem sanguinem expuunt; quo facto pleraque fere symptomata disparent.

Quo validior fuerit causa, quo celerius ea applicata fuerit, eo periculosior erit hæmoptoë, sic enim magna sæpe pulmonis vasa dilacerantur, & non raro mors subita sequitur, aut si hoc non accidat, & felix huic malo adhibeatur medela, semper fere magna nascuntur pulmonis ulcera, quæ ut plurimum phthisim post se trahunt.

Si vero causa applicata nec valida, nec præceps adeo fuerit, vasa non semper lacerantur, sed fines eorum tantum dilatantur, ut sanguinem dimittant. Hæc species hæmoptoës tanto periculo stipata non est, si præsertim corpus ægri bene cæteroquin constitutum & humores acres non sint, sed neque tunc tanta copia, nec tanto cum impetu sanguis prorumpit, hi ægri sat commode tussunt, facileque ejiciunt sputa, quare sputum sanguinis non adeo formidandum est, & raro malas sequelas producit,

cit, quod sine causa valida & illo tempore contingit, quo narium hæmorrhagia, fluxus hæmorrhoidum, aut menstruorum adesse deberet, vel dum plethora aut motus humorum auctus causam præbet.

Pessima hæmoptoës species illa est, quæ ex humoribus depravatis acribus originem ducit, quia tunc aut sanguis penitus corruptus & dissolutus, aut pulmo exulceratus est, & ægris vires deficient, consequenter tale sanguinis sputum aut difficilem, aut prorsus nullam medelam agnoscit. In morbis putridis malignis, in mali moris variolis, in consumata lue venerea & scorbuto, hæmoptoë utplurimum lethale præbet signum.

Cum a variis causis oriri possit hæmoptoë, hæc sub sedulum examen venire, & secundum has cura institui debet.

In omni sanguinis sputo summe quietus sit æger, oportet, atque si pulsus celer plenus, durus & tensus sit, secundum genium symptomatum & virium corporis una, aut pluribus vicibus vena secetur, præsertim si plethora, motus humorum nimis auctus, aut vis quædam externa valida morbum produxerit; in hoc casu necesse est, ægrum

per venæ sectiones cum omni adhibita cautela in debilitatem conjicere, ut sic sanguinis impetus pulmonem versus minuatur, consequenter vasa se contrahere possint; malum vero signum est, dum repetitæ venæ sectiones nil levant.

Præterea æger omnem vociferationem, aliaque exercitia vitare debet.

Simul remedia leniter refrigerantia, ut No. 9. — 41. — 92. porrigantur, alimenta cuncta & potulenta, quæ æger assumit, parum tantum tepida nequaquam callida sunt, & alvus si desit, per clysmata emmollientia sollicitetur.

His remediis continuandum est, dum jam notabiliter & constanter hæmoptoë minuitur.

Si vero cunctis his remediis debite adhibitis adhuc in sua persistat vehementia, ad remedia leniter adstringentia, ut No. 94. — 95. — 96. — 97. recensentur, descendendum est.

Si tamen simul valde molesta continuo irritans adsit tussis, quæ sanguinis sputum semper augeat, aut persistere faciat, præter priora remedia etiam paregorica, ut
No.

No. 80. — 81. — 82. — 188. alternis vicibus exhibenda sunt.

Adstringentia, si mox in initio, aut majori copia ingerantur, sæpe pessime nocent, quare semper ab adstringentibus minoribus inchoandum, sensimque progrediendum ad fortiora.

Optimo cum effectu datur aqua frigidissima, dum hæmoptoë a nimio impetu, a rarefactione sanguinis ortum ducit, uti persæpe post valida in calare æstivo corporis exercitia accidere solet; verum & in hoc casu requisitam venæ sectionem, remediaque refrigerantia ante commemorata præmittere oportet.

Ut primum sanguinis sputum cessat, adstringentibus remediis valedicendum est, & per quietem, cibos eupeptos ex lacte, cremore hordei vel oryzæ restaurandæ vires; decocto tamen sub No. 98. adhuc per aliquod tempus utatur æger, quod frequentissime, si ei tertia pars lactis admisceatur, bene conducit.

Contingit persæpe, ut post hæmoptoën æger aliquoties adhuc sanguinem grumosum, muco mixtum expectoret, nihil prorsus hoc mali portendit, neque ullo
mo-

modo supprimendum est, fecus hic sanguis putrescens acrimoniam concipit & pulmones exulcerando tristes sæpe sequelas producet.

Si autem ægri vires ad sputa ejicienda sufficientes non sint, remediis leniter expectorantibus sub No. 99. — 100. succurrendum.

Verum & tunc semper opus est, ut æger vesperi, præcipue si ab infestante tussi frequente somnum inquietam transigat noctem, paregoricum sumat, ut No. 41. — 84. — 85.

Si jam tussis penitus cesset, æger iterum suas consequatur vires, pulsus evadat naturalis, respiratio libera reddatur & facilis, brevi sanitas redibit; atque his indicatur fuisse nulla in pulmone vasa dilacerata, sed tantum per dilatata vasorum ostiola sanguinem prorupisse.

Ægri tamen continuo adhuc per tempus aliquod quieti permaneant, simulque cuncta stimulantia potulenta & cibos duros vitent; lac in hoc casu convenientissimum præbet alimentum, quod si tamen quis lac non ferat, alii suaviter nutrientes cibi exhibendi sunt partitis vicibus & avara

ra manu , nunquam vero simul & semel magna quantitate ingerendi.

Si autem tussi careant , debiles sint per longum tempus , interim de remedio No. 70. omni tertia hora vasculum sumant.

Pari ratione perquam sollicitè cuncta vitanda sunt , quæ denuo morbo surgenti ansam præbere possunt, hinc necessum erit, ut ægris sæpius posthac vena incidatur, ut primum scilicet motum humorum auctum & continuantem percipiunt, in facie rubent , pectoris oppressionem sentiunt aut difficilem respirationem experiuntur, atque hæc symptomata exhibitis remediis leniter refrigerantibus non cedunt.

Si vero post hæmoptoën tussicula continuet, dolor obtusus, aut ardor in pectore persistat , pulsus naturali celerior sit , semperque ad vesperras celeritate sua augeatur, aliquid læsum in pulmone consequenter vulnus adesse certum est.

In hisce casibus ut plurimum in principio sputum mucosum adest & aliquantum tenax, cui nonnunquam paucus sanguis admixtus habetur , post dies aliquot sputum hoc purulentum evadit , quod signum est

vul-

vulnus abiisse in suppurationem, ulcusque nunc esse apertum.

Si ulcus magnum non sit, & æger cæterum corpore bene constituto gaudeat, sanitatem sperare licet. Si vero ulcus magnum, æger natura sua debili pulmone præditus sit, aut acribus humoribus scateat, symptomata in dies fere exasperantur, vicinas ulcus arrodit partes, & medelæ ignaram corporis consumptionem generat.

Nonnunquam exteriores vulneris margines conjuncti consolidantur, sputa exinde deficiunt; verum continua, eaque sicca tussicula ægrum torquet, tandem in vulneris cavo pus accumulatur & inde exoritur vomica clausa; si hæc magna non sit & blandi simul habeantur humores, sat diu clausa manet, quin magnam ægro adferat molestiam, tandem non secus ac in peripneumonia obvenire solet, tales vomicæ inflammantur, maturantur, rumpuntur, sequæ per levans purulentum sputum evacuantur consolidantur.

Si autem vomica talis magna sit, humores acrimonia scateant, æger de pondere in pectore conqueratur, sine magna molestia in uno, aut altero latere nequeat de-

decumbere, tussiat vehementer sine sputis, continuo febricitet, atque hæc vesperi per accedentes horrores increseat, succedat tandem calor magnus, somnus inquietus & ultimo lassitudinem inducens sudor, tali vomica rupta ægri ut plurimum sputum copiosum, male olens, & viridescens expuunt, & plerumque enarrata prius continuant symptomata; quodsi vero hæc clausa maneat, mole sua semper augetur, tussis accedit vehementior, vires minuuntur, & communi fato mors anxia tarda scenam claudit.

Si post hæmoptoën tussicula sicca, ardens advertatur, febris tamen valida non foret, ægro remedia paregorica, & humectantia, uti No. 40. — 41. — 90. — 92. exhiberi possunt.

Si vero febris vehemens esset, pulsus plenus foret & tensus, venæ sectionibus & remediis refrigerantibus sub No. 6. — 8. — 9. auxilium ferendum est.

Si inde ardor & febris remittant, sputaque purulenta prodire incipiant, remedia sub No. 89. — 90. — 101. aut No. 36. — 87. porriguntur, vesperi vero semper ea, quæ No. 41. — 84. — 85. describuntur, danda sunt.

Aër

Aër rusticanus, moderatus corporis motus in equo, aut rheda his ægris summe salutaria experta omni non tempore fuerunt, inde enim vires sat cito recuperant & sanitatem consequuntur, si præsertim simul laudata antea remedia in usum trahant: nonnullis etiam remedium No. 70. multum conducit, aut aquæ selterraneæ cum lacte.

Si vero ulcus in pulmone nimis magnum sit, febris nullo modo remittat, sed augeatur, si sputa fusca, viridescencia & fœtida evadant, mala est prognosis, nonnulli tamen per remedia sub N. 89. — 89. — 102. servantur.

Attamen si cuncta hæc remedia debito ordine administrata nil profint, parum spei superest & cura solummodo palliativa locum habet, quæ scilicet per remedia prius recensita humectantia exorbitantem moderetur tussim, perleniter, refrigerantia & paregorica sub No. 41. — & 92. calorem vespertinum & febrilem refrenet impetum, atque sic quantum possibile, morbum tolerabiliorem reddat.

Copiosus & defatigans sudor, ut & diarrhæa colliquativa symptomata in hoc morbo pessima sunt.

Sudor

Sudor frequenter omnino per remedia No. 35. — 70. minuitur, diarrhæa vero per remedia No. 94. — 95. inhibetur.

Si pedes, aut abdomen ægris intumescant, leniter diuretica, ut No. 71. — 72. exhibenda, nec non frictiones cum fumo baccarum juniperi instituendæ sunt.

Ita pariter nonnunquam lene purgans sub No. 38. exhiberi potest, præcipue si æger ob repletionem muci appetitu careat, nec contradicant vires ægri.

Quandoque sputum in phthysicis tanta acredine præditum est, ut partes colli internas arrodendo vulneret, atque sic ardentem in deglutiendo dolorem causet, tunc, ut prius in angina remedia inviscantia No. 62. — 66. — 67. locum habent.

DE ASTHMA TE.

Asthma est morbus pectoris, cujus signum pathognomicum in respirationis difficultate consistit, laboriose enim & anxie ægri hi respirant, omnique momento suffocationem

K

me-

metuunt, aperto ore & pinnis narium distractis simul aërem hauriunt, agitando pectus totum humerosque & brachia, ut in qualibet respiratione sibilus & strepitus in pulmone percipiatur.

Si asthma nimis vehemens sit, intumescit facies, labia cæculo colore tument, oculi orbita eminentes rubent, glutinosus fudor toto corpore prorumpit, extrema frigent, anxietas & metus suffocationis ad summum evehuntur.

Præterea pulsus frequentissime febrilis est, inæqualis & debilis, subinde tamen plenus & tensus, nonnunquam inæqualis, intermittens.

Tussis non est comes perpetua asthmatis, nihilominus ægri sæpe valde laboriosa & sicca torquentur, nonnunquam vero sputa copiosa ejiciunt.

Asthma periculosus semper, sæpe omnis medelæ ignarus morbus, nonnunquam continuus cum exacerbatione vespertina.

Sunt ægri, qui interdium libera omnino respiratione gaudent, ut primum vero lectum petunt, & in somnum delabuntur, mox terrificis & anxiis insomniis infestantur, evigilant subito, lecto exsiliunt, fenestras ad aërem

aërem renovatum hauriendum, avertendamque suffocationem aperiunt, atque sic levamen sibi conciliant.

Nonnulli vero regulares quasi & intermittentes experiuntur paroxysmos, qui tempore determinato inopinate tamen & subito invadunt; hæc tragædia denuo post aliquot horarum spatium terminatur.

Omne, quod asperam arteriam valide contrahit, comprimit, obdurat, igitur inevitabili in- & expirando aëri viam occludit, asthma causat.

Subjecta, quorum systema nervosum debile nimis aut irritabile est, consequenter spasmis laborant, sæpius hoc morbo affliguntur. His plerumque collum ita constringitur, ut aër inclusus globum quasi formare videatur, qui respirationem molestant & anxiam reddit.

Si jam ex nota ægri idiosyncrasia pateat, totum malum a spasmis provenire, sub paroxysmo remedia No. 104. — 105. — 106. naribus admoventur, ut olfaciat, aut de remedio sub No. 105. — 106. aliquot guttulæ in cochleari aquæ fontanæ ingeri possunt: his non sufficientibus utendum est remedio No. 107., quo plerumque talis pa-

roxysmus brevi jugulatur. Clysmata ex saturato chammomillæ infuso addito pauculo sachari & oleo hic multum profunt, aut illa, quæ No. 76. — 77. recensentur.

Ut vero in posterum hi paroxysmi præcaveantur, hi ægri pillulis No. 73. aut No. 218. longo tempore utantur, oportet, si vero ad corroborandum nervorum systema consequenter spasmos debellandos non sufficerent, remedia No. 70. — 74. — 75. dosi sufficiente danda sunt.

Alii demum occurrunt, qui sani videntur, sed mox ad auram humidam, nebulosam anxietates in pulmonibus experiuntur & laboriose respirant, quod frequenter a debilitate & laxitate pulmonum dependet.

His remedia sub No. 86. — 108. conveniunt, quæ si minus profint, ea, quæ sub No. 70. — 74. — 75. &c. posita sunt, exhibeantur: præsertim vero conducit verno & æstivo tempore loca montosa inhabitare, ubi aër recens, purus, fortis hauritur, nec non corpus equitando, aut alio corpus non defatigante motu exercere.

In nonnullis sæpe pulmo subito repletur sanguine, oriturque asthma sanguineum; tale quid facile contingit in subjectis plethoricis
post

post vehementem iram, terrorem &c. aut si fluxus hæmorrhoidum, purgatio menstrua, lochia, aut narium hæmorrhagia subito sistantur.

Tales ægri viribus summopere prostratis decumbunt, admodum laboriose respirant, facies & oculi rubent & tument, manus & pedes frigus invadit, pulsus inæqualis est & suppressus.

Hoc in casu sæpe unica venæ sectio totum malum tollit, quæ tamen, si non sufficit, toties, quoties necessitas postulat, repetenda est. Interim ægro copiosa decocta attenuantia & refrigerantia non secus ac in peripneumonia exhibentur, simui injiciuntur clysmata, pedesque & manus pannis calidis perfricantur.

Si exinde libera evadat respiratio, ægri per dies aliquot remedia sub No. II. — 12. — 39. assumere debent, ut sic corpus a nimis humoribus depleatur, si vero mox in principio hæmorrhoides tumere advertantur, sanguisugarum applicatio venæ sectioni præferenda est.

Haud aliter illis accidit, qui sanguinem spissum, mucosum, in vasis suis vehunt; dum materies hæc spissa & mucosa in pul-

mone accumulatur, asthma mucosum longum producit; ægri hi multum & anxie tussunt & nonnunquam sputum mucosum, tenax excreant.

In hoc casu medicamenta mucum incidentia, attenuantia & per sputa, alvum, vel urinam de corpore eliminantia indicantur, talia No. 109. — 110. — 111. — 112. — 113. habentur.

Horum ægrorum nonnulli hisce remediis sæpe feliciter & in integrum sanitati restituuntur, verum molesta & sibilosa respiratio subito iterum per paroxysmos revertitur, sæpeque tanta cum vehementia, ut non immerito suffocatio metuatur.

Sub hoc paroxysmo enarrata antea remedia seponenda sunt, sed ægro libero aëri exposito remedia sub No. 107. aut 114. propinantur. Si autem diu persisteret paroxysmus, vesicantia simul furis applicanda & clysmata irritantia injicienda sunt.

Dum paroxysmi remittit vehementia, remedia antea laudata denuo in usum trahere & vesicantia diu in fluxu servare oportet; tali ratione continuo alternatim procedendum est, donec sensim fugati paroxysmi prorsus exulent.

Postea

Postea hi ægri plerumque longo adhuc tempore languent, & post omnem motum corporis aliquantum majorem longioremve cordis palpitatio difficilisque respiratio exoritur.

Ut & hæc incommoda prorsus tollantur, remedia No. 74. — 75. assumere opus est, simulque moderata corporis exercitia cum aëre rurali imperantur.

Alii sæpenumero ægri de continua ex capite defluente materiæ acri, tenui conquerruntur, quæ titillatione sua tussim vehementem, in pectore ardorem, & anxiam asthmaticam respirationem excitat.

Hoc in casu decocta humectantia, mucilaginosæ sub No. 40. — 88. &c. larga manu porrigenda diuque continuanda sunt; hæc meliorem adhuc edunt effectum tertia parte lactis admixta: si vero hæc defluxio continua & copiosa foret, simul vesicans ad nucham ponere convenit.

Si jam defluxio acris illius materiæ ex capite cesserit, tussis attamen sicca & hæc titillans irritatio persistat, etiam remediis sub No. 80. — 81. — 82. — 92. recensitis medela fertur. Admodum frequenter contingit, ut materies podagrica, atthritica,

rheumatica ad pulmones deponatur & asthma exinde procuretur.

Hoc in statu attenuantia, emmollientia & leniter diuretica sub No. 8. — 13. — 40. — 46. — 72. magna copia sumenda sunt, donec levamen habeatur; eæ vero partes, in quibus materies nunc ad pulmonem hærens antea sedem habebat, per remedia externa apposita vesicantia ita irritandæ sunt, ut huc revocata materies denuo partes has obsideat.

Si asthma ex scabie male tractata, retro-pulsa originem trahat, ut plurimum pillulæ No. 49. cum potu theato No. 61. vel etiam No. 110. — 115. — 116. recensita remedia profunt.

Emmollientia etiam, attenuantia, sanguinem depurantia sub No. 8. — 45. — 46. — 72. longo usu adhibita conveniunt; his sumptis copiosum sæpe sputum sequitur, & malum cessat.

In his, similibusque, ubi asthma a materia acri ad pulmones deposita exoritur, ægro ad brachia aut pedes fontanellam ponere & sat longo tempore in fluxu conservare bonum est.

Non

Non raro in vomicis & pulmonum scirrhis asthmatis causa consistit, plerumque tunc tussis adest sicca, sibilans.

Si tale quid ex causis prægressis, ex prioribus & adhuc præsentibus symptomatibus cognoscatur, æger ita tractandus est, ut in peripneumoniæ simili casu consultum erat.

Asthma sæpe oritur a repletionem ventriculi, aut a flatibus, si primum, emetica juvant & purgantia, si secundum, ea, quæ No. 117. — 130. — 160. commemorantur.

Quare asthmate laborantes sedule caveant, ne ventriculum multis indigestibilibus flatulentis cibis onerent, alvumque habeant semper apertam.

Vehemens diuque durans asthma plerumque sequitur immedicabilis pectoris hydrops.

DE HYDROPE THORACIS.

Thoracis hydrops oritur, dum in uno vel utroque pectoris cavo materies aquosa accumulatur.

In principio hic morbus raro cognoscitur, plerumque subdole, tardoque pede se insinuat atque quamprimum manifesta signa offert, malum ut plurimum tam altas radices fixerat, ut nulla ratione amplius eradicari possit, præsertim si se insuper pulmonis vitium adjungat aliud.

Copioso per totum corpus sudore perfusi, si cum subito refrigerio repellant, non raro hydropem pectoris sibi causant, ut plurimum tamen hic morbus aliorum thoracis morborum chronicorum sequela est.

Qui hoc morbo laborant, siccam continuo tussiculam experiuntur, & licet quid de pectore ejiciant, spumans est & aquosum. Hi, si diutius, aut aliquantum altiore voce sermonem faciant, longius deambulent, loca altiora ascendant, corpus plus moveant, summam statim in respirationis negotio dif-

fi-

ficultatē percipiunt & suffocationis metu a motu desistere jubentur; nunquam libere & profunde respirare valent, habitu corporis modoque respirandi similes sunt illis, qui post multas cursitationes, & validos corporis motus prorsus delassati sunt. Si autem lectum petentes vix in somnum delabuntur, brevi anxietate subitam suffocationem minitante obruuntur, evigilant, præcipites surgunt & fenestras aperientes in aëre libero levamen quærunt. Si in utroque pectoris cavo copiosa adsit materies, situ horizontali decumbere nunquam valent, sed vel sedere, aut saltem caput & thoracem solito plus elavatum tenere coguntur. Si autem hæc in alterutro solum cavo adsit, non adeo difficulter in latus affectum decumbunt, in latus sanum vero decubitus sine magna anxietate tussique valida possibilis non est. Nonnunquam in his ægris pedum tumor exoritur, unde facilius redditur respiratio, quæ hoc evanescente denuo pejor redditur.

Aliquando hic tumor alterutrum, vel utrumque brachium occupat. Subinde partes hæ laxæ insensiles & paralyticæ evadunt, sæpe strepitus & fluctuatio in cavo pectoris advertitur; in situ erecto ægri pondus

cus & tensionem ad diaphragma percipiunt, hypochondria tumentia totumque abdomen, præcipue in regione superiori gastrica elevatum, gerentes liberiori tunc respiratione gaudent; sed inde plerumque dolor pungens & tensivus in medio pectoris altiora versus ascendit, unde ægri animo linguunt, aut cor pulsu evanescente palpitare incipit.

In hoc morbo urina passim pauca mingitur, tenuis & aquosa, nonnunquam turbida cum sedimento rubro inæquali.

Pulsus sæpissime debilis, parvus inæqualis, intermittens est, nonnunquam tamen in uno brachio fortis & æqualis, etsi in altero inæqualis & debilis deprehendatur.

Si malum necdum firmos pedes fixit, nec in pulmone vitium adest, pulsus sæpissime fortis, liber, æqualis, scilicet sanus habetur.

Sudorifera raro in hoc morbo conspicuum adferunt auxilium, unde, si ægri viribus valeant, omni secunda aut tertia die purgans, ut No. 42. — 43. — 47. — 110. exhibendum est, tempore autem intercalari diuretica remedia sub No. 71. — 72. — 79. — 89. — 113. — 118. — 119. administrentur.

Si

Si his nulla de corpore aqua eliminetur, respiratio evadat facilior, huic methodo insistendum est, conciliato interim sat notabili levamine remedium purgans rarius erit repetendum.

Contingit sæpe, ut hæc purgantia copiosas quidem aquas expellant, respiratio tamen nihil sentiatur facilior, imo æger de ardore anxietate incremente, siccitate pectoris lamentetur, tussisque decrefcentibus viribus incrementa capiat.

Hoc in casu purgantibus valedicendum est, solumque diuretica in usum trahenda sunt.

Si neque his levamen adferatur, actum est de ægro, nec quidquam superest amplius, quam instituenda in pectore paracenthesis. Verum hæc, si diu differatur, non multum ex ea boni sperare licebit, siquidem æger jam nimis debilitatus est, morbique vehementia dominatum obtinuit. Verum nec nunquam prodest paracenthesis, ubi hydrops ex pulmonis vitio ortum duxit.

Quibus pedes cum respirationis levamine tument, iis conducit tumidos pedes super accensi spiritus vini vaporem tenere, ut hac ratione sudor copiosus eliciatur.

Hoc

Hoc facto tumor in initio sæpe subito evanescit, & ægro anxietas & oppressio major supervenire videtur, attamen idcirco remedii hujus usus non statim seponendus est, sed per plures dies adhibendus, ita sæpius multum levaminis enascitur, & non nulli exinde in statum sanum restituuntur.

Tales tumores quoque optimo cum effectu scarificantur, aut fontanella ad brachia aut pedes ponitur, imo profunde locatum setaceum in pectore, longoque tempore in fluxu retentum non raro profuit.

DE PALPITATIONE CORDIS.

Si cor præter modum naturalem celerius & vehementius se contrahat, ægrum debilitet, anxium reddat, & in suis actionibus impediat, hic status palpitationis cordis appellatur.

Post hæmorrhagias validas, aut alias vehementes evacuationes, quæ corpus necessariis suis humoribus privant, nimium itaque debilitant, aut etiam post morbos atroces

acu-

acutos & chronicos talis inducitur debilitas, ut post minimum corporis & animi motum cor vehementer pulsare incipiat, novaque sanationem retardans debilitas procuretur.

In hoc casu, siquidem ob humorum defectum vires exhaustæ sint, male consulere, qui ægrum per stimulantes potus cibosque multum aromaticos roborare contenderet.

Sed in principio ad laborandum est, ut corpus nutriatur per jura carniū nutrientia, cremorem hordei, oryzæ &c. & sic denuo in corpore quies concilietur, & somnus. Si sufficiens nunc adsit humorum copia, nonnihil vini, ciborumque aromaticorum concedere convenit, simul aura favente deambulare aut curru vehi licebit, quod si in aëre rusticano contingerit, omnium optime conducet, præsertim omni studio sublimiori & curis simul evitatis: simplici hac secura nihilominus methodo similes ægri sæpenumero curantur.

His tamen omnibus adhibitis, si palpitatio continuet, & æger nihil appetens de debilitate conqueratur, remedia roborantia sub No. 70. — 74. — 75. danda sunt.

In fæminis etiam viris spasmodicis laborantibus sæpe subito vehemens continuaque

cordis palpitatio se manifestat, quæ solummodo spasmos & inordinatum spirituum influxum pro causa agnoscit, & ut plurimum ab ira, terrore, timore, gaudio, aut aliis etiam levioribus animi affectibus originem trahit; in hoc casu remedia No. 23. — 92. — 106. — 107. — 114. subitum levamen adferunt.

Verum levissimæ & alias nec quidquam nocentes causæ efficiunt, ut in his subjectis celeriter & frequenter palpitatio cordis revertatur, ad hanc tam frequentem recidivam præcavendam, impediendam remedium sub No. 73. longo usu exhibetur.

Si autem nervi adeo debilitati essent, ut remedium hoc pro morbo in integrum tollendo non sufficeret, unum quoque ex remediis sub No. 70. — 74. — 75. positis tentandum est.

Nonnunquam palpitationem cordis plethora producit, in quo casu venæ sectio certissimum auxilium præbet, quæ secundum vires ægri mensuranda est, quod si tamen venæ sectionibus sufficienter institutis malum non minueretur, remedia refrigerantia, sanguinem attenuantia, leniterque purgantia, qualia No. 9. — 11. — 12.

39. — 45. — 121. recensentur, locum habent.

Pari passu procedendum est, dum hæmorrhoydes, menstrua suppressa plethoram & exinde nascentem palpitationem cordis generant.

In subjectis etiam robustis & sanis post subitos animi affectus inconsueta & multum angens cordis palpitatione sæpe exoritur, cui non raro animi deliquium succedit; hi, si quieti sedent, suaque animi pathemata refrenare norint, totum plerumque malum superarunt.

Quod si tamen palpitatione non cessaret, & ægri calor simul & pulsus tensus accederet, mox vena secanda, injiciendum clystma & remedia No: 1. — 2. — 7. — 9. — 12. porrigenda sunt.

Quæ si sufficientia non sint, & æger insomnis, inquietus jaceat, omni bihorio vasculum de remedio No 41 — aut 92. — 93. exhibere oportet, hac methodo frequenter admodum palpitatione sopitur.

Si tamen hæc cuncta nil prodesse contingeret, sed suo tenore pergeret palpitatione, pulsus inæqualis haberetur & intermittens, si malum ad omnem motum exasperaretur,

& ægrum propter anxietatem pectoris in suffocationis periculum conjiceret, plerumque in corde polypus, aut præternaturalis cordis, vel ejus vasorum dilatio, id est, aneurisma latet. Status hic multum periculofus est, & nisi principio obex ponatur, ut plurimum medelæ ignarus evadit.

Ægri hi in summa quiete se teneant, oportet, sæpiusque celebretur venæ sectio, ut sic cordis impetus pacatior reddatur, præterea bene conducit remedium sub No. 12. omni trihorio ad cochlear summen- dum, cum vasculo uno aut duobus de remedio No. 45. aut horum loco medica- mentum No. 121. administretur.

Si vero malum exinde mitescat, spes salutis affulget, sed diuturnus horum reme- diorum usus necessarius est, & quamvis malum procul jam exulare videatur, om- nis adhuc motus vehementior & labor vi- tanda sunt.

Si autem levamen non appareat, ma- lum amplius curam non admittit radica- lem, sed solum cura palliativa, quæ faci- liorem morbo tollerantiam reconciliet, lo- cum habet.

At-

Attenuantia remedia continuo exhiberi possunt, ut primum vero pulsus insurgit, palpitatio augetur, & anxietas ad magnum evehitur gradum, sine mora venæ sectio facienda est. Quia autem tale quid frequentius obvenit, magnas non semper opus est celebrare venæ sectiones, sed tantum sanguinis detrahendum, quantum ad sui mitigationem symptomata postulant.

Si vero palpitatio & anxietas ægro somnum adimeret, opiatum semper ad vespertas porrigere oportebit, uti No. 41. — 84. — 85. paregorica quoque ut No. 82. — 92. — 126. — 127. interdum ordinantur, dum anxietas & palpitatio vehementia sua increscunt, continuant, nec remedia prius recensita medelam præstitere ullam.

Hæc medendi methodus etiam illis adaptari potest, quos post valida corporis exercitia, post adhibitam vim externam, percussione scilicet, lapsum, elevationem, ascensionem &c. subita & continuans invadit palpitatio.

His ex causis nata symptomata semper majoris momenti sunt, quia sæpenumero cordis aut arteriarum exoritur aneurisma,

& quamvis hoc malum in initio non tanti momenti videatur, tamen toties neglectum, aut medela minus efficaci tractatum, incurabile redditur.

Patet hinc, quam male agant ægri, qui in principio statim quieti manere nolint, & hæc tanquam levia spernentes symptomata consilio medici non obtemperent.

DE TUSSI SEU CATARRHO.

Catarrhus communiter a coryza initium sumit, caput nempe dolore obtuso & premente afficitur, & respiratio per nares aliquomodo impeditur; frequens accedit stertutatio & ex naribus materies acris, aquosa destillat & profluit; haud raro conqueruntur hoc acre in collo & pectore molestiam causare, tussire tandem incipiunt, simulque debilitati vagos sæpe horrores experiuntur, tussi & debilitate plerumque auctis circa tempus vespertinum. Pulsum plus minus febrilem habent, nonnunquam

quam valde sitiunt non sine omnium ciborum fastidio.

Frequentissime hic morbus a refrigeratione originem ducit, præsertim tempestate subito frigida ingruente, aut aura nebulo-
sa frigida.

Etsi tussis plus molestiæ, quam periculi secum ferre videatur, neglecta tamen in peripneumoniam, aliumve morbum chronicum abire & hac ratione immedicabilem Phthysim, aut hæcticam causare potest.

Si pectoris oppressio & tussicula a potu frigido, aut glaciali oritur, ut æstivo tempore persæpe accidit iis, qui a magnis corporis exercitiis multum incalescentes similem frigidam gelidam ingurgitant, res hæc etsi levis omnino videatur ob facilem in peripneumonium transitum vili pendenda non est.

In omni tussi, præcipue vehementiori, in qua æger magnas debilitates & frequentiores horripilationes percipit, salutare est quieti se dare, omne vitare frigus, multa-
que resolventia & decocta emmollientia No. 8. — 13. — 40. — 88. recensita calide assumere.

Inde plerumque tam in colló, quam pectore ardor remittit brevi, simul his materies acris a naribus depluens demulcetur magis & inspissatur, sequitur tandem sputum levans, & sic tussis intra breve tempus terminatur.

Nonnunquam tamen præsentē tussi febris valida, magna sitis, multus calor, continuansque pectoris oppressio simul adest.

In quo casu venam aperire atque etiam, si pulsus adhuc durus sit, nec pectoris oppressio remittat, pro indicatione repetere sanguinis missionem oportet.

Et præter decocta emmollientia etiam pulvis No. 1. aut mixtura No. 32. ter, aut quater de die porrigatur.

Si jam sputa prodeant, sed tenacia, aut in pectore stertor advertatur, nec sufficientes ad ejicienda sputa æger vires habeat, remedia No. 33. — 34. exhibenda sunt.

Si propter tussis vehementiam noctes haberentur insomnes, vespere paregorica, uti No. 83. — 84. — 85. danda erunt.

Sæpe sub catarrho ægri se aëri frigido exponunt, unde subito tussi cessante se jam curatos esse lætantur.

Verum

Verum ipsi sibi imponunt, & fallax hoc levamen brevi posthac tussi ut plurimum majori vehementia recrudescente agnoscunt, quæ & longius affligit.

Si vero talis non amplius revertatur, mucus sæpe in pulmone inspissatur, induratur, sicque asthmatis & pectoris hydropi oriundo occasionem præbet.

Quare semper prudentius agunt, qui in morbis, etsi ad apparentiam levibus, debito modo se gerunt, hos patienti animo sufferunt & omnia adhibent, ut perfecte a morbo liberentur.

Si tussis alteri adhuc morbo juncta sit, symptomata perpetuo exinde exasperantur.

DE TUSSI CONVULSIVA.

Tussis hæc morbus est admodum periculosus & malus, qui frequentissime infantes & juvenes, rarius vero adultos, afficit.

Ut plurimum vere observatur tussis convulsiva & autumnis, subitoque plures simul & semel aggreditur; atque tunc

epidemica & non raro contagiosa advertitur.

Si infantes variolis, morbillis, dentitione laborantes eodem tempore hac tussi invadantur, eo majus periculum exurgit.

A tussi, qualis communiter cæterum habetur, in principio non adeo manifestis signis discrepat, atque talis per plures dies & septimanas continuat, dum vero terminus ejus adesse creditur, convulsiva primo accedit non sine pectoris anxietate & pulsu febrili.

Plerumque se per paroxysmos hæc tussis manifestat; ægri scilicet per unam, sæpe duas, tresve horas quiete & bene se habent, percipiunt tandem anxiam quasi ebullitionem, titillationemque in pectore & collo, sæpius cum dolore scrobiculus cordis contrahitur, obruuntur timore jam notumali, omnique conatu instantem tussim impedire student, verum haud diu resistantiam ponere queunt, continua tussicula urget, tandem omni vi & cum stertore respirant, mox in tussim fere suffocantem incidunt, denuo summa cum anxietate, non secus ac in suffocationis periculo constituti, aërem hauriunt, atque sic alternatim per plura minuta

nuta, per dimidiam, quandoque integram horam hæc tragædia luditur; delassati tandem paroxysmo finito quiescunt.

Durante paroxysmo ut plurimum angens habetur in pectore stertor, facies intumescit, ex rubro in nigrocærulescentem colorem mutatur, oculi ex orbita protuberant, pectoris angustia & oppressio ad summum usque ascendit, lingua longe exseritur, frigent extrema, & pulsus evanescit, omni momento suffocationis metus adest, sæpe sanguis per os, per nares vi expellitur, sæpe magnam muci quantitatem evomunt, quo facto paroxysmus brevi finem suum assequitur.

Sæpe hi paroxysmi statutis suis horis recurrunt.

Quo citius, quo frequentius, quo majori cum vehementia paroxysmi redeant, quo longius infestent, eo plus periculi imminet.

Morbus hic plerumque binis, sæpe etiam tribus, & amplius mensibus affligit, si præsertim initio negligitur, aut ægri remedia oblata assumere renuant.

In cura præcipue ad paroxysmorum vehementiam advertendum est; & quidem,

dum respiratio difficilis & continuus sub
tussiendo stertor in pectore percipitur, spu-
tumque ejicitur tenax, signum est, muco
tenaci obrutum esse pulmonem.

In hoc casu omnia illa profunt medi-
camenta, quæ mucum incidunt, attenuant,
ejiciunt ut No. 8. — 32. — 33. — 34.
— 122. — 123.

Cum vero hi ægri multum hujus muci
deglutiant, aut etiam sponte mucus in
ventriculo & intestinis colligatur, qui tus-
sim excitat, aut saltem exasperat, oportet
omni secunda aut tertia die remedium pur-
gans exhibere, & quidem adultis ea, quæ
No. 4. — 5. — 14. — 38. recensentur,
infantibus vero remedium sub No. 124. aut
125. sufficiens est.

Nec nocet, si ægri hi ex datis reme-
diis prioribus No. 34. — 122. — 123.
ad vomitum incitentur, persæpe enim mul-
to exinde muco ejecto levantur.

Hac medendi methodo procedendum
est, donec muci copia minuatur, aut peni-
tus de corpore expellatur.

Si posthac nocturno etiamnum tempore
tussis vehementia somnum turbet, vesperi
semper paregoricum exhibere oportebit.

Pa-

Paregorica interdum etiam necessaria sunt, dum mucus jam incisus & sua quantitate imminutus est, sique tussis ut plurimum a spasticis contractionibus ortum ducat. Ut primum igitur paroxysmus instare advertitur, omni quadrante, aut dimidia hora unum, aut duo cochlearia de remedio sub No. 82. vel 126. — 127. exhiberi possunt. Multum exinde levaminis contingit, aut paroxysmi plane jugulantur.

Ubi vero elapso paroxysmi tempore mucosa in pulmonibus, ventriculo, intestinis materies adesse intelligitur, tempore intercalari remediis incidentibus, & expectorantibus antea laudatis utendum est.

Quod si morbus non proprie a muco, quin potius a plethora vera originem trahere advertatur, venæ sectione opus est, quæ pro ratione virium & symptomatum repetenda erit, ea tamen cautela, ne ægro hac ratione inducatur debilitas, qua tussis exasperaretur, præterea in hoc casu remedia sub No. 2. — 6. — 8. — 32. — 33. conveniunt.

Sæpenumero in subjectis non adeo plethoricis venæ sectio, aut sanguiifugarum retro aures applicatio requiritur, si
tussis

tussis tantæ sit vehementiæ, ut ruptura aliqujus vasculi in pulmone, aut inflammatio metuenda foret, aut si remedia paregorica quietem conciliare non valerent.

Nonnunquam tussis ferina sicca semper sonora observatur & dolorifica, nec plethoræ, nec mucositati causa tribui potest. In hoc casu remedia præcipue emmollientia mucilaginosa, oleosa, humectantia & paregorica, ut No. 40. — 41. — 80. — 88. — 188. adhibenda sunt, si alvus non adsit sufficiens, per lenia clysmata sollicitetur.

In omni paroxysmo nimis vehementi, diu durante, suffocationem minitante, subitum sæpe levamen procuratur, dum illa dorsi pars, quæ ad principium vertebrarum lumborum est, pugno sæpius caute pulsatur, ut sic diaphragma & pulmo in alium motum disponantur.

Sæpius vero cuncta hic laudata remedia sine fructu adhibentur, & tussis a sua ferocia non desistit, in quo pertinaci morbo nonnunquam a remediis No. 270. — 275. magnum auxilium, & subitum levamen habetur.

Præ-

Præcipue autem prodest illud remedium sub No. 275. dum infantes simul rachitide, a t in diversis corporis partibus glandulis induratis laborant.

Quod si vero paroxysmus quotidie certa, & determinata hora revertatur, quem antea leves semper horripilationes præcedunt, aut si finito paroxysmo ægri urinam crassam, turbidam, quæ brevi sedimentum lateritium ad fundum ponit, mingant, in cortice peruviano, uti N. 70. — 150. præscribitur, citissimum & tutissimum auxilium habetur.

DE INFLAMMATIONE DIAPHRAGMATIS.

Hæc inflammatio ex periculosissimis una, ut plurimum necat eos præcipue, qui acris humoribus scatent, aut cæteroquin prævæ idiosyncrasia corpus adepti sunt; alteri autem morbo acuto, qui ægro magnam jam debilitatem, aut humorum corruptionem induxerat, succedens mortis brevi secuturæ prænuncia est.

In

In subjectis cæterum sanis, plethoricis & bene constitutis sæpius huic morbo melas, siquidem mox mature adhibetur, ferri potest.

Morbi hujus diagnosim signa suppeditant sequentia : ardentem & validum in scrobiculo cordis & infra sternum dolorem sentit æger, hypochondria motu valido & cum anxietate introrsum revelluntur, unde fit, ut respiratio quasi subsistat, & æger solum parte superiore thoracis admodum celerem, parvam, summe laboriosam, quin diaphragma & abdomen moveantur, respirationem agat, continuo præterea multumque dolorifico singultu torqueatur: in diversis faciei musculis subitanei subfultus & spasmi advertuntur, præcipue musculi oris convelluntur ita, ut in risum cieri existimes, simul ægri delirant, & tandem in furorem continuantem rapiuntur, quibus cuncta in phrenitide enarrata symptomata subsequuntur.

Si inflammatio adeo vehemens non sit, nec partem diaphragmatis nimis irritabilem afficiat, symptomata mitiora occurrunt, & pulsus celer, plenus & durus deprehenditur.

Si

Si vero fenfilem nimis partem occuper, prius recensita symptomata subito incrementum, æger debilis redditur & anxius, ut omni momento mors timenda sit; pallefcit facies, extrema frigent, pulsus exploratur tremulus, parvus & intermittens.

Si tunc morbus non statim noscatur, paulo post mors ex gangræna adest.

In hoc casu mox a principio larga manu sanguis ex vena mitti debet, quamvis debilis valde & defatigatus æger videretur, siquidem in venæ sectionibus unica salus consistit; tamdiu vero effluat sanguis, donec pulsus liberior & fortior tangatur: hoc si accidat, symptomata mitiora evadant, spes sanationis adest, si præsertim huic levamini constantia non desit.

Reliqua cura ut in pleuritide & phrenitide instituenda est.

DE HEPATITIDE.

In hepatis inflammatione ægri plerumque anxii multum sine dolore profunde inspirare

re nequeunt, hypochondria dolorifice tenduntur, & hæc tensio sæpe per thoracem in collum usque propagatur, in latere sinistro sine magna molestia decumbere non possunt, atque si corpus versus hoc latus inclinent, pondus & pungentem dolorem in hypochondrio dextro sentiunt, continuo ad tussim, vomitum, aut singu tum irritantur, pulsus febrilis habetur, plenus & tensus, tussis valida est, urina crocei, alvus albi coloris conspicitur. Hi omnes ægri cibos nauseant & subinde totum abdomen intumescit & tenditur.

Morbus hic eadem methodo uti pleuritis tractatur, sæpe etiam judicatur per sputa, sæpius vero per diarrhæam lenem biliosam, quare præcipuus statim in principio fit labor, ut alvus per clysmata emmollientia aperta teneatur, & oborta semel levante tali diarrhæa eam per remedia leniter acidula, ut No. 11. — 12. — 39. suavi methodo promoveri oportet.

Externe mox in principio morbi cataplasmata emmollientia regioni hepatis applicanda veniunt, præsertim vero cita resolutio procuratur, si regio hypochondrii dextri sæpius de die unguento emmolliente

&

& resolvente No. 128. leni manu irungatur, & mox desuper cataplasmata apponantur.

Si inflammatio profundam & magnam hepatis plagam occupet, plerumque bilis toto diffunditur corpore & icterus exsurgit. Nihilominus etiam in hoc casu prius recensita remedia adhibentur, icterus enim curandi methodum non mutat, nisi æger acres & malæ notæ humores haberet, vires subito collaberentur, sanguis in putredinem abiret &c. tunc enim remedia roborantia & putredini resistentia non secus ac in syncho putri locum habent, verum hi casus fere semper lethales sunt.

Nonnunquam in hepatitide magnum obvenit levamen, dum vasa hæmorrhoidalia intumescunt, quare si cæteroquin his ægri laborent & in ano tenesnum nixumve percipiant, cataplasmatibus emmollientibus facilitari & tandem fluentia reddi debent. Si vero his nullus sequitur effectus, nec æger levamen sentiret, vasis hæmorrhoidalibus sanguisugæ applicandæ sunt.

Pari ratione persæpe hic morbus levatur per hæmorrhagiam narium, præcipue vero naris dextræ.

M

Non-

Nonnunquam hepatitis terminatur copioso, male olente sudore, aut scabioso per totum corpus exanthemate, atque tunc febris una cum reliquis symptomatibus penitus cessat.

Hæc efflorescentia scabiosa per plures sæpe hebdomadas perstat, per decocta autem sanguinem depurantia uti No. 45. — 46. — 72. — 116. aut per purgantia ecoprotica uti No. 47. — 110. — 115. feliciter curatur.

Hepatitis quoque admodum facile præsertim in principio neglecta, aut nimis vehemens in suppurationem abit, quæ magnam vomicam generat, & non raro reliquas partes hepatis rodendo febrim hecticam inducit. Sæpe a tali vomica medellam non agnoscens icterus originem trahit.

Nonnunquam tamen felix hujus vomicæ exitus sequitur, quando pus per ductus biliferos viam sibi in intestina parat, sicque leni diarrhæa exorta purulenta evacuatur, cuncta tandem minuuntur symptomata; & febris fugatur. Non minus a spuro copioso purulento diarrhæa loco obveniente levamen observatur.

Ast haud raro vomica rupta pus in cavum abdominis effunditur, cumque puri exitus consiliari nequeat, acre redditur, intestina corrodit, & tympanitidem frequentissime incurabilem generat.

Subinde nihilominus vomica in peripheria hepatis externa sedem fixerat, cum peritoneo & integumentis communibus crescens in tumorem elevatur externum.

Ut primum hic apparet & de pure contento certitudo habetur, statim aperiendus diuque apertus servandus est, donec internam vomicae partem consolidatam neque quidquam puris amplius superesse symptomata doceant.

Sæpe plures parvulae vomicae in hepate remanent, febrisque cessat, nec quidquam in sanitate sinistri advertitur; hæ plurium annorum spatio innocuae latitant, primoque aperto post mortem cadavere in conspectum veniunt.

Prudentis & circumspecti viri est finita hepatitide hypochondrium dextrum exasse investigare, an aliqua durities adsit nec ne.

Si talis durities aut saltem tensio deprehendatur, remedia solventia No. 46. —

72. — 132. — 134. — 135. — 144.
— 174. usui veniunt.

Pariter unquento No. 128. hypochondrium quotidie bis fricandum est, donec naturalis redeat mollities.

Neglecta hac cautela sæpe pertinacem hepatis indurationem, aut icterum chronicum producit.

In subjectis atrabiliariis aut lue venerea scorbutove affectis, in quibus sanguis acer & dissolutus habetur, morbus hic ut plurimum in gangrænam abit, totum putrescit hepar, ægri subito viribus privantur & diarrhæa maligna gangrænosa exorta repentinam sæpe mortem adfert.

DE MORBIS VENTRICULI. DE EJUS INFLAMMATIONE.

Inflammatiō ventriculi nōscitur, dum æger de continuo, ardente, vehementer pungente dolore ventriculi conqueritur, dum cuncta, quæ

quæ deglutit intollerabili dolore & singultu iterum per vomitum rejicit, multum simul angitur, validam experitur sitim, pulsum durum, celerem sæpe vero prorsus suppressum & contractum gerat.

Tantus nonnunquam dolor est & anxia ad scrobiculum cordis contractio, tamdiu continuat, ut æger totus expallescat, corpore toto fudet, extrema frigeant; pulsus eo tempore parvus & celer deprehenditur, ut tremere potius quam pulsare videatur.

Cura non alia est ac in inflammatione diaphragmatis & reliquis morbis inflammatoriis, cum autem æger omnia assumpta aut pro maxima saltem parte vomitu rejiciat, nulla aut pauca ore ingeri possunt remedia, quod non parum morbi periculum auget.

Venæ sectio ilico & larga celebranda est, imo ubi inflammationis symptomata exorbitant, sanguis usque ad leve animi deliquium detrahendus est, plerumque tunc vomitus accedit & aliquando brevi post aliquod levamen sentitur. Quæ ut plurimum facillime ventriculus fert & retinet, sunt tenuia carniū jura, tenuis cremor hordei additis paucis nitri granis, si non nimis frequenter & cochleatim tantum ingerantur.

Præterea bona nonnunquam fortuna contingit, ut unum alterumve cochleare de remediis No. 2. — 9. — aut non nihil de No. 40. retineatur. Cataplasmata externa ægris sæpe anxietates & dolores causant, unde levia sint oportet, sæpiusque renouentur.

Per frequentiora clysmata in hoc casu optime fertur auxilium, in principio lenia purgantia clysmata ut sub No. 10. — 224. adhibentur, corpore vero probe repurgato, clyσμα emmolliens omni secunda aut tertia hora injicitur, quod si longo tempore retineatur in corpore multum boni præstat. Vel maxime clysmata ex oleo lini laudantur.

Ubi per sufficientes venæ sectiones febris & caloris moderamen inductum, nec non per clysmatum frequentiam dolorum & anxietatum vehementia imminuta est, vomitus tamen continuet, non solum licet sed imo requiritur lenia paregorica ut No. 80. — 81. — 82. — 92. — 126. — 127. cachleatim exhibere; hæc spasticum per sæpe vomitum sistunt, symptomata mitigant, tandemque efficiunt, ut æger alia etiam remedia necessaria sine vomitu retineat, nihilominus caute in initio pauca sed dosi sæpius repetita danda sunt.

Si

Si æger jam remedia ferat & cataplasmata ad ventriculum absque anxietatis sensu admittat, pulsus simul liberior evadat & fortior, bona sperare licet & ea curandi methodo procedendum est, quæ in omni alio morbo inflammatorio usuvenire solet. Hac tamen cum cautela ne his unquam ventriculus nimis repleatur, oneretur.

Nonnunquam hæc inflammatio in supurationem abit, longe tamen frequentius, si vehemens sit, in gangrænam lethalem terminatur, quo in casu subito omnis dolor evanescit, æger in statu multo meliori sibi constitutus videtur, facies attamen pallescit, oculi collapsi sunt, pulsus vaccillat, intermittit & debilis est, extrema frigent, & brevi post mors adest.

Reliqui ventriculi morbi perquam sollicite ab inflammatione ejus, cui nonnunquam similes sunt, distinguere debent, siquidem etiam longe medendi methodum postulent.

DE CARDIALGIA.

Morbus hic est vehemens dolorifica ventriculi spasmodica contractio, summas anxietates causans; inde affectis continuo copiosa, falsa sæpe, aut acidula aqua in os ascendit, quæ non raro ad vomitum irritat.

Longo nonnunquam temporis spatio perstat, & sæpe difficulter curam admittit.

In viris hypochondriacis fceminis hysteris debili nervorum systemate & spasmis laborantibus morbus frequens a sola contractione spastica ventriculi & partium adjacentium originem ducens.

Hanc vero solam morbi causam esse cognoscitur, dum hi ægri alioquin sæpius spasmis & passione hysterica affliguntur, & hoc malum post quemlibet animi affectum sequitur vel augetur, dumque signa nulla ventriculum bile aut acido aut alia acrimonia, aliave re indigestibili repletum esse ostendunt &c.

In hoc casu remedia antispasmodica & antihysterica uti No. 106. — 107. —

126. — 127. quam citissimum adferunt auxilium. In recidivæ cautelam vero remedia leniter roborantia No. 21. — 73. — 117. longo tempore assumenda sunt, ut inde partes debiles robur adipiscantur debitum & hac ratione causa morbi tollatur.

Si vero ægri non solum de anxia & dolorifica ventriculi contractione, sed etiam de deleta aut præternaturali appetitu de amaris, putridis, acidis aut rancidis eructationibus conquerantur, signum est, hunc morbum ex aliqua in ventriculo stagnante acri sabura aut cibis non digestis ortum fuisse. Nonnulli simul de continua rosione & ardore ventriculi lamentantur, & hic morbus recepto vocabulo *soda* appellari consuevit.

Si os amarum, eructationes quoque amaræ ovum putridum aut rancidum oleum redoleant, remedia acidula aut leniter purgantia, ut No. 3. — 12. — 39. — 167. danda sunt.

Si vero cunctos cibos æger nauseet, continuoque se ad vomitum irritari sentiat, mox initio emeticum sub No. 24. — 25. — 26. exhibere oportet, quo dato totum sæpe malum levatur, si tamen hoc integrum non abigeretur malum, reliquæ per prius

recensita remedia de corpore expellenda sunt.

Dum hi ægri putridam aut rancidam materiem ventriculo continent, cibos potusque acidulos appetunt, qui etiam merito concedi possunt.

Si vero acidum instar aceti eructent, remedia antacida & leniter purgantia uti No. 103. — 129. — 130. — 131. plurimum profunt.

Præternaturalem sæpe hi appetitum habent, absorpto vero acido omnis hæc appetentia nimia cessat.

Aliquando hoc morbo affecti frigus & pondus in ventriculo sentiunt, nullo gaudent appetitu & assumptum cibum brevi post oppressio, anxietas, ructus fatui sequuntur, urina cruda & pallida est, cui aut mucosa filamenta innatant, aut mucosum tale sedimentum ad fundum secedit, sæpius vomunt, sed lympham solum tenuem & mucum tenacem.

Hæc signa manifesta sunt morbi hujus causam esse ventriculi mucositatem.

Si ergo æger continuos experiatur vomendi conatus, emeticum datum opem fert celerrimam. Cæterum totum malum per

re-

remedia mucum incidentia & leniter purgantia, uti No. 3. — 5. — 38. — 109. — 110. tum per attenuantia leniterque roborantia decocta, qualia No. 21. — 143. — 257. optime curatur.

Sæpe hic morbus ab assumpta copia vini, cerevisiæ aut aliorum potuum fermentatorum spirituosorum nascitur, præcipue dum homines non adsueta his inebriantur.

In hoc casu statim potus tepidus tenuis e. g. levis potus theatus aut aqua tepida assumi debet, hanc sæpius vomitus excipit, quo peracto ebrium somnus invadit, unde postea bene se habet.

Si tamen his factis altera die adhuc debilitas, cephalalgia, vertigo remaneant, ciborumque nausea & vomendi conamen emeticum adhuc aut purgans porrigendum & nihil præter tenuia carniū jura concedendum est. Si ad vesp̄as adhuc de pondere & frigore ventriculi æger conqueratur remedium No. 140. propinetur, ex quo totam noctem quieti transiget & bona sequenti die fruetur valetudine.

Liquida fermentantia in actu fermentationis suppressa aut non bene fermentata, cuncta flatulentia, non sufficienter aut prorsus

sus non fermentata farinacea, aliaque dura, tenacia alimenta magnam persæpe flatulentiam in ventriculo producant, unde frequenter admodum vehemens & angens cardialgia exoritur.

Si morbus hic ex liquoribus fermentantibus originem duxit, attenuantia leniaque carminativa uti No. 21. — 72. — 117. — 133. sola sufficiunt; Si vero ciborum flatulentia, tenacitas, indigestibilitas in causa foret, exhibenda sunt, quæ horum tenacitatem incidunt & per alvum expediunt, ut No. 3. — 109. — 132. præscribuntur; quotiescunque autem cardialgia a flatibus producitur vel maxime clysmata indicantur.

Plerumque hic morbus si præsertim longo jam vexet tempore & ex levi modo causa recrudescat, laxitatem debilitatemque sibi junctam habet; & tunc etsi spasmus remittat, raro tamen hi ægri bono statim gaudent appetitu, sed a pauca etiam assumptorum quantitate anxietatem & pondus in ventriculo percipiunt, quod perstat, quamdiu quid in ventriculo hæret & non nisi eo iterum depleto melius se habent.

Unde necessum est, ut ægri, posteaquam cardialgia curata videntur, longo adhuc

huc tempore remediis utantur amaris, qualia No. 133. — 143. — 150. videri possunt, ut hac ratione ventriculus priores vires recuperet & facilis hujus mali recrudescencia impediatur.

Sub stomachicorum usu sedule invigilandum est, ut alvus sufficienter aperta teneatur.

Non raro morbus hic scirrhus seu indurationes ventriculi aut viscerum proxime sibi adjacentium pro causa agnoscit.

Indurationes hæ ut plurimum tactu deteguntur.

Hæc cardialgiæ species sæpenumero chronica est & pertinax & toties omnis curæ expers observatur.

Inserviunt attamen cuncta potulenta resolventia No. 46. — 72. — 136. nec non remedia, sub No. 109. — 132. — 134. — 135. — 174. recensita una cum applicatis externe cataplasmatibus lenibusque frictionibus adhibitis. His remediis sine intermissione continuandum est; lenis sed non defatigans corporis motus præcipue si possibile sit equitando institutus ad has indurationes resolvendas multum contribuit;

Ast

Ast hæ indurationes sæpe tam parvæ sunt, tam profunde hærent, ut tactu explorari non possint, hinc in omni pertinaci cardialgia nulla alia causa patente remedia resolventia tentanda sunt, quæ admodum frequenter celerem & notabilem opem ferunt & non raro integram sanitatem reducunt.

Si ergo post longum horum usum malum minui, indurationes molliores & minores fieri advertatur, spes futuræ sanationis affulget. Si vero cuncta in statu suo immutata permaneant aut contra omnem opinionem etiam remediis efficacissimis licet adhibitis indurationes increscant, malum curabile non est, & sæpe inde hydrops lethalis suam desumit originem.

DE NAUSEA ET VOMITU.

Cunctæ in morbo priori recensitæ causæ in gradu leviori præsentem appetitum vitare, nauseamque adversus cibos aut plane vomitum causare possunt.

Sympto-

Symptomata ex prius dictis signis cognoscuntur, quæ & eandem medendi methodum postulant.

Verum sæpenumero nausea & vomitus a ventriculi, intestinorum partiumque adjacentium inflammatione ortum ducit, cognoscitur hoc ex signis in ventriculi inflammatione enarratis, ibique hujus mali cura videnda est, omnis enim alia medela in hoc casu adhibita pessimum præstaret effectum.

Sæpe vehemens, debilitatem inducens materiæ æruginosæ vomitus post vulnera capiti inflicta, contusiones, ipsa phrenitide præsentē adest, cuncta tunc remedia vomitum sistētia effectū carent, nisi causa antea in encephalo existens tolli possit.

Non raro herniæ vomitum producunt vehementem, si igitur causa vomitus sufficiens in ventriculo adesse non pateat, partes in quibus herniæ obvenire solent, sedule examinandæ sunt, & si hernia vomitus causa esse intelligatur, ejus adhibenda medela est.

DE VOMITU CRUENTO.

Vomitus cruentus ab hæmoptoë probe distinguendi debet, in hæmoptoë enim sanguis ex pulmone venit concomitante semper tussi, & spumans læteque rubens est. Contra in vomitu cruento tussis non observatur, sed oppressio, nausea, vomitus in ventriculo advertitur.

Antequam sanguis vomitu ejiciatur, ægri per aliquod tempus anxiam ad scrobiculum cordis contractionem, pondus & tensionem ad costas spurias vel maxime in latere sinistro lienem versus aut etiam in dextro ad hepar experiuntur, tandem male se habentes sanguinem nigrum grumosum evomunt.

Postmodum ob anxietatem tensionemque remittentem brevi levamen percipiunt & si vomitus non fuerit nimius, nec vires valde fractas, nec magnam debilitatem inductam conqueruntur.

Plerumque vomitus cruentus exoritur, dum in ventriculo liene aut hepate vasa sanguinea

guine nimium turgent ; lien enim per vasa brevia , hepar vero per ductum caledochum in duodenum, exinde in ventriculum se exonerat ; in posteriori casu tamen major sanguinis copia per alvum expellitur.

Talis sanguinis accumulatio non nunquam contingit a plethora aut sanguinis spissitudine , sæpius tamen ab hæmorrhoydum aut menstruo fluxu suppresso.

Si pulsus plenus & subdurus sit, illico vena secanda & pro necessitate repetenda est, æger summe quietus sit oportet, sæpius clysmata emmollientia injiciantur utque per remedia leniter purgantia, acidula resolventia sub No. 2. — 6. — 7. — 9. — 11. — 12. — 39. grumofus sanguis resolvatur, suavi modo de corpore per alvum expediatur, cura adhibenda est.

Ante omnia inquirere convenit, an non hæmorrhoydes internæ aut externæ tumeant, si hoc: illico per vaporem aquæ calidæ fluxus promovendus, aut sanguisugarum applicatione scalpellove apertura facienda est : subito sæpe hæ evacuationes levant & nonnunquam tam pro præfenti quam pro futuro malum hoc præcavetur.

Paregorica præsertim adstringentia nunquam in his casibus locum habent, nisi sanguis admodum copiosus & longo jam tempore proflueret & exinde ægrum magna debilitas prehenderet, tunc remedia No. 93. — 94. — 95. tentari possunt; externa quoque fomenta ex aceto frigido aut, aqua glaciali cum fructu adhibentur. Non minus cucurbitæ ficcæ ad regionem epigastricam, aut hypochondriacam utramque applicari possunt.

Si tamen remedia sopientia adhibere opus non sit, descriptis antea remediis utendum est, donec ventriculus & intestina ab effuso grumoso sanguine prorsus liberentur.

Si cunctis his præstitis æger adhuc de conatu vomendi conqueratur, aut si ob animi inquietudinem dormire non possit, ad vespertas bene opiatum, qualia sub No. 41. — 92. — 93. habentur, exhibendum est.

Sæpe ob vehementem continuumque sanguinis vomitum, ægri viribus suis plane exhausti pallent, inflati apparent, atque a minimo corporis motu palpitationem cordis patiuntur.

In hisce casibus præter cibos leniter, nutrientes omni tertia hora vasculum de

remedio No. 70. cui pauculum lactis admiscetur porrigitur.

Quod si hoc remedium non sufficeret, illa sub No. 74. — 75. in usum trahenda sunt.

Pessima vomitus cruenti species ea est, quæ ab acrimonia humorum ventriculi aut aliorum viscerum exulceratione ortum ducit, ut in scorbuto chronico, variolis malignis, aliisque similibus febribus putridis contingere solet, in quibus hic vomitus fere semper mortem adfert.

Sæpe etiam vomitus a vi externa, ut lapsu, percussione, contusione &c. malas omnino sequelas habet.

Etenim si causa talis valida sit, aut nimis debili visceri applicetur, non solum per vomitum, sed & magna sanguinis quantitas per alvum expellitur, aut simul in cavum abdominale se effundit. Abdomen tunc subito intumescit, facies collabitur & pallet, respiratio anxiosa evadit, pulsus parvus fit & tremulus, extrema frigent, sequuntur tandem spasticæ contractiones aut convulsiones, quibus brevi mors finem imponit.

In hoc casu actum est de ægri vita, magna enim vasa interna rupta sunt, ut

adeo hæmorrhagiam eorum sistere possibile non sit.

Si vero causa morbi tam vehemens non sit, hi ægri sæpius suam bona cum fortuna sanitatem consequuntur.

Sed hi mox summam quietem observent oportet, frequens simul & copiosa celebretur venæ sectio, clysmata injiciantur emmollientia & magna quantitate remedia resolventia No. 9. — 12. — 121. — 187. laudata administrentur, donec æger omnis molestiæ expers sanum se existimet.

Postmodum tamen valde bono consilio reconvalescentes hi per unam alternamve septimanam quotidie balneo roborante, cui libra semis berbæ arnicæ incocta est, utantur.

DE DOLORE INTESTINORUM SEU COLICA.

Intestinorum dolor frequenter admodum ab inflammatione intestinorum originem habet, ubi plerumque abdomen tensum est
&

& æger dolores arduos vix perferendos sentit, quoties etiam suavissima etsi manu tangitur, ipsa inspiratio dolorem auget, sæpius ad vomitum irritatur, alvum clausam habet, linguam siccam aut crusta alba obductam, tussis adest magna, calor vehemens, pulsus celer, durus & plenus, urina pauca & rubra, quæ validum nonnunquam ardentem & lacinantem dolorem in urethra excitat.

Ex doloris loco & cognito Intestinarum situ aliquale iudicium ferri potest, quodnam intestinum inflammatum sit.

Dolor inflammatorius continuo in uno, eodemque loco persistit, quamquam ægri sæpius jam in hac jam in ista parte dolorem vagum simul conquerantur.

Cura non differt ab illa, quæ in inflammatione ventriculi dicta est, intestinarum tamen inflammatio tanto periculo stipata non est, si non adeo vehemens simul adsit vomitus, qui remediorum necessariorum assumptionem impediret.

Mox in principio copiosus sanguis vena educi debet, idque roties repeti, quoties pulsus & dolor exoptulant, nec ægri vires contradicant.

In hoc morbo præsertim statim ab initio copiosa decocta emmollientia No. 8. — 40. — 88. præter remedia sub N. 1. — 2. — 9. leniter refrigerantia danda sunt, nec non alvus clysmatibus emmollientibus sollicitanda venit.

Si vero alvus non satis obsequiosa foret, horum loco usu veniunt quæ sub No. 11. — 12. — 39. — 141. posita sunt.

Externe abdomen omni tertia hora unguento emmolliente & leniter discutiente sub No. 128. molli manu perfricari, nec cataplasmarum emmollientium continuus usus intermitteri debet.

Si tensionem & duritiem abdominis imminui advertatur, æger & attactum facilius ferat & non amplius tam anxius hæreat, reliqua non minus symptomata mitiora appareant, inflammationem periculumque imminutum esse intelligitur; tunc emmollientibus solum leniterque refrigerantibus clysmatibus procedere sufficit.

Quod si vero factis sufficienter venæ sectionibus, debitis remediis tam internis quam externis adhibitis, excitatisque exinde evacuationibus nulla in melius mutatio contingere videtur, tunc in variis abdominis plagis

plagis cucurbitæ siccae applicandæ sunt aut regioni dolenti emplastrum vesicans apponitur. Sic non raro intra breve temporis spatium dolor minuitur & instans periculum profligatur.

Dum vero alvus pertinaciter clausa nec per remedia priora nec per clysmata emollientia morem gerat, irritantia sub No. 137. — 138. — 224. recensita clysmata & interne remedia purgantia paululum fortiora uti No. 5. — 14. — 139. tentanda sunt.

Non tamen hæc tentari debent, quin antea sanguis sufficienti quantitate vena missus sit, febris ad requisitum reducatur moderamen, exhibitaque prius enarrata remedia nihil præstiterint, secus & inflammationi & cum hac periculo additur augmentum.

Si continuus in hoc morbo vomitus adfit, ut æger parum aut nihil remediorum assumere possit, in summo vitæ periculo versatur.

Sæpe tamen vomitus post sufficientes venæ sectiones institutas, post clysmata injecta, cataplasmata applicata remittit & ægri remedia necessaria continere valent.

Sæpius vero vomitus pertinaciter perstans per remedia sub No. 80. — 81. — 82. — 92. sisti debet.

Ut primum ille filet, æger assumpta medicamenta facilius retinet, his plerumque obtinetur alvus, quæ magnum ægro levamen adfert. Nihilominus si sub remediorum emmollientium & purgantium usu vomitus recrudescat, paregorica alternis vicibus porrigenda sunt, ne malum denuo exasperetur.

Si autem vomitus nullo modo inhiberi possit, ut plurimum continuus & dolens sequitur singultus, abdomen intumescit, vires collabuntur, pulsus parvus evadit & debilis, extrema frigent, delirat æger aut comatosus jacet, quæ signa semper fere lethalia sunt.

Ergo colica morbus est semper periculo plenus vel maxime ab inflammatione intestinorum exortus.

Sæpe colica a refrigeratione nascitur & quidem frequentissime dum post fervidos æstatis dies frigida sequuntur noctes, aut si frigida nimis assumantur potulenta aut leves gelido hyemis tempore vestes gestentur, præsertim ubi homines nudipedes lon-

longiori tempore pavimento frigido, humido, lapidibus strato insistant, in eo deambulant &c. dolor tunc non adest continuus, sed jam brevi cessat, brevi iterum recrudescit atque ut plurimum longiorem in regione umbilicali moram agit; qui sæpe tanta vehementia & anxietate adoritur, ut æger in animi deliquium incidat & per universum corpus sudor frigidus errumpat; dolore autem remittente melius se habet æger, nec de siti, calore, nausea ullas querelas movet, abdominis etiam attactum sine ullo dolore aut molestia perfert.

Quo in casu sese in calore retineat æger oportet, sæpiusque unum alterumve vasculum potus theati, sub No. 13. — 21. — 257. assumat, continuo simul linteamina calida fumo florum macis, seminum fceniculi, aut carvi imbuta abdomini applicentur & clysmata ex infusi chammomillæ & olei lini portione æquali optimo cum effectu injiciantur. Si tamen his factis dolor colicus in sua vehementia persisteret, remedia leniter calefacientia & paregorica ut plurimum cito & tute profunt: talia No. 107. — 126. — 140. videri possunt.

Eadem methodus auxiliatur illi dolori colico, qui in viris hypochondriacis aut fœminis hyſtericis, in quibus ſolum ſpaſtica inteſtinorum contractio aut flatulentia omnem cauſam proximam abſolvit.

Si vero hic morbus a turgente aut corrupta bile, ab acrimonia acida aut putrida, a cibis duris tenacibus, flatulentis, a liquoribus fermentantibus generetur, eadem remedia, quæ prius in ſimilibus cardialgiæ caſibus laudabantur, hic quoque locum habent.

Si depuratis jam primis viis colicus dolor non remittat, denuo paregorica ſub No. 107. — 126. — 140. in auxilium vocanda erunt.

Sat frequenter obvenit, ut homines cæteroquin etiam ſaniſſimi per plures dies alvo careant, unde per moram ſtercora accumuluntur, indurantur, angens tandem pondus & obtuſus dolor in abdomine percipitur, tenesmus ſe adjungit continuus, ut omni quidem conatu irritato tamen effectu alvum deponere adlaborent.

Quo in caſu ſæpe adeo abdomen contrahitur ut ibidem in inteſtinis dura globosa ſtercora tangantur; nonnūquam abdomen
ſimul

simul inflatum est & tensum, sed hæc inflatio inæqualis est, ut una plaga præ altera plus minus elevata sit.

Male hic ageretur, si ægro statim irritantia, fortiter alvum ducentia porrigerentur, potius per clysmata emmollientia, oleosa, per potulenta emmollientia, resolventia ut No. 39. — 46. — 141. nec non per lenes frictiones stercoreum emmolitio successivaque expulsio de corpore tentanda est.

Dum vero jam emmolitæ sunt fæces ad eas expellendas tamen hæc sufficientia non sint, remedia fortiora ut No. 5. — 14. — 38. — 139. exhibere licet.

Diuturna diarrhæa aut dysenteria vehemens non raro dolorem ardentem colicum post se relinquit, qui comitem fere individuum tenesimum habet; in hoc casu remedia oleosa, mucilaginosæ & lenia opiata uti No. 80. — 82. — 83. — 85. — 126. maxime profunt.

Pessima, quæ habetur colicæ species, *colica pictorum* salutatur.

Hæc communiter incipit circa ventriculum & partem superiorem regionis umbilicalis, in principio dolores obtusi, non
admo-

admodum vehementes percipiuntur, nec longe continuant, sed sensim vehementiores magisque constantes evadunt, omnem æger amittit appetitum, de flatulentia, eructatione conqueritur, sæpius vomitus se jungit cum alvo pertinaciter semper clausa, abdomen contrahitur, sæpeque sic introcipitur umbilicus, ut dorsi vertebris accumbere videatur, æger debilitatur & marcescit, interea malum continuum capit incrementum, urina supprimitur, anus contracta adeo in corpus introfufcipitur, ut sæpe clyisma injicere possibile non fit, sequitur tandem paralyfis & partium diversarum artuum præcipue superiorum extenuatio.

Hoc malo plerumque afficiuntur, qui laboribus circa plumbum, mercurium aut arsenicum exercendis panem suum lucrari coguntur, quare auri argentique fossoribus, deauratoribus, figulis, pictoribus morbus hic familiaris est. Sæpe etiam hoc morbo torquentur, qui vina plumbo adulterata bibunt aut quibus hoc metallum per medicamenta aut per cibos ingeritur; observatum quoque est morbum hunc a liquidis fermentantibus, a fructibus immaturis desumpsisse originem.

Sæpe

Sæpe dolores evanescunt & per paroxysmos redeunt, hic paroxysmus subinde uno vel altero die filer, sæpe quotidie redux pluribus horis persistit, nonnunquam eodem die sæpius revertitur, unde æger immaniter extorquetur & ita debilis redditur, ut omni fere momento mors metuenda sit.

Si mox initio malum hoc ex signis prægressis cognoscatur, acerba symptomata sæpe præcaveri possunt; res autem in eo consistit, ut corpus per remedia sub No. 39. — 141. indicata leniter expurgetur; hæc si profint, morbus raro exorbitat.

Quare, qui hominum talia metalla tractantium sanitatis curam gerunt, cuncta statim symptomata maxima cum sedulitate perpendenda habent, sique vel minima morbi hujus suspicio appareat, efficacissima mox remedia propinare debent.

Indicatissimis his remediis per aliquot septimanas adhuc suaviter continuandum est, etsi bona se jam valetudine frui æger asseret.

Verum sæpe numero lenia hæc remedia optato destituuntur effectu, igitur acuanda aut alia fortiora purgantia quæ No. 4. — 5. — 14. — 47. — 110. — 139. recensentur danda sunt.

Clysm.

Clysmatum præcipue injectio frequens hoc in morbo multum levat, initio oleosa, emmollientia tentantur, his autem nihil efficientibus irritantia sub No. 137. — 38. — 224. locum habent. Verum nonnunquam & hæc nihil efficiunt, ut igitur tabaci fumum ano inflari necesse sit, quo facto sæpe alvus cum ægri levamine elicitur.

Alvo semel referata clysmata adhuc emmollientia & leniter alvum ducentia in usum trahenda sunt, simulque ab omnibus duris, tenacibus & flatus excitantibus cibis abstinentia injungenda est.

Si hisce factis introtractio umbilici anique constrictio remittent, abdomen mollescat, symptomata etsi recrudescentia mitiora tamen sint, spes sanitatis iterum obtinendæ affulget.

Optimo cum effectu tunc per longum tempus remedia sub No. 18. — 61. — 72. — 73. — 91. — 119. — 134. — 142. administrantur, ut sic ægri suas adipiscantur vires, partes emaciatæ restituantur, omnisque paralyfis dispareat.

Quodsi vero paralyfis his non cederet, balnea sulphurea & vis electrica maximo sunt emolumento.

Quam-

Quamdiu alvus in globos formata caprina est, recidivæ metus nondum profligatus; hinc remediis emmollientibus & leniter purgantibus utendum erit, donec alvus facilis pultacea minime tenax prodeat.

Si oleum ferunt, mane ac vesperi aut etiam ter de die uncias tres aut quatuor olei lini alteriusve boni assumere perbene conducit, quia & dolores mitigat & alvum bene apertam servat.

Si vero colica pictonum a liquoribus fermentantibus aut fructibus immaturis ortum duxerit, eadem methodo, ut ante cura inchoanda est, posthac vero remedia sub No. 93. — 110. — 135. præter decoctum No. 116. longo tempore administranda sunt. His mediantibus similes ægri fere semper feliciter sanitati pristinae restituntur.

Si paroxysmi in colica pictonum nimium dolentes & longi sint, nec clysmata nec reliqua quamvis alias saluberrima remedia vel minime dolorem leniant, ad paregorica sub No. 80. — 82. — 83. — 126. confugiendum est, quæ persæpe sola dolorem mitigant, enormem dissipant anxietatem, apparentique periculo ægrum erripiunt.

At-

Atroci hoc morbo liberati ægri necesse habent, ut posthac omnem causam excitantem evitare perquam sedule studeant, alvo unquam nimis stricta laborare caveant, secus brevi recidivam patientur.

Si vero ob vitæ suæ conditionem, ob panis promerendi necessitatem causam evitare non possent, his in scopum præservandi quotidie mane, antequam labores suos accedant, uncias aliquot olei, butyri, lardi aut alterius pinquis substantiæ assumendi consilium detur.

In pulve avenacea lacti incocta cum multo butyro addito optimum jentaculum consistit.

DE DIARRHÆA.

Si quis præter consuetudinem frequentius deponat alvum, eamque copiosam, tenuem, aquosam, hic status sub Diarrhææ nomine venit.

Diarrhæa non semper ut morbus considerandus est, est enim multoties salutare
na-

naturæ conamem, quo natura se accumulatis humoribus superfluis aut acrimoniis evacuat, consequenter sanitati opitulatur.

In genere omnis Diarrhæa salutaris est, quæ nec nimia, nec diu nimis perfitit, quæ non modo nullam debilitatem, sed levamen ægro adfert.

Huic adversa ægrum valide adorta, diu durans, vires corporis exhauriens mala est & symptomatica.

Quare etiam Diarrhæa alias salutaris nociva fieri potest, si statim in principio exorbitans, diuque persistens ægri vires deiciat.

Si in morbis acutis prægressis coctionis signis dieque critico diarrhæa obveniat, salutaris plerumque censetur, si præsertim non exorbitans symptomata morbi levet, tunc nihil peculiare agendum est, sed continuatis iisdem remediis omne reliquum naturæ viribus committitur.

Si vero statim initio copiosa nimis, debilitans diuque continuans foret, cauta manu moderamen induci, nunquam vero subito sisti debet, remedia No. 80. — 94. — 188. in hoc casu optimo semper cum successu porriguntur; ut primum vero Diarrhæa

ad tale moderamen reducta est, ut ægrum non amplius debilitet, his remediis iterum valedicendum erit.

Ast in febribus & malignis, ubi ægri alioquin debiles sunt, remediis roborantibus opus habent; & quidem præsentē Diarrhæa loco remediorum No. 80. — 94. illud solum No. 189. substituendum est.

Si vero ad Diarrhæam moderandam priora remedia stiptica sufficientia non sint, eadem cum cautela porrigenda erunt, quæ No. 95. — 96. — 97. laudantur.

Verum, si advertatur evacuationem per alvum non debite procedere, & ægrum per flatum, frequentiores tenesmus torqueri, per emmollientia clysmata aut alia remedia indicata, quæ No. 3. — 11. — 12. — 38. — 39. — 141. habentur, alvus sollicitanda est.

In morbis chronicis Diarrhæa positis iisdem conditionibus non secus ac in morbis acutis aut salutaris aut symptomatice esse potest.

Symptomatice autem semper est, quando in morbis sive acutis sive chronicis tunc exoritur, dum morbus jam diu duravit, æger multum jam debilitatus sit humoresque corrupti dissoluti habeantur.

Hinc

Hinc admodum frequenter in febribus putridis, hydrope, phthysi, scorbuto, cancro obveniens diarrhæa mortis prænuncia est.

Hoc tamen in casu tollerabilis aut moderata reddi potest per remedia, quæ No. 80. — 94. — 188. videre est.

Sæpe diarrhæa obvenit, quin morbus aut refrigeratio præcesserit, præsertim dum summe æstuantibus diebus noctes succedunt frigida, aut si fervente æstate copiosa potulenta frigida glacialia ingurgitantur, ut ventriculus & intestina nimium exinde refrigerentur.

Si solum refrigeratio Diarrhææ causam constituat, ægri plerumque, antequam alvum deponant, de dolore colico conqueruntur, neque tamen sitim magnam nec vehementem calorem nec ciborum fastidium experiuntur.

Talis diarrhæa non difficulter curatur, si æger se in calore conserveat, sæpius vasculum infusi chammomillæ aut menthæ bibat, abdominique calida linteamina applicet; His remediis aut sudor elicitur aut copiosa mingitur urina, diarrhæa plerumque & dolore colico evanescente; si vero tale quid non contingat, remedium sub No. 140.

ad vespervas dandum erit. Si hoc dato placide æger obdormiat & sequenti die se bene habeat, medicamentis non amplius opus est, modo in calore moderato adhuc se continens nonnunquam de priori infuso vasculum hauriat.

Si autem diarrhæa non cesseret, mox tempore matutino remedium No. 140. iterato exhibendum, idemque vesperi, si casus postulet, repetendum est.

Hac methodo frequentissime diarrhæa tollitur, quæ solum ex refrigeratione orta, nec ventriculi vitium, nec alia concomitantia symptomata habet.

Quod si vero ventriculus simul vitiatus sit, æger mox initio de mucositate oris, de pressione in ventriculo aut flatibus in abdomine querelas moveat, statim per clysmata emmollientia aut quod melius, per remedium sub No. 38. succurrendum est.

Si exinde ventriculus & intestina probe purgata fuerint, remedium No. 140. ad diarrhæam debellandam sufficiens erit.

Alimenta tenacia, dura, indigestibilia, potus fermentantes, fructus horræi copiosi, si præcipue ventriculus debilis sit, aut multum aquæ super potetur, item panis corruptus,

ruptus, ova putrida, caro degenerans, nimia tandem ventriculi oppletio diarrhæam causant. Tales diarrhææ periculo plenæ evadere & mala metamorphosi in dysenteriam pertinacem abire possunt, si non statim in principio debita medela adhibeatur.

Si æger talem errorem comisisse fateatur, aut nimium ventriculum onerasset, si simul omnem cibum nauseet, de amarore oris, de continuis ex ventriculo flatulentis eructationibus deque conatu vomendi conqueratur, mox emeticum sub No. 24. — aut illud sub No. 190. — propinandum est, ut sic per os & anum multa de corpore saburra eliminetur, ad vespervas postea remedium sub No. 85. — aut 140. sumendum est.

Dum ab his nox quieta transacta fuit, sequenti die æger non amplius de eructationibus, de nausea, aut conatu vomendi lamentetur & diarrhæa notabiliter remittat, nulla eo die exhibentur medicamenta præter infusum florum chammomillæ aut menthæ & denuo remedium No. 85. aut 140. ad vespervas propinatur.

Si inde morbus minuatur, appetitus redeat, hac methodo per aliquot dies conti-

nuandum est, donec morbus in integrum cesser.

Quod si tamen die tertio æger nil appeteret, os adhuc amarum, mucosum haberetur, si in ventriculo pressio, flatus in intestinis nondum cessassent, mane pulvis sub No. 38. dandus & vesperi remedium No. 140. repetendum est.

Si neque inde diarrhæa nondum cessaret, medicamenta No. 80. — 94. — 188. — 191. laudata exhiberi debent & si hæc non cito notabile levamen adferrent, ad remedium No. 95. aut 192. confugiendum foret.

Quam primum vero ab his remediis constans emendatio obtinetur, statim illa quoad dosim minui aut leniora ejusmodi propinari debent, sique nova non adveniant symptomata, his ad omnis diarrhææ finem usque continuandum est.

Sunt non nulli, qui post iram validam, magnum terrorem aut alium subitum animi affectum diarrhæa infestantur, qua plerumque copiosam & biliosam alvum exonerant.

Diarrhæa hæc plerumque salutaris, quare si moderata sit, nec in longum excurrat, nequaquam sistenda est, nihilominus his ægris lene purgans No. 193. si pondus in
ven-

ventriculo, nauseam adversus cibos & flatus experiantur, exhibetur, & pulvis paregoricus No. 85. vesperi assumptus multum conducit. Si tamen cunctis his præstitis diarrhæa in longum excurreret & molesta evaderet, remedio sub No. 94. utendum est.

Sunt nonnulli, qui omni vere & autumno in diarrhæam incidunt.

Hi plerumque per unum alterumve diem antea tensionem infra costas & ad scrobiculum cordis sentiunt, appetitum magnum non habent, dolorem obtusum colicum, flatus in abdomine, in lumbis tensiones, debilitatem & tremorem in genibus percipiunt, succedit tandem diarrhæa & brevi post symptomata remittunt, virium robur & agilitas redit.

Si igitur omnia ordine debito procedant, medicamenta naturam turbando damnum ægro inferrent, nonnunquam tamen contingit, ut ægri solum angantur, non autem sufficienter expurgentur, quare remedium sub No. 193. dandum est. Illud vero sub No. 94. exhibendum venit, dum diarrhæa longo tempore persistens debilitatem induxerat.

Omnis vehemens & diu pergens diarrhæa, præcipue, dum multus mucus excernitur, validum per sæpe dolorem in abdomine & valde dolorificum tenesnum causat, in hoc remedia No. 80. — 83. — 94. — 188. clysmata vero sub No. 194. — 195. profunt.

DE DYSENTERIA.

Ille morbus dysenteria appellatur, in quo æger non solum frequenter alvum deponit, sed etiam a vehementi simul, continuo & admodum dolorifico colico dolore excruciat.

Si alvus simul cruenta sit, dysenteria cruenta nominatur.

Omnis diarrhæa longa nimis & vehemens facili negotio in dysenteriam abire potest.

Bilis acris accumulata, mala nutritio, panis non bene fermentatus, corruptus, ex farina corrupta aut putrescente paratus fecali, semiputrida aut animalium ægrotantium

tium aut morbo extinctorum, aut putrida caro, aqua vermibus, infectis scatens, aer impurus, putridus, humidus simul & calidus, verbo, omnes diarrhææ causæ pessimam & malignam dysenteriam generare valent.

Non raro dysenteria epidemica & contagiosa est & sæpe multos intra breve temporis spatium trucidat.

Semper periculosior diarrhæa habetur merito.

Si causæ dysenteriae in primis viis in materie acri & corrupta hæreant, sæpe cura difficilis non est.

Quod si vero acrimonia ipsum jam inquinavit sanguinem, eumque acrem reddidit & dissolutum, aut si dysenteria ex humoribus per alium morbum aut quacunque ratione corruptis aut per contagium exorta sit, longe semper periculosior, pertinacior & non raro etiam incurabilis est.

Etenim si exorta dysenteria adeo jam debilitati sunt ægri, ut vires vitæ amplius operari non possint, aut dum humores jam ita corrupti, putridi, dissoluti sunt, ut nullo amplius remedio corrigi queant, semper mors inevitabilis sequetur.

Si a sanguine corrupto originem trahat, omnis indicatio eo directâ sit oportet, ut humores per remedia idonea corrigantur & vires ægri admodum debiles errigantur.

Dysenteria obnoxii statim a consortio aliorum sanorum & ægrorum dimovendi sunt, hi enim ut plurimum aërem in cubilibus & nosocomiis ita inficiunt & impurum reddunt, ut cæteri etiam ibidem degentes aut morbo eodem aut febris maligna putrida invadantur.

Neque alii iisdem sellis perforatis aut matulis utantur, in quibus dysenterici sua deposuere excrementa.

In hoc morbo maxima cura adhibenda est, ut aër continuo renovetur, recens habeatur & purus, permultum enim ad sanitatem recuperandam contribuit.

Statim in principio causæ dysenteriae sedule examinandæ sunt.

Dein videri debet, an dysenteria nunc inchoet, aut jam longiori tempore decurrat?

An in principio suo febrim comitem habuerit nec ne?

Non minus, an statim in origine sua vehemens, periculosa fuerit & debilitans, aut an sufficienti adhuc virium robore æger

gau-

gaudeat ? demum an maligna adsint sympto-
mata ?

Si sine febris, sine magna virium am-
missione a causis prius adductis originem
habeat, mox in principio tempore matutino
pulvis No. 24. aut 190. vespertino autem
remedium sub No. 140. administrandum est.

Altero die malo nondum imminuto,
ægro viribus adhuc polente haud aliter ac
primo die agendum.

Si vero secundo die jam multum virium
amississet æger, priorum remediorum loco
illud sub No. 94. dare convenit, nausea in-
terim persistente, neque imminuto dolore
capitis & abdominis, multum adhuc fceten-
te alvo tertio die pulverem sub No. 24. aut
190. vesperi vero remedium sub No. 140.
repetere oportet.

Nihil enim magis prodest quam statim
in initio per emeticum aut lene purgans acri-
moniam de corpore eliminare alias sæpe
etiam benigna dysenteria in malignam ver-
titur.

Plerumque observantur remedia hæc sub
No. 24. & 190. exhibita ægrum parum
debilitare, quin potius in principio morbi
data levare.

Si

Si igitur tali medela morbi causa minuat, usuveniunt remedia, quæ No. 80. — 94. — 188. — 191. refferuntur, ut sic acrimoniæ fortasse adhuc latitantes reliquiae involvantur, colicusque dolor & intestinorum irritatio leniatur.

Si malum remittat, alvus rarior, minus foetens sit & naturalis, solum prius recensitis remediis continuandum est.

Si vero dysenteria mitior non evadat & æger adhuc de continua flatulentia, eructatione, nausea conqueratur, signum est saburram hisce remediis non cedere. Quare hoc in casu adhuc dum omni tertio die mane pulvis No. 193. vespere vero semper illud sub No. 85. aut 140. propinari debet, reliquis autem diebus antedicta remedia in usum trahere oportet.

Si nulla amplius signa adsint quidquam heterogenei aut corrupti in primis latitare viis, malum ramen non cesset, leniter adstringentibus, qualia No. 95. — 192. videri possunt, uti licebit.

In genere stiptica remedia tamdiu vitanda sunt, donec omnis acrimonia radicitus evulsa sit, secus hostis pessimum morbum generaturus includetur.

Si

Si tamen dysenteria nimis vehemens foret & debilitans, ex prius laudatis remediis nullum solamen obtineretur, in hoc casu stiptica negligenda non sunt, symptomatibus vero cum quadam constantia imminutis hisce iterum valedicendum & per leniora antea dicta remedia cura terminanda erit.

Ubi statim in principio dysenteriae comitem se febris adjunxit, considerandum est, an pulsus plenus, durus & tensus sit? si talis deprehenditur, vena mox seccari & cura secundum ægri vires præsentiaque symptomata institui debet. Videndum præterea an non in intestinis aut in alio quodam loco inflammatio observetur; quod si signa inflammationis adsint, huic mederi indicatio princeps habebitur, secus enim remedia priora semper fere nocerent. Nihilominus methodus antiphlogistica ita adhiberi debet, ut dysenteriam non adaugeat, quin potius quantum possibile minuat.

Igitur hoc casu posito decocta emmollientia, mucilaginosæ No. 8. — 40. — 88. præscripta magna copia porrigenda erunt, quia hæc non solum virtutem inflammationi adversam possident, sed & acres

acres dysentericos humores involvunt, consequenter morbi vehementiam infrigunt.

Quod si vero æger de amarore oris, de frequentiori nauseosa eructatione, de pondere in ventriculo, de magna flatulentia & colico in abdomine dolore conqueratur, si alvus male olens, putrida foret aut ventriculum & intestina multa acri materie repleta esse signa manifesta docerent, priorum medicamentorum loco illa, quæ No. 11. — 12. — 39. — 141. recensentur, exhibenda veniunt, ut sic primis viis leniter purgatis evacuatis dysenteriae causa minuat & tollatur.

Dum celebratis sufficienter venæsectionibus adhibitisque remediis idoneis febris & inflammatio aut percurata aut mitior facta est, ut exinde nihil amplius timendum sit, ad dysenteriam, siquidem vehemens adhuc fuerit, tota cura dirigatur oportet; si vero moderata sit & hætenus usitata remedia ad malum penitus tollendum sufficere videantur, iis solum continuandum erit.

Si vero in dysenteriae principio pulsus quidem adsit febrilis, non tamen durus, plenus nec tensus exploraretur, nec inflammationis aut plethoræ particularis signa adessent,

essent, venam seccare necesse non est, sed si vires sufficientes æger possideat, eadem methodus medendi, quæ in dysenteria sine febris laudabatur, hic locum habet. Attamen illa decocta & remedia, quæ propter febrem præsentem indicantur, negligi non debent.

Quod si autem æger jam ab initio dysenteriae admodum debilis esset pulsusque debilis, mollis, parvus & tremulus aut tardus, inæqualis haberetur, malum semper omen dysenteriam malæ notæ præfagiens intelligitur.

Quare sedulo perpendendum, an ægri vires emetica aut purgantia absque vitæ periculo pares sint ferendo? si ita, illico unum remediorum No. 24. — 190. aut saltem illud sub No. 193. propinandum est.

Horum effectû absoluto remedium paregoricum No. 80. — 94. — 188. — 191. ad vespèras vero clyisma sub No. 194. — 195. administrandum erit, simulque vasculum de potu theato No. 21. — 251. — 257. ægrum assumere convenit; Sequenti die hisce denuo remediis continuandum est, iterumque mane, ac vespere ante dictum clyisma injicere proderit. Si jam pulsus aliquo-

quomodo eleuetur, vires increfcant, æger per unam alteramve horam placidum fommum capiat, alvum non amplius ita tenuem, aquofam, fœtentem &c. excernat, multa tacta funt & quamdam fanitatis reftituendæ fpem concipere licet.

In hoc cafu iisdem remediis procedendum eft, fi vero aucto jam virium robore faburram adhuc in inteftinis latitare figna oftenderent, fub ufu priorum femel aut bis pulverem No. 193. exhibere necesse eft, ut tali ratione cura feliciter peragatur.

Si vero hæc remedia ad vehementiam dyfenterix debellandam fufficientia non fint, ad moderandas adeo copiofas alvi dejectiones ea cauta manu porrigi poffunt, quæ No. 95. — 96. — 97. — 192. recenfentur.

Quod fi autem in principio jam æger adeo debilis reperiatur, ut nullum remedium evacuans tuto dari poffit, examinandum venit, an hæc debilitas ex frequentibus admodum & copiosis dejectionibus ortum ducat, aut an naturæ vires a caufa maligna contagiofa fuppreffæ fint?

In primo cafu mox remedia alvum fiftentia uti No. 95. — 97. — 192. exhiben-

benda sunt; ut primum vero malum notabiliter remisit, stiptica hæc aut summa cum cautela aut his leniora propinanda sunt.

In secundo autem casu remediis stimulantibus & roborantibus viribus naturæ dejectis succurrendum est, talia No. 16. — 17. — 18. — 19. — 20. — 21. — 22. — 23. — 27. — 28. — 30. — 31. — 177. — 189. videri possunt: simul ad nucham & furas vesicantia ponantur.

Si pulsum exinde insurgere, vires incrementum advertatur, ut plurimum etiam dysenteria remittit, atque tunc æger remedia assumere debet, ac si febre putrida maligna decumberet.

Si vero auctis ægri viribus dysenteria non minueretur, methodo prius laudata tractanda est.

Hinc viribus non redeuntibus magnum semper vitæ periculum instat.

Dum ex urina turbida, male olente, ex putrida multum fœtente alvo, sanguine dissoluto permixta aut aliis signis humores dissolutos esse & in putredinem abire colligitur, absolute ea dari debent, quæ No. 29. — 93. — 166. & 169. memorantur.

Denegato his ægris per plures dies somno & tenesmo aut colico dolore sua vehementia continuante præter priora remedia adhuc quotidie bis aut ter guttulas decem, quindecim de No. 197. porrigere necessum est.

Hinc sæpius contingit, ut symptomata remittant, ægri animo corporisque viribus errigantur, pulsus evadat fortior somnusque refficiens sequatur.

In hoc casu frequenter aut petechiæ aut miliaria toto corpore erumpunt.

Si hæc cum notabili & constanti levamine obveniant, mox secuturæ reconvalescentiæ spes adest.

Quod si vero cuncta hæc remedia nihil profint & miliaria cum sudore frigido aut maculæ purpureæ, nigræ appareant, pulsus continuo minor, debilior, respiratio laboriosior evadat, urina fusca, nigra mingatur & fœtens, alvus putrida aut putrido sanguine mixta deponatur, abdomen intumescat, manus & pedes frigeant, palleant labia aut ex nigro cærulescant, spasmi & delirium accedant, actum est de ægro, quia hæc signa mortis indicia sunt.

Si post validam dysenteriam in intestinis ardor, tenesmus in recto remaneat, hæc sympto-

symptomata ea methodo, quæ ante in ipsa dysenteria dicta est, tractanda sunt.

Si mature nimis & imprudenter per remedia stiptica diarrhæa aut dysenteria supprimatur, abdomen plerumque durum manet, omnes cibos ægri nauseant & flavi ut plurimum aut terrei coloris faciem gerunt.

His omni secunda aut tertia die pulvis No. 38. dandus est & ne in priorem morbum incidant, eo semper die, quo remedium purgans sumpserunt, ad vespertas remedio No. 85. aut illo sub No. 140. utantur oportet.

Dum diarrhææ aut dysentericæ comitem se adjungit vehemens vomitus, ut æger sursum deorsumque violenter & copiose humores evacuet, morbus ad summum periculum pervenit, neque rarum est videre, ut ægri intra paucas horas toti exhausti, macilenti & debiles evadant, cedantque fati nonnunquam cito admodum, nisi illico medela efficax in auxilium vocetur.

Morbus hic Cholera dictus sæpe generatur ex abundante bile acri reddita aut dum ventriculus & intestina materia putrida, oleosa rancida aut aliis indigestibilibus opulentur; ita quoque mustum aliique in fer-

mentationem proni liquores producant hunc morbum.

Si igitur talia accidant, & æger sufficienti adhuc virium robore gaudeat, ut evacuantia remedia ferre possit, pro ratione causæ diversæ, uti in cardialgia emeticum aut purgantia aut potus attenuantes, aciduli aut clysmata indicata erunt, quibus insistentum est, quamdiu id symptomata expositulent & ægri vires admittant.

Sæpe tali ratione & causa morbi & ipse morbus tollitur, ut nulla amplius mala sequela metuenda sit.

Verum sæpe ventriculus & intestina a saburra liberantur, nihilominus sua vehementia morbus pergit, nec vomitus minuitur nec frequens illa alvi dejectio & ad majorem semper debilitatem æger reducitur. In hoc casu sine mora remedium No. 126. aut 192. omni dimidia hora ad duo cochlearia porrigendum est, donec mali emendatio adfit.

Si vero æger totus jam exhaustus esset, habitus corporis cadaverosus, macilentus haberetur cum summo virium defectu, ita, ut sine maximo vitæ periculo evacuans proponari non possit medicamentum, illico de

re-

remedio No. 199. omni semiquadrante horæ duo cochlearia sumat, donec notabiliter levetur, posthac rarius hoc remedium exhibendum atque sic pergendum, donec omnis sedatus fuerit motus inordinatus.

Quod si vero hæc aut illa remedia nil profint, in animi deliquium labuntur ægri, extrema frigent, & spasticæ contrahuntur, tandemque sub convulsionibus inter summas anxietates per mortem tragædia hæc clauditur.

DE INFLAMMATIONE RENUM.

Nephritis in utroque rene accidere potest, frequentius tamen in uno solum & quidem sæpissime in sinistro observatur.

Nephritici de valido, ardente, pungente, profundo dolore conqueruntur in lumbis, ubi renes hærent, & hæ plagæ magnum calorem manui tangenti demonstrantes ad attactum multum dolent, calorem lecti præcipue ex plumis aut lana facti

non ferunt, dolor pro maxima parte versus
inquina & vesicam urinariam se extendit,
sæpe in affecti lateris femore dolens spasmus-
& stupor excitatur, in viris nonnunquam
testiculi non sine dolore sursum convelluntur,
magna simul sitis magnaue febris adest.

Dum inflammatio utrumque renem ob-
sidet, ut plurimum urina supprimitur, aut
pauca solummodo eaque flammea magno
cum ardore excernitur, nihilominus sæpius
pallida & aquosa habetur.

Diuretica remedia hic summe nocent,
inflammationem enim augere, & gangræ-
nam brevi lethalem inducere possunt.

Decocta emmollientia, refrigerantia,
qualia No. 8. — 40. — 88. ponuntur,
interne, externe quoque cataplasmata talia
& lenis frictio cum unguento emmolliente
No. 128. nec non emmollientia clysmata
cum venæ sectionibus secundum febris ge-
nium, doloris & virium constitutionem om-
nem absolvunt curam, ut in aliis inflamma-
tionibus optimo cum successu fieri consuevit.

In principio sæpe fluxus hæmorrhoidum
subito nephritidem tollit, aut saltem multum
levaminis adfert; idem in fæminis per co-
piosa menstrua auxilium habetur.

Si

Si tertio aut quarto die urina crassa, turbida, fusca aut sanguine profunde rubro mixta excernatur, febris & dolor minuuntur & non raro inde inflammatio benignam resolutionem obtinet.

Sæpe quarto aut septimo die urinam crassam, turbidam videre licet, hæc brevi copiosum puriforme sedimentum deponit, quo symptomatibus notabiliter emendatis morbus judicatur.

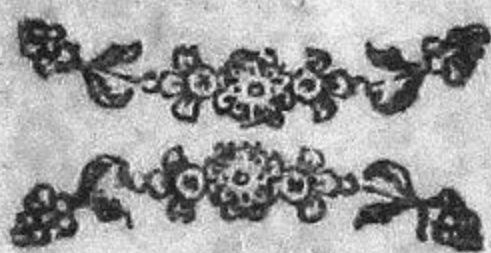
Si autem nephritis sua vehementia pergat, nec ulla observetur evacuatio critica, plerumque in suppurationem tendit.

Hæc ex signis in peripneumoniæ suppuratione dictis cognoscitur, eademque quæ ibi indicantur remedia, attamen in hoc casu, si vomica per vias urinarias evacuator, & in vitri aut matulæ fundo verum pus conspiciatur, remedia leniter diuretica exhibenda sunt, ut No. 46. — 72. videri possunt.

Urina tunc sedule asservanda & perscurranda est, & si advertatur febrem sensim evanescere, sedimentum purulentum in urina imminui, pillulis No. 86. aut 108. utendum erit, ut sic ulcus depuratum consolidetur.

Nonnunquam in renum suppuratione externe in lumbis tumor apparet, cui mox cataplasmata emmollientia apponenda sunt, & ut primum pus in eo inclusum advertatur, illico aperiendus apertusque servandus est, donec partes internæ in integrum restitutæ sint; attamen in hoc casu frequenter admodum incurabiles fistulæ relinquuntur.

Si vero nec extrorsum versus per cutem nec introrsum in vias urinarias vomica rum-patur, magna copia accumulatum pus totum sæpe renem consumit, & hecticam nulla ratione medicabilem inducit. Verum sæpe pus viam sibi facit in partes vicinas, has arrodens ulcera nova generat sinusque & fistulas producit, quas tarda mors inter multas sequitur ermuas. Sæpe vero crepat vomica & pus suum in cavum pelveos effundit, unde tandem incurabilis tympanitis aut alius non minori periculo præditus morbus exoritur.

DE FEBRE CATARRHALI,
ARTHRITIDE ET
RHEUMATISMO.

Quando subito in una aut pluribus corporis plagis tumor calore & dolore stipatus enascitur, defluxio calida, seu catarrhus febrilis vocari solet, non calens autem nec multum dolens frigida, seu catarrhus non febrilis appellatur.

Catarrhi non febriles communiter diutius durant, quam febriles, verum hi semper febrim habent comitem, unde & febris catarrhalis nomen suum nanciscitur.

Si tales defluxiones artus & articulationes occupent, ibidemque dolorem lancinantem & ardentem producant, *Arthritis* dicitur, si vero dolor hic in quacunque corporis plaga in parte aponevrotica musculorum sedem suam figit, *Rheumatismi* nomine insignitur.

Diversæ hæ denominationes in curandi negotio magnam diversitatem non faciunt, siquidem causa fere sit eadem; unde in

Rheumatismo eadem remedia, quæ in arthritide effectum bonum præstant, locum habent.

In eo solum res consistit, ut probe animadvertatur, an morbus febrem comitem habeat & acutus, an sine febre, scilicet chronicus sit?

Frigore subito exorto aut aëre diu nebuloso frequenter arthritides febriles observantur.

In horum principio horripilatio, frigus, magnaue debilitas adest, pulsus celerior evadit, æger de cephalalgia, calore & siti conqueritur multumque lotii turbidi excernit.

Post horas aliquot sæpe vero statim ab initio dolorem lacerantem sentiunt, qui vagus jam in hoc jam in illo loco percipitur; ut plurimum tamen ex una in alteram articulationem migratur, nonnunquam partes thoracis infestans laterales vehementem pleuritidem generat.

Posteaquam hic dolor per unum alterumve diem de loco in locum oberraverat, in una tandem aut etiam pluribus plagis fixus manet, ibique albicantem ut plurimum, nonnunquam tamen calidum, tensum, intenseque dolentem tumorem producit; si hic
eodem

eodem tempore plures articulationes infestet, corpus sæpe penitus immobile redditur, dolorque intollerabilis summa vehementia sævit, dum præsertim lumbos, Ischia & humeros simul invadit. Verum nonnunquam magnus non observatur tumor, pars tamen affecta semper calet & ad minimum attactum valde dolet.

Hi dolores vespertino tempore aucti somnum arcent, magnam inducunt inquietudinem & sæpe deliria procreant.

Non raro observatur dolor jam partes externas jam internas occupare, tandemque in interioribus sedem figere, fixumque permanere; hinc nonnunquam vehemens tussis difficilisque respiratio, sæpe cephalalgia intollerabilis, validus ventriculi dolor una cum vomitu, dolor colicus, supressio urinæ, dolor nephriticus &c. enascitur.

Periculi magnitudo varia ex affectis internis præcipue ad vitam necessariis partibus noscitur.

Sæpe statim ab initio figitur dolor, quin oberrari observatus fuerit.

Nonnunquam hic morbus sat felicem paucos intra dies exitum fortitur, verum sæpius etiam valde pertinax est, per plures septi-

septimanas affligit aut in morbos chronicos, consumptionem articulorum, sæpeque in febrim hecticam abit.

Si primus paroxysmus vehemens non sit & æger statim initio ab omni frigore sibi caveat, transpirationem per lecti teporem & lenia diaphoretica potulenta promovere studeat, spatio duorum triumve dierum ab hoc malo liberari poterit.

In levioribus his malis sufficit ægro ter de die pulverem No. 1. fumere & desuper semper vascula duo potus theati No. 13. potare, ita & remedia sub No. 8. — 40. — 46. — 72. — 116. multum profunt.

Attamen posthac monendus est æger, ut aliquo tempore omne frigus præcipue humidum, aëremque rima admissum vitare contendat, secus brevi in eundem morbum denuo incidet, eritque recidiva morbo prægresso pejor plerumque & pertinacior.

Quod si vero statim in morbi principio & febris & dolor exorbitet, eadem methodo morbus tractandus est, uti in febre inflammatoria dictum fuit.

Hinc secundum ægri vires & symptomata venæ sectio celebranda, copiosa decocta emmollientia, resolventia, refrigeran-

rantia aliaque hujus generis, ut No. 6. — 7. — 8. — 9. — 121. habentur, porrigenda & partes dolentes quantum possibile discutientibus cataplasmatibus fomentandæ sunt, cura tamen adhiberi debet omnis, ne refrigerentur, quod nunquam impune fieret.

Si alvus sufficienter aperta non sit, clysmatibus sollicitanda est, aut remedia ita conflari debent, ut simul evacuandi vim possideant, qualia No. 11. — 12. — 39. — 141. exhibentur, aut omni tertia die remedium purgans sub No. 3. — 5. — 14. — 167. propinatur.

Si urina copiosa, crassa, turbida mingatur, citum semper & magnum adfert solatium, quæ vero, si pallida sit & aquosa, plerumque morbi longitudinem indicat.

Si jam dolores remittant, febris minuat, tumor mollior evadat & laxior, purgantia toties repetere amplius necesse non est, primis tamen remediis & decoctis diligenter adhuc utendum erit.

Doloris vehementia vespertino semper tempore aucta, nonnisi post mediam noctem aliquomodo remittens ægros per plures noctes somno privat.

Dum

Dum post dies aliquot datis remediis indicatis celebratisque sufficienter venæ sectionibus febris moderamen inductum, procuratæque evacuationes necessariae, æg o paregorica, sub No. 41. — 80. — 92. porrigere licet, maturius exhibita nocivos præstarent semper effectus.

Verum in hoc morbo poregorica nequaquam tempore Vespertino, uti alias fieri solet, propinanda sunt, quia plerumque eo tempore & febris & dolor denuo exacerbantur, unde hæc remedia majorem adhuc calorem, inquietudinem, anxietatem causarent & debilitatem, nullum tamen somnum inducerent; sed mane, ubi & febris & dolor deferbuit, hæc porrigenda veniunt, quibus sumptis, ut plurimum suavis succedit somnus aliquot horarum, qui ægros iterum refocillat & levat.

Si ita mitescant dolores, ut jam pars dolens attractum leniorem perferat & sine magno dolore moveri possit, bonum est & emmollientibus cataplasmatibus desistendum; sufficit enim pannis calidis partem afflictam suavi manu fricare, caloreque fovere, atamen prius recensitis utendum est remediis, donec æger convalescat.

Si

Si vero cunctis ennarratis adhibitis dolor non cessaret, præter priora pulvis No. 180. exhibendus, aut si febris sua adhuc exorbitet vehementia prioris loco No. 186. substituitur, mediante quo malum sæpe subito & notabiliter levatur.

Febre jam jam moderata solumque tumoribus laxis, pastaceis adhuc præsentibus & obtusis remanentibus doloribus hæc residua mala plerumque præter lenem frictionem remedia No. 18. — 68. — 144. — 178. facile dissipant.

Nonnunquam & dolores articulorum & febris remittunt subsequenter in toto corpore miliaribus non sine magno ægri levamine; Si tunc non aliud singulare accidat symptoma, ægrique vires persistent, in medendi methodo nil mutandum, sed prius ennarratis potulentis mitibusque remediis procedendum est.

Aliquando non tantum articulationes, sed & totum corpus, caput simulque facies intumescunt, quo in casu laudata hucusque medendi methodus locum habet, siquidem & febris valida & reliqua symptomata adsint eadem.

Non

Non raro observatur tumor ad articulationes & artus subito & in integrum disparere, moxque in alio corporis loco magno elevari volumine.

Hi tumores illico, dum fluctuatio percipitur, aperiendi sunt, ut contentus humor effluat, ne forte denuo in aliam transplacetur plagam, ubi ægrum novo & iterato vitæ periculo exponit; materies effluens communiter flava, mucosa est & tenax.

Aperti hi tumores longo sæpe tempore fluunt, & nonnunquam difficulter percurantur, in principio hic fluxus impediendus non est, sed vulnus ficcis solum linteis carptis deligatur, elapsis aliquot diebus linteæ carptæ cicutæ decocto intincta imponuntur vulneri & quater de die renovantur, exinde sensim materiæ hujus affluxus minuitur & vulnus feliciter consolidatur.

Quod si vero tumores hi ad articulationes & artus hærentes subito dispareant, nec in ulla parte externa elevari cernantur, sed æger jam cum difficultate respiret aut comatosus jaceat, mala prognosis inde habetur & hi ægri non raro haud procul a vitæ suæ termino absunt.

In quo casu periculo plenissimo mox ad nucham & furas vesicantia ponere, clysmata frequentia injicere & illa remedia dare oportet, quæ No. 46. — 71. — 72. recensentur.

Ubi posthac dolores tensionemque in lumbis & frequentioremingendi conatum experiuntur ægri, bonum plerumque signum est, quia communiter urina crassa, turbida subsequitur, quæ magna copia mucosum deponit sedimentum. Si hoc cum levamine accidar, sedule his insistendum est remediis, ulcera a vesicantibus orta tarde consolidanda, sed per irritantia in fluxu conservanda sunt.

Si vero mucosa, aquosa adesset diarrhæa, hæc per lenia remedia No. 11. — 12. — 39. promoveri debet, quod sæpe non sine summo fit solamine.

Nonnunquam hi ægri tussire incipiunt, & in locum evacuationum priorum sputum tenax, mucosum succedit, atque tunc remedia No. 8. — 32. — 33. — 34. — 111. conveniunt.

Quod si autem nullæ tales evacuationes succedant, brevi tempore hi ægri suis cedent fati, in quorum cadaveribus magna

Q

quan-

quantitas materiei aquosæ , gelatinosæ in cavo pectoris aut capitis hærentis plerumque reperitur.

Sæpe post Arthritidem validam longo adhuc tempore superest debilitas; de nullo quidem dolore conqueruntur ægri, sed difficulter corpus movent, debiles & emaciati sunt. Sub his circumstantiis non raro tota die pulsus naturalis exploratur, vespertino solum tempore febrilis cum majori calore accedente deprehenditur.

Nonnunquam tamen pulsu semper naturali celeriore gaudent ægri & sitiunt, parum appetunt, continuoque calorem internum quemdam se percipere dicunt.

In casu priori brevi sæpe medela habetur a remediis No. 144. & 178. aut 163. adhibitis; eodem cum effectu, quæ No. 18. — 23. — 46. — 61. — 68. — 72. — 116. — 135. — 142. — 179. — 180. recensentur, porrigi possunt.

In altero autem casu remedia leniter refrigerantia & humectantia sub No. 1. — 2. — 8. — 9. — 40. — 88. tamdiu sumenda sunt, donec auctus humorum motus deferbuerit & nullum æger calorem percipiat, pulsusque penitus omni febre liber habeatur.

habeatur. Maximam utilitatem experiuntur ægri, dum omni hora aut bihorio vasculum de remedio No. 45. hauriunt, quod tum potus tum medicamenti titulo inservit.

Febris omnis sæpius datis his remediis penitus cessat, artus absque dolore mobiles evadunt, somnus adest placidus & appetitus sufficiens, vires tamen non redeunt, his igitur sat longo tempore remedia No. 36. — 70. — 150. usu veniunt.

Omniū vero citissime hi ægri sanitati restituuntur, ubi præter laudata hæc auxilia aura favente aëre fruuntur rusticali, multoque lacte aut lacticiiniis nutriantur.

Quando dolores arthritici aut rheumatici leniter & sine febre incipiunt, æger non magnam exinde percipit molestiam, unde in principio tales dolores parvi penduntur, negligunturque fere semper tam diu, donec dolor ad summam pervenerit vehementiam, malumque ita fixatum sit, ut pars affecta sæpe immobilis reddatur & iners.

Corpora, quæ frigido aut per rimam admissio aëri exponuntur, quæ sanguinem acrem, tenacem suis in venis vehunt aut larga manu vina austera, recentia in gurgitant &c. frequenter admodum hoc morbo

affliguntur, qui nonnunquam per multas septimanas, menses, imo annos molestus est, præsertim ægris sanitati suæ parum studentibus morbove male pertractato.

Medicamenta stimulantia tam interne quam externe corpori applicata plerumque morbum exasperant.

In hisce doloribus rarius venæ sectione opus est, nisi pulsus subdurus, corpusque plethoricum eandem exigere videatur.

Verum decocta sub No. 46. — 72. — 116. — 143. magna copia & longa mora sumenda sunt; dolens præterea pars mane ac vespere pannis calidis probe fricanda & postea emplastrum de sapone super imponendum est.

Remediis tali ratione per aliquot dies continuatis purgans sub No. 4. — 5. — 14. — 38. subjungitur.

Dolore exinde imminuto signum bonum est & iisdem pergendum alacriter remediis. Pariter, ægri viribus facile ferentibus, post dies aliquot purgans repeti potest, hac ratione sæpe atrocissimi dolores rheumatici profligantur.

In hisce morbis remedium No. 110. admodum utile, si præsertim ægri multum
de

de remedio No. 143. simul potent, deprehensum fuit, non raro inde validissimi, & pertinacissimi dolores Ischiatici integre curantur, quin aliis opus sit remediis.

Si vero hæc & cuncta alia nil profuerint, pulvis No. 180. locum habet, cujus dosis sensim multum aucta longo tempore assumi potest.

Eodem cum effectu remedia No. 49. — 91. — 174. adhibentur, optimeque temperamentis frigidis & mucosis ea No. 171. — 172. conducunt.

Sæpe nullum omnino remedium internum juvat, solumque emplastro vesicante dolor fugatur, quod autem diu in fluxu servare aut ipsum vesicans renovare oportet.

Balnea emollientia præsertim vaporum in arthritide febrili semper magni æstimanda sunt, in chronica tamen, præcipue, dum ægri non calidi, sed frigidi potius & phlegmatici sunt temperamenti, balnea sulphurea emollientibus præferuntur merito, posteaquam remedia præcessere indicata.

Sæpius materies rheumatica partes externas deferens subito ad internas deponitur, & pro diversitate partis affectæ diversi quoque periculo pleni morbi generantur; si

post talem depositionem dolor vehemens cum calore magno continuaque febre exoritur, æger, ac si febris inflammatoria decumberet, tractandus est.

Si vero nec febris nec dolor exorbitet, remedia No. 8. — 13. — 40. — 46. — 72. — 88. — 116. descripta sufficiunt, ut humores depositi attenuentur, resolvantur, redditique fluidiores per lenem transpirationem aut urinam de corpore eliminantur. Præterea ægro sæpius clyisma emolliens applicandum est, imprimis, si alvus non satis aperta sit; ad plagam vero, in qua antea dolor residebat, irritans cataplasma No. 291. aut emplastrum vesicans apponatur. Hac methodo ut plurimum materies retrogressa locum relictum denuo invadit.

Si dolor pertinaciter in quadam articulatione fixus hæreat, sæpe incurabilis aut diuturna partis illius immobilitas enascitur.

Nonnunquam materies rheumatica ipsa ossa cariem illis inducendo destruit.

Quare hic morbus, etsi levis videatur, negligi nunquam debet, illis præcipue res cordi sit, qui alioquin sanguinem acrimonia scatentem gerunt.

DE VARIOLIS.

Infantes ut plurimum & juvenes variolis laborant, attamen & adulti & seniculi nondum affecti variolis, ab illis liberi non sunt.

Hic morbus sæpe inopinanter grassatur, ingentem numerum infestat & non raro in pluribus simul regionibus debachatur.

Nonnunquam vero sporadice solum decurrunt variolæ.

Sunt quoque subinde malignæ, quæ multos trucidant; sæpe vero benignæ habentur, ut vix ullus affectorum fati cedat.

Variolæ miti debitoque decurrentes ordine, nec violentis malisve aut periculosis stipatæ symptomatibus communiter benignæ vocantur.

Malignæ vero dicuntur, quæ debitum ordinem non servant, symptomata mala & periculo plena concomitantia habent, maximumque hisce decumbentium numerum enecant.

Variolarum malignitas minime dependet a diversitate anni temporis, siquidem

omni tempore & bonæ & malæ observentur variolæ.

Subita tamen temporis mutatio aut mala hujus indoles omni anni tempore variolas malignas generare valet; ut plurimum vero malignæ evadunt præcipue sporadicæ, si acrimonia interna aut alia causa maligna in corpore latitet, aut quod non minus frequenter accidit, dum sat imprudenter calido tractantur regimine, aut alia inepta adhibentur remedia.

Verum variolæ, five benignæ, five malignæ contagiosæ semper sunt, contagiumque non solum per attactum, sed & ope aëris communicatur.

Si morbus hic ordine consueto decur-
rat, plerumque cum horrore incipit, cui calor succedit nonnunquam continuans, nonnunquam remittens, aut calor & frigus continuo se invicem excipiunt. Vespere vero semper calor vehementior magis continuus obversatur. Pulsu naturali celerior est, ægri de dedolatione, oppressione ad scrobiculum cordis, dolore capitis, dorsi, lumborum & artuum conqueruntur, sitis adest, nec non nausea & vomitus, continuo somnolentia, inquietudo, & anxietas
illos

illos excruciat, lingua albo obducta est muco, urina rubra, aut flammea mingitur, oculi scintillant aut rubent.

Symptomata hæc plerumque ad finem tertii, aut initium quarti diei persistunt, dein in facie, collo & nonnunquam in pectore puncta apparent aliquomodo elevata parva, rubra, quibus apparentibus priora symptomata mitescent, dumque hæc multum remiserunt, febris ipsa cessat. Sensim & in extremitatibus similia puncta erumpunt, tandemque per totam corporis superficiem omni jam varioloso miasmate ad peripheriam corporis deducto prius enarrata symptomata prorsus evanescunt.

Puncta hæc rubra lente eodemque ordine, quo errupere, elevantur & variolarum nanciscuntur figuram, quæ in margine suo circulum rubrum gerunt, cutis interposita tenditur, rubet, & non raro dolet.

Ad finem sexti aut initium septimi diei variolæ in suppurationem tendunt, tunc ut plurimum febris novum capit incrementum, æger de majori calore, de somno inquieto, de siti & dolore tensivo in omni plaga variolis obfessa conqueritur, facies & totum caput haud raro tantopere intumescunt, ut

ipsæ oculorum palpebræ non raro præ tumore occludantur. Subjecta majoris ætatis plerumque circa hoc tempus ptyalismo laborant.

Grandescunt tandem variolæ, elevantur, & pure flavo replentur, decimo aut undecimo die in facie partibusque superioribus plerumque terminatur suppuratio. Febris nunc denuo una cum tumore harum partium & tensione cuius remitter, flaccescunt tandem variolæ, & ficcari incipiunt, tuncque in benignis, & regulariter decurrentibus omne fere periculum superatum est.

Tensio & tumor in partibus superioribus minuta in manibus & paulo post in pedibus augentur, ordine eodem suppurantur variolæ & flaccescunt; nonnunquam in partibus inferioribus adhuc totæ recentes sunt, dum in facie jam exsiccatae habentur.

Suppuratione facta ipsa febris suppuratoria terminatur.

Prout tumor in facie & partibus superioribus minuitur, eadem ratione ptyalismus in adultis disparet.

Exsiccatio variolarum plerumque die decimo quarto, decimo sexto, decimo octavo, aut ubi variolæ copiosæ sunt, tardissi-

diffima die vigesimo contingit, sicque ordine debito ad integrum suum terminum hic morbus pervenit.

In variolis quatuor diversa numerantur stadia:

Stadium primum cum ipsius morbi principio inchoans plerumque in quartum usque diem perdurat; febris adest continua per miasma variolosum incensa, ideoque febris variolosæ aut contagiosæ nomine veniens.

Secundum stadium eruptioni variolarum succedit, & in sextum aut omnium longissime in septimum usque excurrit diem; hoc durante stadio æger sat commode se habet, febris caret, & hoc studium eruptionis est.

Hoc finito sequitur tandem variolarum suppuratio, sive stadium tertium initium summit, & decimo aut undecimo die, aut si admodum tarde in benignis die duodecimo terminatur, in malignis vero sæpe ad decimum quartum usque excurrit; in hoc stadio communiter pulsus exploratur febrilis, unde febris hæc suppuratoria & secundaria appellatur.

Postremo exsiccatio sequitur, quæ quartum stadium absolvit.

In

In omni stadio varia sæpe exoriuntur symptomata, quorum alia periculum minuunt, alia augent, consequenter bona & mala, periculosa imo lethalia signa producunt.

Quo mitius fuerit morbi principium, quo minus durante stadio primo æger molestetur, præcipue dum viribus gaudet, & hilaris est, eo facilius futura est variolarum eruptio, hinc & reliquus morbi decursus minus vehemens evadet.

Sæpe morbus hic tam mitis decurrit, ut ægri primis diebus leves solum & vagas horripilationes nec magnum calorem sentiant, aliquantum minori gaudeant appetitu, & de miti non tamen continuo dolore capitis, dorsi & artuum conquerantur, pulsu tunc vix naturali celeriore, nec sitim nec magnam præcipiant dedolationem, quarto die hinc inde in corpore pauca rubra conspiciuntur punctula ægro interim se sat bene habente, nonnunquam postea numerus horum punctulorum augetur, nonnunquam vero pro maxima parte die sequenti disparent, & pauca reliqua pulchre elevantur, jam septimo aut octavo die pus optimæ notæ continent, & undecimo aut
duo-

duodecimo perfecte exsiccata deprehenduntur.

Hæc variolarum species omnium optima est.

Si vero morbus mox valida cum horripilatione diuque perstante frigore incipiat, & continuo succedat calor & vehemens; Si æger de intollerabili capitis, lumborum & artuum dolore, de immani dedolatione, de ingentibus & perstantibus conqueratur anxietatibus, sæpius & magna cum difficultate vomat, delirare incipiat, respiret difficulter, si pulsus admodum celer habeatur, plenus, durus & inæqualis, magnum hic morbus periculum portendit, & ægri copiosissimas plerumque & non raro confluentes nanciscuntur variolas.

Ast majus adhuc periculum imminet, ubi æger mox in principio omnes amittit vires, non tamen de ulla conqueratur molestia, sed profundæ immerfus meditationi omnia indifferenti animo perferat, facies pallido aut terræ æmulo colore deturpata sit, si pulsus celer admodum, parvus & debilis, aut nimium tardus deprehendatur, si cutis tota laxa & sudore tenaci, glutinoso, mucoso madida appareat, sique frequentiores

vomendi conatus æger experiatur, non tamen sufficientes ad vomitum exequendum vires possideat; pessima, inquam, hæc signa sunt, quæ variolas malignas & ut plurimum lethales præfagiunt.

In omni variolarum specie non raro præsentente febre contagii mox ab initio angina suboritur, sed in benignis eruptione inchoante frequentissime iterum evanescit.

Nunquam ante finem tertii diei aut sub quarti initium variolæ erumpere deberent.

In infantibus sæpe nonnunquam etiam in juvenibus appropinquante variolarum eruptione validi tendinum subsultus, spasmi, & convulsiones enascuntur, quæ benignas sæpe variolas prædicunt, sed ut primum variolis visibilibus redditis spasticæ tales contractiones cessare debent; nam his continuantibus copiosarum semper aut etiam malignarum variolarum eruptio est prædicenda.

Quando in eruptionis stadio punctula illa rubra solitaria prodeunt, sensimque numero augentur, læto colore rubent, & febris cum reliquis symptomatibus remittit aut penitus cessat, multa bona sperare licet, & in tali casu æger non solum moderatum

sem-

per habebit variolarum numerum, sed & hæ benignæ erunt, nisi specialis aliqua, & ignota forte acrimonia in corpore latitaret, quæ hac occasione evoluta benignas etiam variolas in malignas convertere valeret.

Si post eruptionem procul a se invicem distent variolæ, & lento pede æquabiliter se elevent, color illarum læte ruber perstet, cutisque tendatur interposita, rubeat ea, caleat doleatque, bonas naturæ vires, variolasque futuras esse benignas indicatur, dum præsertim caput, collum, pectus nihil molesti experiuntur.

Bonis hisce signis felix semper eventus sperari potest numerosis etsi præsentibus variolis, dummodo sibi invicem non accumbant, aut multæ & quidem plurimæ plane confluant; Confluentes enim in suo progressu semper molestiores & periculosiores evadunt, quamvis morbi principium & eruptionis stadium mite satis & benignum fuisset.

Dum variolæ statuto tempore erumpere incipiunt, & symptomata exinde non levantur, sed pulsus celerior, parvus, & debilis reddatur, præsentium papillarum color profunde rubeat, æger deliret, aut conti-

nuo somnolentus jaceat, difficulter admodum & anxie respiret, deglutiat cum molestia & vehementer sudet, si jam plures, jam pauciores tales papillæ sine notabili tamen levamine in conspectum veniant, malum omen est, quia vel naturæ vires jam succumbunt, nec ad materiem variolosam corporis peripheriam versus expellendam sufficiunt vel materies hæc tanta acrimonia & malignitate prædita est, ut sanguinem dissolverit, aut tam intricatam cum eo constituerit miscelam, ut nulla ratione exinde evolvi possit.

Sæpe primum & secundum stadium bene & regulariter absolvitur, variolæ statuto tempore feliciter erumpunt, cuncta remittunt symptomata, vires bonæ perstant, & merito omni ex parte felicitis eventus spes affulget; sed dum suppurationis stadium inchoat, & variolæ impleri deberent, absque ulla causa cognita subito dejiciuntur vires, papillæ antea læte rubentes nunc pallent aut profunde rubrum colorem induunt, collabuntur imo penitus, & in medio foveam purpuream nigramve formant. Hoc in casu summo in periculo versatur æger, præcipue si simul pryalismus præsens minua-

nuatur, & inquietudo, spasmi, delirium, laboriosaque subsequatur respiratio.

Si vero respiratio adeo laboriosa non sit, & pryalismus augeatur, manus, pedesque multum intumescant, aut mucosa & puriformis suboriatur diarrhæa, aut urina in magna copia mucosum, puriforme sedimentum deponat, pulsus denuo increascit, mentequæ constet æger, nequaquam spes abjicienda est omnis.

Morbi principio vehementi variolæ secundo jam die magno numero in cutis superficie apparentes nequaquam vero, aut saltem non notabiliter elevatæ, colorem & figuram malæ notæ præseferentes, ut plurimum censentur lethales. Nonnunquam quarto jam morbi die ægri fati cedunt, aliquando septimo, raro, & nonnisi summa cum cura & labore in undecimum usque, aut in finem decimi tertii servantur, rarissime vero tam felix existit, qui talem ægrum sanitati restituat.

Variolis suppurare incipientibus, & febris moderata præsentē, papilla qualibet sensim pure bono flavo repleta, circulo in omni variola læte rubente & tenso permanente, partibusque interim internis liberis, bono in statu versatur æger.

R

Quod

Quod si vero febris valida sit, variolæ non flavescent, sed materia acris, fusca, aut rubicunda repletæ sint, status longe periculosior est, etsi reliquæ circumstantiæ bonæ videantur. Etenim acris hæc materies vicinas sæpe arrodit partes, febrem accendit, inquietudinem, anxietates & spasticas causat contractiones, unde non raro mala incurabilia generantur, aut materies hæc ad sanguinem deponitur, partes internas inficit, & nonnunquam subitam mortem adfert. Vel hæc materies ad diversas partes externas delata, ut plurimum per omne reliquum vitæ tempus miserrimam mortalibus his procurat sortem, præsertim dum oculos, aures, os, aut articulos infestat.

Variolæ discretæ debito maturatæ ordine crepant, ex quibus pus lente transudat, quod sensim indurescens crustam format, quæ tandem exsiccata decidit, maculam relinquens rubentem.

Si vero in discretis etiam materies blanda & spissa non fuerit, sed tenuis, ichorosa & acris profunde serpit, rodit, tardeque cum fovea aut cicatrice remanente exsiccatur.

Variolæ cohærentes, si naturæ benignæ, sæpe miti hac methodo terminantur, confluentes vero admodum raro.

Nonnunquam in cohærentibus & semper fere in confluentibus variolis contingit, ut ad finem suppurationis & exsiccationis initium crusta densa fusca aut nigrescens nascatur, quæ sæpe non solum faciem, sed totum corpus, maximam saltem ejus partem obducit, atque sic transpirationem insensibilem & materiæ aut acrimoniæ intus contentæ effluxum impedit; unde partes subjacentes irritantur & exulcerantur, materies hæc acris vasis bibulis resorpta reliquæ sanguinis massæ miscetur; sæpe tunc iterato febris accenditur valida, nonnunquam totius sanguinis corruptela procuratur, aut diversa & admodum vehementia pro diversitate partium, quas acris hæc materies invadet, periculosa exsurgunt symptomata.

Idcirco æger non raro in ultimo hoc stadio, ubi jam liber esse & sanescere deberet, denuo in summum vitæ periculum conjicitur.

Unde clare patet, siquidem variolæ valde differant, & in quolibet stadio diversa & periculosissima sæpe exoriantur sympto-

mata, methodum eas percurandi universalem non dari, sed curam secundum symptomata institui debere.

In omni variolarum specie bene consideranda, solliciteque examinanda præcipue sunt sequentia, primo: an ægri corpus bene constitutum sufficientibus viribus polleat? secundo, an symptomata & febris regularia & morbo proportionata, an vero anomala, nimis vehementia sint & plena periculo? tertio: utrum vires per totum morbi decursum constantes sint; vel an durante morbo subito deficiant, variolæque apparenter benignæ in malignas mutantur? quarto: an vires vitales statim a principio morbi debiles admodum, atque an mox maligna apparuerint symptomata? quinto: an variolæ epidemice grassentur vel sporadice? sexto: an, si epidemicæ fuerint, peculiaribus inconsueta habeant concomitantia? septimo: quænam cura nunc instituenda sit?

Febris variolosa, seu contagii revera febris fermentans est, & quemadmodum omnis fermentatio certum tempus postulat, quo finem suum consequatur, & quod inutile separetur, ita quoque in variolis regularibus tempus certum statutum requiritur,

ut

ut miasma variolosum, concoctum, evolutum ad corporis postea ducatur peripheriam, simulque sanguis ita permutetur, ut nunquam amplius simili miasmate infici, aut ad febrilem similem effervescentiam, variolosamque fermentationem deduci queat.

Hinc nil pejus inveniri potest, quam dum mox in principio febris variolosæ per regimen calidum, aut calida stimulantia remedia eruptio ante tempus accellerari, & secundum vulgarem sententiam venenum de corpore expelli tentatur.

Nocivus ille & genus humanum profligans error antiquis temporibus tam apud quosdam medicos, quam plebem altissimas ut plurimum fixerat radices. Ab eo autem tempore, a quo ad melius, perspicaciusque cognoscendum naturæ cursum, indagandamque genuinam morbi indolem diligentes naturæ scrutatores nullum non movere lapidem, a quo variolarum insitio per convincta demonstrat exempla, tum regimen calidum tum calida nocere remedia, aërem vero liberum unicum tutissimum, optimumque haberi remedium, error ille apud medicos & plebejos adeo exolevit, ut hoc erudito sæculo nostro pauci admodum in-

veniantur, qui insanæ huic sectæ adhuc adhæreant.

Ex prius recensitis signis, ut plurimum cognoscetur, an æger morbo varioloso sit decubiturus? an hæ variolæ benignæ, aut malignæ futuræ sint?

Stadium primum, seu contagii tanquam febris continua considerata, nec aliter tractanda est.

Si ergo febris non adeo vehemens, nec plethoricus habeatur æger, reliquaque symptomata benigna sint, requiretur solum, ut larga manu decocta attenuantia, emollientia, leniterque refrigerantia, aut similia sub No. 1. — 2. — 3. — 6. — 7. — 8. — 9. — 40. remedia æger assumat. Alvus si opus per clysmata emollientia sollicitari potest; si dolor capitis vehemens diu continuaret, epispasticum ad plantas pedum, nec non pediluvium mane ac vespere tamdiu, donec variolæ omnino eruperint, usurpandum est.

Dum autem advertitur ægrum ex prægressa mala diæta ventriculum oppletum habere, consequenter cruda adhuc in primis latere viis, pro ratione indicationis emetico aut purgante sub No. 3. — 5. — 14. —

24. — 25. — 26. e corpore eliminanda erunt. Nihil ab his evacuationibus metuendum est, quamprimum saburræ præsentis signa adfuerint manifesta, imo magnum ægro damnum adferret, & fortasse variolas malæ notæ caufaret, qui simile quid initio negligeret.

Quod si vero valida adsit febris & calor, pulsus exploretur subdurus, aut ex plethora suppressus semel, & pro necessitate sæpius vena secanda est; præterea decocta attenuantia, refrigerantia, leniterque evacuantia No. 11. — 12. — 39. locum habent, his & similibus insistendum, donec febris ad moderamen reducta fuerit, postea vero, ut antea dictum, procedendum est.

Admodum tamen frequenter nec venæ sectione, nec pro maxima parte remediis refrigerantibus opus est, dum æger continuo extra lectum levibus solum tectus vestimentis in aëre libero versetur.

Incredibile videtur cuique, nisi experientia edocto, quantum & quam celere levamen variolosis per aërem liberum adferratur. Nam intra breve tempus cuncta remittunt symptomata, æger animi, corporisque virium percipit incrementum, & febris vehe-

mentia non raro sola hac ex ratione inter consuetos coërcetur limites.

Tuto defendi potest aërem liberum & purum unicum esse arcanum inoculationis, tutissimumque contra variolas antidotum.

Dum debite erumpunt variolæ, & symptomata minuuntur, remediis attenuantibus prius enarratis continuare oportet, non minus hæc profunt, dum febris suppuratoria advenit, & suis proportionata habetur circumstantiis, neque ulla accedunt anomala symptomata curam peculiarem postulantia; ergo iisdem continuetur, donec penitus morbus recesserit, medicamentis.

Si vero febris suppuratoria exorbitaret, pulsus plenus haberetur & tensus, calor magnus, respiratio impedita & caput laboraret, non minus in hoc stadio venam secare convenit, & per priora præcipue refrigerantia & evacuantia remedia symptomata mitiganda sunt, nec non per pediluvia, synapismos & similia impetus sanguinis ad superiora tentanda revulsio.

Ast sæpissime hæc adeo vehementia & periculosa symptomata impediri possunt, dum ægri, ut antea dictum, plurimo tempore extra lectum in aëre libero retineantur,

si.

simulque moderatum corporis instituant exercitium, atque per diem a somno impediti, noctes quietiores, refocillantes agunt.

Vanus est metus eruptionem ab aëre libero inhiberi, retardari, potius per hunc eruptionem promoveri, facilitari debitoque in ordine conservari omnis experientia multiplex nos edocet.

In suppurationis stadio cuncta symptomata sub aëre libero leviora fiunt, raro, aut nunquam in benignis aliquid mali portant, citius hinc maturatio absolvitur & exsiccatio.

His omnibus pensitatis quisque convincitur regimen calidum, aërem inclusum, non renovatum, verbo: non liberum, exhibita remedia calida, stimulantia variolas malignas generare & periculo plenas.

Accidit nonnunquam, ut ob iram subitam, terrorem, gaudium, aut alium validum animi affectum ob errorem ægri, adstantiumve benignæ etiam variolæ retrocedant, concidant, & sæpe penitus dispareant, unde ægro summum instat vitæ periculum.

Nec in hoc casu calide nimis ægri tractandi sunt, nec per remedia calida

stimulantia retrogressarum variolarum tentanda est expulsio, sed aer liber his procuratur, & decocta administrentur attenuantia; his non raro notabile levamen adfertur, evanidæ revertuntur variolæ, elevatæque conspiciuntur rursus.

Si vero hæc non sufficerent, & febris valida adverteretur una cum pulsa subdura continuante, instituenda simul est venæ sectio, & corpus per enemata evacuandum.

Quod si vero ex oppletionē ventriculi per assumpta indigestibilia variolæ fuerint retrogressæ, emeticum aut purgans propinare optimum est, dum præsertim de ventriculi oppressione, aut aliis molestiis æger conqueratur, & continuum conatum ad vomitum.

Nec, qui in suppurationis stadio pyralismo laborant, & sæpe sat magna cum molestia deglutiunt, nec illis inquam ulla ratione aer purus & moderatus nocivus est, quinimo multum exinde levantur, refocillantur, subitam solam refrigerationem, frigus nimium & aërem per rimam admissum vitare oportet.

Non raro saliva effluens adeo glutinosa & tenax est, ut magno solum cum labore
ex

ex ore exspuatur; in hoc casu sæpius os remedio No. 63. eluatur, aut idem injiciatur, dum vero acrimonia salivæ varias oris plagas arrôdit, aut si parva dolentia in ore obforventur ulcuscula, aut variolæ, remedium No. 62. in usum trahendum erit.

Nonnunquam omnes oris partes in colum usque crusta dura crassa obducuntur, ipsæ nares simili materie obdurantur, unde non raro deglutitionis & respirationis vitium adest; in hoc casu æger continuo decoctum emolliens, aut aquam tepidam ore teneat, aut horum vaporem naribus & ore admittat, ut sic tenax hæc crusta emollita separetur.

Tam in variolis discretis, quam in coherentibus & confluentibus stadium quartum seu exsiccationis ut plurimum feliciter terminari observatur, dum variolosus extra lectum in aëre libero versatur. Admodum raro tunc depositiones, sive ad partes internas, sive externas contingunt, & si quidem febris denuo nasceretur, nonnunquam tam vehemens, tamque periculosa erit, ac dum æger aëre libero carens continuo in lecto sepultus decumbit.

Si tamen contingeret, ut sub exsiccatione variolarum denuo febris accenderetur
vehe-

vehemens, & aliqua interna aut externa animadverteretur depositio, hoc quoque tempore secundum ægri vires instituenda venæ sectio, ejusdemque pro necessitate repetitio facienda. Posthac omni secundo aut tertio die æger purgans sub No. 5. — 14. sumat, & multum remediis sub No. 6. — 7. — 8. — 9. — 29. — 45. — 196. utatur, aut alvus semper aperta & fluens servetur per remedia No. 11. — 39. — 141. — 167. aut similia clysmata; Cuncta denique ita erunt ordinanda, ac si de novo febris exorta fuisset inflammatoria.

Si caput & pectus multum afficiantur, si deliria & nervorum accedant subsultus, epispastica irritantia ad plantas pedum, aut vesicantia ad furas etiam ad brachia applicentur, quæ diu postea in fluxu teneantur, ut sic omnis materies acris & purulenta a sanguine separata effluat.

Si exsiccatarum variolarum crustæ valde duræ sint, per balnea & cataplasmata emollientia emoliri & separari debent; reliquæ vero nondum exsiccatae sollicitè aperiendæ sunt, lenique manu pus exprimendum, ut sic ulterior acrimoniæ in sanguinem impediatur transitus.

Ve.

Verum cuncta hæc auxilia parum sæpe profunt, dum ægro refrigerium aëris liberi denegatur, quare & hoc tempore, si fieri possit, aëri libero exponatur.

Febri exinde remittente anxietatibus internis imminutis capite & pectore liberis magis redditis multa futuræ sanitatis spes affulget; si vero nihil levaminis observetur, quin mala potius augeantur symptomata, mors ut plurimum subsequitur.

Sæpe ad finem febris debiles admodum redduntur ægri, quibus remedia No. 27. — 28. — 177. optime conducunt.

Nonnunquam præsentē hac febre urina magna copia puriforme deponit sedimentum, quod denotat naturam sua materie variolosa per has vias liberare velle, cui igitur per lenia diuretica No. 71. — 72. — 173. — 215. succurrendum erit.

Dum æger tussit, & expectorare incipit, remedia No. 8. — 32. — 33. — 34. laudata indicantur.

Hac methodo refrigerante, attenuante variolæ pertractantur, quando sanguis habetur inflammationem pronus, vires naturæ bonæ sunt, nec ullum malignitatis, gangrænæ, putredinis, aut sanguinis dissoluti

luti signum adest, positis his circumstantiis viribus vitæ simul cooperantibus non difficulter medela adfertur.

Ast in casu virium vitalium penitus lapsarum, præsentē sanguine dissoluto non raro putrido sæpissime oleum & operam perdidimus.

Nihilominus haud pauca versantur in cauta dijudicandi ratione, in judicio exercitato, ut mox in suis cunabulis malum, & procul adhuc distans cognoscatur periculum, & per efficacissima remedia avertatur.

Hinc tristes illi existunt casus, in quibus nihil omnino boni natura mollitur, ubi salus tota in recto judicio & multiplici experientia versatur, & nullum præjudicium locum sibi vendicat; ita sæpius adhuc morbo adeo maligno, in quo vix ulla jam spes superesse videtur, medela adhibetur feliciter.

Necessum quidem habetur omnem morbi decursum diversaque ejus stadia & mutationes obvenientes perfecte cognoscere, nunquam tamen in ordinem consuetum omnis fiducia collocanda est, sed in morbo quocunque in variolis præcipue & aliis morbis malignis semper naturæ vires & symptomata in considerationem ducenda sunt, &
se-

secundum eorum genium cura quoque instituenda venit.

Si jam in variolis, in quibus bonæ initio vires aderant, advertatur eas subito succumbere ita quidem, ut morbo ferendo pares non sint, mox remediis refrigerantibus valedicendum est, eaque administranda, quæ vires naturæ resuscitant & confirmant nulla cujuscunque stadii habita ratione.

Si igitur illo tempore, quo variolarum præstolatur eruptio, pulsus valde debilis, parvus, inæqualis & mollis obveniat, æger deliret, aut de premente anxietate conqueratur, nonnulla hinc inde multum pallentes appareant variolæ brevi iterum disparentes, cutis toto corpore laxa tangatur, & extrema frigescant, remedia leniter roborantia No. 16. — 17. — 19. — 20. — 22. — 23. — 160. exhibenda sunt, nunquam vero intra lectum magno æger calore tractetur, sed aërem liberum hauriat, & quantum possibile lectum & cubile deferat.

Non raro hisce variolæ sensim in integrum redeunt, pulsus elevatur, & virium incrementum æger percipit, his signis præsentibus illis rursus sepositis remediis solum leniter attenuantia porriguntur,

tur, omne, quod reliquum est, operanti naturæ committitur.

Si tamen pulsus adhuc debilis persisteret, æger se adhuc multum sentiret dedollatum, sine interruptione roborantibus pugnandum est, ut succumbentes jam naturæ vires erigantur, conserventur.

Dum posthac variolæ sensim elevantur colore læte rubro conspicuæ, si cutis interjacens tendatur, rubeat, doleat, si pulsus æqualis & fortis, respiratio facilis, caputque serenum evadat, variolæ simul bono impleantur pure, ad bonam denuo conditionem reductus habetur æger, & jam remediis roborantibus abstinere, lenioribus vero ante recensitis ad morbi finem usque continuare convenit.

Quodsi vero advertatur variolas non sufficienter elevari, colore profunde rubro esse defædatas, & cutem inter mediam laxam, colorem plumbeum referre, aut elevari quidem variolas, sed brevi iterum in medio collabi, aut acumen profundè fuscum, aut nigricans nancisci; maculas hinc inde nigro cæruleas apparare, urinam male olentem nigrescere, dissolutumque secum vehere sanguinem, in malâ tunc æger conditione

ver-

versatur, ideoque efficacioribus adhuc, magis putredini & dissolutioni humorum adversis remediis agendum est, in hunc finem præter prius laudata magni quoque æstima-
manda sunt, quæ No. 27. — 28. — 29. — 30. — 31. — 148. — 149. — 150. — 177. — 196. recensentur.

Si tamen nec hæc, nec similia cito & constanter juvent, de vita ut plurimum actum est.

Cortex peruvianus in his casibus sæpe specialiter admodum prodest, hinc magna quantitate ingeri debet & tuto potest; evacuantia vero, præsertim venæ sectiones, ut plurimum hic mortem accellerant, ubi jam prorsus corruptus & dissolutus sanguis est, & naturæ vires succumbunt.

In tanta ergo virium jactura cataplasmata irritantia, & emplastra vesicas trahentia semper necessaria sunt.

Quando mox a principio febris variolæ vires debiles, certaue futuræ malignitatis signa adsunt, & jam secundo die aut etiam tardius variolæ parvæ, planæ, figuræ inæqualis, coloris plumbei in magna copia erumpunt, parum tantum elevantur, & cito materiem ichorosam concipiunt,

S

mox

mox initio remedia roborantia, stimulantia & putredini resistentia animo intrepido porrigenda sunt, in quibus feligendi rationem determinabit symptomatum diversitas.

His quoque statim applicanda vesicatoria, diuque in fluxu servanda sunt.

Nihil autem in universo medicinae campo existit, quod ægros hos magis refocillaret, restauraret vires, quod dissolutioni humorum & putredini plus advesceretur, melius gangrænam averteret, quam toties laudatus aër purus, liber & renovatus.

Ergo & hi ægri omni tempore aura & occasione favente in aëre libero circumducendi, vehendi sunt, exinde sæpe prorsus enervati tantum animi & roboris adispiscuntur, ut nonnunquam soli, aut saltem aliorum ope suffulti deambulare possint; si autem in aërem liberum exportari non possit, in cubiculo saltem aëri continuo renovatio & refrigerium reconcilietur. Verum quidem est eos sæpius de horripilationibus conqueri, in aëre libero præ frigore quasi contremiscere, sed hoc nihil mali portendit, & idcirco nequaquam in lectum reponendi, aut calide tractandi sunt, nisi symptomata peculiaris id postularent.

Raro

Raro in fceminis gravidis variolis etiam-
fi copiosis & malæ notæ decumbentibus hæ-
morrhagiam uteri aut abortum videre est,
modo aëre libero puro fruuntur, ac nullo
ad gravitatem habito respectu tractentur.

Cum sub variolis partes præcipue circa
oculos nonnunquam admodum vehementer
intumescant, ut etiam penitus oculi claudan-
tur, non exiguo erit ægro solatio, dum
oculi statim in principio hujus tumoris omni-
bi- aut trihorio spongia aqua calida, aut
lacte madida abstergantur, exinde enim ten-
sio dolorifica impeditur; adhibita hac cau-
rela oculi raro clauduntur, nec tenax &
acris materia accumulari poterit, quæ fre-
quenter has partes inflammat, exulcerat,
atque morbos oculorum chronicos incur-
biles sæpe generat.

Dum in stadio suppurationis facies præ
tumore admodum tensa inflammata est &
dolens, partes hæ emolliente cataplasmate
involvi, aut etiam spongia aqua tepida aut
lacte madida sæpius fomentari possunt; hac
ratione nimia & dolorifica remittit tensio,
dolor lenitur & inflammatio, citiusque va-
riolæ in suppurationem ducuntur.

Si ad suppurationis finem, aut sub exsiccatione, imo & hac finita in externis partibus tumores metastatici se manifestent, mox, si molles, materiem fluctuantem contineant, aperiendi, apertique diu servandi sunt, hac ratione materiei accumulatae iterato in sanguinem regurgitatio impeditur, & sanguinis per hunc fluxum suis porro morbosis reliquiis depuratio promoveretur.

Quod si vero tales tumores duri forent & inflammati, per emolientia cataplasmata, præcipue vero per emplastrum diachylon compositum cum gummatibus emolliri & ad suppurationem disponi debent; ut primum vero pus intus natum observatur, non secus ac priores aperiendi & tarda manu consolidandi sunt.

Mala est talis ad articulationes facta materiei metastasis, neque externe ulla notabilis eminentia aut tumor conspiciatur, etenim cum ibi acrimoniae exitus procurari nequeat, partes illas arrodit, & sæpe cariem immedicabilem aut omnem curam respicientem causat anchylosim.

Si facta tali depositione æger viribus constet, & pulsus aliquomodo tensus exploretur, mox venæ sectio celebranda, eodem-

eodemque die purgans exhibendum est, quod omni secunda aut tertia die viribus admittentibus repeti potest, donec notabilis sequatur emendatio.

Eadem methodo utendum erit, dum ad finem variolarum ophtalmia succedit; hoc in casu sæpe bis terque, si ægri vires ferant, vena secari debet.

Tunc etiam necessum est, ut æger multum de decocto emolliente, sanguinem depurante, sub No. 40. — 46. — 72. — 88. — 116. assumat, præcipue vero remedii No. 45. usus protractior perbene conducit.

Multis vero medelam adfert usus Roob sambuci quotidie ad duas tres aut quatuor uncias divisis dosibus ingestas, ut levis exinde per aliquot dies excitetur diarrhæa.

Perstanti post variolas diuturnæ ophtalmiæ & maculis in oculis remanentibus præter prius recensita decocta usus remedii No. 48. protractus feliciter non raro medetur.

In pertinacibus malignis ulceribus, carie, vehementibus arthriticis & nonnunquam osteocopis doloribus post variolas residuis unum ex remediis No. 49. —

60. — 61. — 180. adhiberi poterit, quæ sæpenumero juvant, ubi saluberrima alias & longo tempore usitata nil profuere remedia.

Paregorica & opiata non raro tam in benignis, quam malignis variolis locum habent, semper enim morbum leniunt, noctes reddunt quietas magis, vires restaurant, & anxietates fugant, nec unquam, modo debito tempore debitaque exhibeantur dosi, nocere possunt.

Ut primum stadium contagii elapsum est & variolis decumbentes tempore nocturno inquieti, insomnes jaceant, semper ad vespertas uncia una syrupi diacodii, aut de remediis No. 41. — 84. — 85. recensitis unum exhibere debet, quibus si opus, ad finem morbi usque continuetur.

Dum suppurationis tempore ægri etiam de die valde inquieti sunt & anxii, de validis doloribus spasticisque motibus & magnis sanguinis effervescentiis conquerantur, interim tamen nulla in pulsu durities deprehendatur aut peculiaris tensio, præter cetera remedia omni tertia aut quarta hora remedium No. 92. — 93. aut 126. dandum est, usque dum symptomata mitia evaserint.

Dum

Dum malæ notæ variolæ octavo aut nono die collabuntur, & fuscum aut nigricantem colorem induunt, tensaque cutis interjacens relaxatur, si & ipsa pallida sit, aut colorem plumbeum referat, pulsus evadat debilis, in facie color profunde ruber & pallidus alternent, spasticæ in diversis partibus contractiones observentur, præter ante laudata remedia omnia quinta aut sexta hora octo vel decem guttulæ de No. 197. aut omni secunda vel tertia hora duo cochlearia de No. 199. exhibere convenit.

Nonnunquam brevi videre licet hisce adhibitis symptomata mala emendari, vires redire, insurgere variolas, & periculum removeri instans.

Si emendatio hæc constans sit, nunc dicta remedia de die non porriguntur, ad vespertas vero tantum propinatur, quantum ad quietem tempore nocturno conciliandam sufficere existimatur aut remedia priora No. 41. — 84. — 85. in usum venire possunt.

In subjectis nervos nimis irritabiles possidentibus aut spasmis & convulsionibus obnoxiiis, paregorica aut opiata absolute semper necessaria sunt.

Pauci sunt, qui hæc remedia ex propria sibi idiosyncrasia non ferunt, tales exinde anxii redduntur & inquieti, aut calorem effervescentem percipiunt, aut molestum sentiunt in toto corpore pruritum, ut primum hæc advertuntur, hisce abstinendum est, quamquam hoc plerumque cum ægri damno fiat.

DE INOCULATIONE VARIOLARUM.

Inoculatio in utroque brachio sequenti modo instituitur.

Lanceola perforatur recenter suppurans papula variolosa, hoc lanceolæ apice pure bene referto illico in brachio inoculando epidermidem inter & cutem leni manu unius, aut unius & dimidiæ lineæ incisio instituitur, vertitur dein lanceola, ut pars una scindens epidermidem respiciat, altera vero cutem versus directâ sit, hac versione epidermis elevatur, & pus se in factam sic foveolam subito recondit, lenissime posthac
cutis

cutis lanceolæ acie irritatur, ut sic pus illico humoribus extravasatis permisceatur, lanceola tandem in planum alterutrum directa & digito indice vulnere appposito extrahitur.

Facta inoculatione deligatione opus non est, sed inoculatus suas denuo vestes induit.

Hic inoculandi modus facillimus & tutissimus esse videtur.

Pus inoculationi serviens idem esse nequit semper; capta fuere experimenta cum pure necdum maturo, aquoso & tenui, altera vice ex variolis jam perfecte maturis desumpto, aut ex siccatis jamjam & pus tenax, fuscum continentibus; aliquando pus de variolis naturalibus, iterum de inoculatis, adhibitum fuit, verum nulla apparebat diversitas, iidem semper effectus, eadem sine discrimine variolæ obtinebantur.

Neque aliqua intercedit distinctio, dum pus ex variolis maturis expressum per dies aliquot in lagenula vitrea probe asservatum ad inoculationem faciendam in usum trahitur.

Si illo demum uti placeat, lagenula antea in aqua calida per aliquod tempus retinetur, ut pus fluiditatem & calorem nanciscatur naturalem, hoc refertur apex lanceolæ, &

fit incisio ea, qua prius narratum est methodo:

Crustæ de variolis benignis exsiccatis collectæ, & in pulverem subtilem album contritæ, æque inoculationi aptæ sunt; hic pulvis in vase vitreo bene clauso asservatus longo tempore actuosus manet.

Inoculatio cum pulvere sequenti peragitur methodo: in brachio per epidermidem recta unius, duarum aut trium linearum fit incisio, simplicis hujus vulneris labiis parumper a se invicem diductis suavi manu infricatur pulvis; neque hic ad tegendam incisionem ullo opus est emplastro.

Incisio hæc adhuc alia methodo fieri potest, scilicet lanceolam applicando transverse ut antea dictum epidermidem inter & cutem ad longitudinem circiter unius cum semisse lineæ, lanceola demum vertitur, ut epidermis a cute seperata elevetur, tunc lanceola parum irritatur cutis, illa extrahitur postea, & apice ejus vulnere inter epidermidem & cutem aliquid de hoc pulvere facto imponitur, iterumque epidermide ope digiti indicis ad cutem depressa lanceola extrahitur, digitus adhuc aliquo temporis spatio vulnere impositus manere potest,

potest, ut denuo cuti agglutinetur epidermis.

Si ergo pus recens haberi non possit, pulvis ex crustis variolarum confectus longe melioris est usus, quam fila varioloso pure imbuta & exsiccata præcipue jam vetusta.

Quare chyrurgi quotannis sufficientem hujus pulveris quantitatem sibi comparatam asservare deberent; ut adveniente tempore vernali nonnullis operationem facere possent, ex quibus denuo pro ulteriori inoculatione pus sufficiens obtinebunt, similiterque de ultimo inoculatorum crustis pulvis pro anno sequenti conficiant, & si hoc omni mense Majo quotannis in omnibus terris in actum deduceretur, fortasse nunquam amplius metuenda nobis foret epidemia.

Facta inoculatione sequentia obveniunt symptomata.

Plerumque binis primis diebus nihil in vulnere illato advertitur, vix incisionis factæ vestigium videre licet, at circa tertium aut quartum diem incisio hæc parum inflammatur, & aliqualis ibidem sentitur pruritus.

Ut plurimum circa quintum diem inflammatio rotundam pulicis morsui similem figuram refert, & aliquantum supra cutem
emi-

eminere conspicitur; inoculati plures hoc die de pruritu in vulnere, de dolore infra axillas & tensione in brachio conqueruntur.

Sexto aut septimo die multum inflammatio increscit, in latum extenditur, & in altum cum dolore tensivo & duritie elevatur, dolores infra axillam tensioque in brachio, & humeris vehementiores evadunt, eodem die de cephalalgia, artuum omnium dedolatione & appetitu deleto conqueruntur ægri, alios vexat urina cruenta, pulsus febrilis alios.

Circa diem octavum incisio dolere incipiens læte rubet, & in rotundam explanatur figuram, plurimi hoc die de cephalalgia, dolore in lumbis & artubus conqueruntur, nonnulli vomunt, oculos ceterum turbidos habent, linguam albam, pulsum inæqualem naturali celeriore & somnum turbatum.

Sæpius die nono febris vehementior redditur, ægri de calore & frigore se invicem excipiente, de debilitate, dedolatione artuum & vertigine, de dolore oculorum, colli & lumborum, de respiratione male olente, magna siti & anxietatibus quærelas movent. Interim inflammatio in incisione mul-

multum aucta & explanata sentitur, lingua est alba, & insomnes noctes peraguntur.

Decimo die ut plurimum eadem persistunt symptomata, nonnunquam tamen mitiora, sed & quandoque vehementiora fiunt: dum febris die septimo incepit, sæpe jam decimo die nonnullæ variolæ sese manifestant, & nox evadit quieta magis.

Plerumque circa undecimum diem variolæ erumpere inchoant, cuncta tunc symptomata remittunt, febris est minor, in nonnullis penitus jam cessat, verum inflammatio inflicti vulneris vehemens adhuc persistat, & pus bene coctum maturum continet.

Die duodecimo fit bene se hi ægri habent, inflammatio loci incisi remittit, numerus variolarum augetur, & pulsus fere naturalis deprehenditur.

Circa decimum tertium aut decimum quartum diem variolæ elewantur in suppurationem tendentes, inflammatio vulneris illati evanescit, atque si variolarum eruptio die duodecimo contigerit, duabus his diebus pulsus semper fere exploratur naturalis, si vero adhuc hisce diebus variolarum eruptio continuet, ipsa febris etiam, sed admodum mitis, continuabit.

De-

Decimo quinto circiter die omnes semper variolæ in perfecta constituuntur maturitate, pulsus liber est, & locus incisus in crustam contrahi incipit, æger priores recuperat vires, appetit, bene dormit.

Sequentibus diebus variolæ exsiccantur, & supra inoculationis vulnus crusta manet superstes, quæ tardo pede exsiccata sponte tandem decedit rotundam relinquens cicatricem, atque hic debitus est variolarum insitarum decursus.

Prout hic morbus simplex est & mite decurrit, itaqueque curam exposcit simplicem & mitem.

Omnes nullo ad ætatem habito respectu ad inoculationem sunt apti, nec in omni perfecta requiritur sanitas, magna solum omnia in considerationem veniant, & circumspecte perpendatur oportet, an vires sufficientes sint, nec ne: an non ob nonnullos affectus morbosos periculum imminere videatur?

Nec antea ad hoc negotium ulla corporis præparatione opus est, sed iis solum, qui primo aut secundo ab inoculatione facta die de non nullis in ventriculo molestiis querelas movent, aut minus perfecte appetunt, aut
inor-

inordinatam vivere vitæ normam, lene purgans datur: qui autem bene valent, medicamento non indigent.

Nec sub morbi decursu necessum hos ægros medicamentis torquere, invigilandum solum est, an quotidie, aut alterna die alvum deponant, quodsi non, eadem per unam, aut duas drachmas salis polychresti, aut per aliud lene purgans sollicitanda est; verum tale quid raro requiritur, ut plurimum ipsa natura sine omni auxilio alieno morbo huic debellando sufficit.

Neque diæta adeo stricta esse debet, inoculati plerumque primis quinque diebus a consueta victus ratione non discedunt, modo nulla indigestibilia assumantur, teneræ etiam conceduntur carnes, parvulis vero nil melius conducit nutrice.

Sexto aut septimo die, quo ægrotare incipit inoculatus, omnis prohibetur carnis usus, jura tamen carniū, in quibus leves cibi farinacei aut panis incoquantur, concedere licet, ita quoque legumina, fructus horræi cocti & cibi ex lacte parati conveniunt: nemo tamen, qui non libenter assumeret, ad lacticia cogi debet.

Hæc

Hac ratione sub morbi decursu nutriuntur ægri.

Dum variolarum exsiccatio finem suum attingit, purgans remedium exhibetur, post-hac denuo cuncta esculenta sed avara manu porrigenda sunt, nec vinum negatur ad-fuetis.

Sub ipso morbo potus communis consistit in aqua pura, tenui limonada, sed etiam potus theati, jura carniū secundum ægri appetentiam exhiberi possunt.

Itaque hi ægri nec per medicamenta ad hunc morbum subeundum disponuntur, nec sub ipso decursu iisdem cruciantur, sed vitæ regimen liberum, & cujuslibet bene placito adaptatum colitur; attamen eo severius & strictius curandum est, ut tota die in aëre libero versentur, & deambulando moderate corpus exerceant.

Nihil omnino magis & accuratius observandum, quam ut inoculati continuo aëre libero fruantur, cui ut adsuefiant, mox primo post insitionem die, etsi tunc non tantopere adhuc requiri videatur, in deambulatione exercendi sunt.

Ut primum vero febris inchoat, aër liber, & moderatus corporis motus summe
ne-

necessarius est; tempore diurno, etsi ad somnum proclives sint, a somno arceantur, ægri, febris enim exinde major accenditur, & debilitas adeo increfcit, ut dum delicatulis ex commiseratione paulo plus indulgemus, aut lecto affigantur, ut hac commiseratione ita abutantur, ut eos denuo in motum deducere nulla amplius ratione possibile sit.

Qui vero certis de die horis somnum capere necesse habent parvuli, ab eo arceri non debent, sed in aëre libero, non autem in cubili dormiant oportet.

Verum quidem est difficulter in initio obtineri, ut ægri totis artubus delassati & anxii per aërem liberum in motum cieantur, ast dum semel bonitatem inde sequentem degustarunt, semper in eum promptissimi erunt.

Qui ipse similia non vidit & expertus est, vix etiam fidem adhibebit, quam celeriter motus corporis in aëre libero molestias morbi auferat, cunctaque mala profligat symptomata. Quo plures adfuerint variolæ, eo magis motus in aëre libero necessarius existimatur.

Neque vanus malæ cujusdam sequelæ ab incepto detineat metus, etiamsi ægri in stadio eruptionis, aut suppurationis de calore & frigore conquerantur, neque opus est, ut idcirco lecto & cubili coerceantur, aut calidis obruantur potulentis.

Non tamen consulitur, ut inoculati omnibus tempestatum mutationibus exponantur, etenim semper prospicitur illis, dum æris vitantur injuriæ, quæ & sanis corporibus nocerent.

Ex tam copiosis optimo cum successu institutis experimentis annotationes nonnullæ universales erui possunt.

Nulli fere inoculato quidquam mali peculiaris obvenit: nonnulli magna discretarum, benignarum & bene figuratarum variolarum copia referti sunt, in aliis numerus adeo magnus non est, imo alii paucissimas habent; neque tamen adeo raro contingit, ut inoculati morbum sine eruptione absolvant.

Ætas ad inoculationem nihil confert, neonati enim & pusilli sex mensium non minus feliciter quam adultiores, quam ipsi adulti sustinent. Pluribus sub febre variolosa facili negotio dentes erumpunt.

Ex-

Experientia docuit inoculandi methodum optimam esse, quæ est simplicissima. Nec prævia opus præparatione, nec ullis sub morbi decursu remediis, vitæ regimen non artificiose comparatum, sed naturæ consonum habeatur; itaque nil aliud, quam aër liber ut arcanum æstumetur, cui soli felix inoculationis eventus adscribendus est.

Sed etiam in variolis copiosis malis a natura productis aër liber multum salutaris est, facitque, ut ægri absque ullo remedio longe facilius sanitatem, amissasque vires brevi recuperent. Nihilominus nec variolæ naturales nec artificiales adeo parvi pendendæ sunt; summopere attendendum est, an cuncta debito ordine decurrant, an nulla anomala, horrenda intercedant symptomata? & quam primum tale quid se manifestat, requisita non negligenda sunt auxilia.

Interim negari non potest etiam arte productas variolas malignas & confluentes evadere posse; mala quoque, summe periculosa etiam lethalia accidere symptomata; sed tale quidquam rarissime videre est.

Inoculati copiosis obstiti variolis in suppurationis stadio facie & artubus, ut in naturalibus obvenire solet, intumescunt.

Artificiales æque ac naturales variolæ semel affectum non amplius invadunt, aliqui enim, qui copiosas, alii qui paucas, alii qui nullas, præfente quamvis febre variolosa, variolas habebant, bis, terve iterato inoculati fuere, sed nunquam his variolæ prodire; cogeantur accedere & conversari cum variolis naturalibus actu decumbentibus, & quidem in suppurationis & exsiccationis stadio, ubi male olentem spargunt odorem, cum iis in cubiculis parvis non altis una dormire jubebantur, semper tamen sani permanere necquidquam variolis tentati. Ergo inoculati five variolis five tantum febre laboraverint, variolosa sine eruptione æque tuti sunt se non amplius per totam vitam reliquam variolas accepturos esse non secus ac ii, qui variolas jam perpeffi sunt naturales.

Verum artificiales non minus, ac naturales contagiosæ sunt, falsissimum tamen est artificialium contagium longe semper quam naturalium periculosius esse aut plane lethale.

Pari ratione falluntur, qui ab aëre libero variolarum eruptionem impediri credunt, atque sic retineri acrimoniam, præ primo
post

post tempus aliquod elapsum malas post se trahit sequelas. Nam dum æger in aëre libero corpus suum multum movet, transpiratio in aëre quam in lecto promovetur magis, & aër cuncta in se rapiens mala ex corpore ægri exhalantia aufert, unde purum continuo æger hauriens statum suum in melius mutatum sentiet.

Si æger autem cubili inclusus, obrutus stragulis cogatur ad sudores, suas perdit vires, aër impurior redditur & fœtens, miasma exhalans cubiculo inclusum manet, talis aër infectus totum allambit undique ægri corpus, qui eundem continuo inspirare cogitur non sine molestia, & natura tantæ hujus acrimoniæ accumulationi resistere amplius non potens succumbit, aut si mortem effugere detur, in miserrimum per omnem vitam statum conjicitur.

Inoculatio omni anni tempore bono cum successu vere tamen optimo instituitur.

Hic descripta inoculandi methodus omnium facillima & tutissima esse videtur, & præ omnibus aliis universalis fieri potest, siquidem hominibus, quibus res est angusta domi, minimi constat.

Multiplex docuit experientia inoculatos variolas perpeffos fanitate integerrima, nequaquam valetudinarios, pallidos difceffiffe aut debiles, imo antea re ipfa valetudinarios, poft hac fe multo melius & alacrius habuiffe, & fane imprudenter actum foret omnes in pofterum etiam poft tempus fat longum obvenientes morbos inoculationi adfcribere.

Cum vero nonnulla etfi rariffima contingant infortunia, nemo ad inoculationem cogi debet, fed fuæ cujusque voluntati aut superiorum bene placito res relinquenda eft.

Pulchritudini vero inoculatio multum, multumque fayet.

DE MORBILLIS.

Morbilli sæpe valde benigni funt, sæpe vero non fecus ac variolæ fumme periculofi, maligni & lethales; sæpiffime infantes, & juvenes raro adultos aut fenes infefant.

Nonnunquam valde copiofi illo obfervantur tempore, quo variolæ graffantur, sæpe mox Epidemiæ variolosæ fuccedunt.

Mor-

Morbus hic ut plurimum cum frigore incipit brevi subsequente horrore & calore, artus delassantur, caput grave habetur & nox inquieta; altera die calor idem, pulsus exploratur febrilis, æger de siti & appetitu deleto quærelas movet, caput ponderosum, hebes & dolens sentit, linguam vero albam mucosam ostendit, in ventriculo oppressio- nem & pondus percipit, somnolentus est, & continuo ex oculis & naribus materies aquosa destillans effluit, unde sæpius ad sternutationem irritantur ægri æque ac ii, qui valida coryza laborant, de compressio- ne pectoris conqueruntur, tussi continua molestantur, & ardentem nonnunquam sub deglutitione in collo sentiunt dolorem. Tertia die plerumque sua vehementia hæc symptomata augentur, æger sæpe cuncta nauseat, & assumpta evomit; debilis multum & non raro impatiens & inquietus evadit, margines palpebrarum tumentium æque ac tota facies sæpe rubent, quæ rubedo vehe- mentem ardorem & pruritus generat; ad finem tertii diei, vel quod consuetum magis die quarto in fronte & facie nonnulla punc- tula rubra aut maculæ seminum lini figuram refferentes conspiciuntur, tumor oculorum

& faciei augetur, sensim harum macularum multiplicatur numerus, punctula lateſcunt, ut nonnunquam ſibi invicem adhæreant, & varias in tota facie præ ſe ferant figuras. Ad finem quarti & initium quinti diei hæ maculæ in pectore, brachiis, ac toto tandem ſeſe manifeſtant corpore.

Morbilloſa febris a varioloſa differt per tuſſim validam concomitantem, frequentior ſternutationem & continuum ex oculis & naribus materie acris aquoſæ effluxum.

Poſteaquam morbilli erupere, prius re- cenſita ut plurimum mitigantur ſymptomata, nonnulla horum penitus diſparent, tuſſi nihilominus fere ſemper perſtante, unde ægri ſæpius magnam mucæ quantitatem cum levamine exſcreant.

Si poſt morbillorum eruptionem multo fortior & agilior æger ſe ſentiat, color exanthematis læte rubeat, æquabiliter caleat cutis, & aliquomodo tenſa ſit, bonum eſt.

Ad finem diei ſexti maculæ in facie ante læte rubentes pallescere incipiunt; tumor minuitur, & ſeptimo die fere penitus ceſſat febris, morbilli diſparent, & octavo die toto prorsus corpore evaneſcunt, nono tandem,

dem, si cuncta decurrant ordine, omnis abest febris, & æger bene se habet.

Postea plerumque secedit epidermis, aut maculæ crepant, & squammarum adinstar aut furfurum decidunt.

Dum morbus hic regulariter atque mite decurrit, nec febris, nec pectoris oppressio valida sit, tota sæpe curandi ratio soli naturæ operanti relinqui potest.

Modo ab aëre frigido sibi caveat æger, quietus maneat, sæpiusque in die de potu theato No. 13. — 40. — 88. unum aut duo vascula assumat.

Primis diebus extra lectum moram agere bonum est, ut primum vero morbilli erumpunt, quietus in lecto sit, & semper in æquali & moderato calore corpus servet, oportet, postquam vero debito iterum ordine facta epidermidis desquamatione evanescere, de die extra lectum rursus commorandi facultatem habet. Absolute autem necesse est, ut adhuc per aliquot dies aërem frigidum vitare contendat; levissima enim in hoc casu refrigeratio transpirationem impedit, quæ si supprimatur, aut repercutiatur, periculosam pectoris oppressionem aut continuantem longo tempore tussim, sæpe

etiam valde periculofam & debilitantem diarrhæam, aut aquofum toto corpore tumorem generat.

Si vero mox initio febris vehementior cum fiti & calore magno adfuerit, potulenta priora fola non fufficiunt, fed remedia fimul refrigerentia No. 1. — 2. — 3. — 9. — 32. aut alia decocta fub No. 6. — 7. — 8. magna quantitate affumenda funt. Si autem durus tangatur pulfus, continua & anxia in pectore oppreffio, fi præfertim tuffis fimul valde moleftet, fecundum ægri vires venæ fectio inftituenda & pro neceffitate repetenda eft; sæpe dum alvus claufa habetur, clysmata injicienda funt, aut fi in ventriculo vel in teftinis aliquid indigefiti hæfitare aut quædam latere faburra animadvertatur, mox in principio per lene purgans expellatur.

Tuffis sæpe ficca & irritans adeo molefta eft, ut æger exinde multum inquietus reddatur & debilis; huic malo medela adfertur adhibitis paregoricis, hinc præter remedia & potulenta priora etiam illa, quæ No. 80. — 81. — 82. — 188. recensentur, in ufum trahere convenit.

Materies illa acris aquosa non solum ex oculis & naribus effluit, sed simul etiam a capite in collum depluit, vomitum excitat, ut plurimum vero caput asperæ arteriæ irritat, sicque perstantem continuo titillationem & tussim causat, quare tunc decocta emollientia & remedia præcipue mucilaginosæ magna quantitate assumenda indicantur, tenuis avenæ, hordei, oryzæ cremor hoc in casu multum prodest.

Dum simul angina inflammatoria cum deglutiendi difficultate adesse intelligitur, curam antea in hoc anginæ casu enarratam adhibere oportebit.

Morbillis erumpentibus sollicitè videntum est, an priora symptomata notabiliter & constanter remittant, præsertim an pulsus liberior sit, & pectoris oppressio penitus, aut pro plurima saltem parte cessaverit? an æger facilius ex toto pectore tussiat, & expectorare valeat &c. si talia fieri cernantur, prioribus solummodo continuandum est remediis.

Si vero morbillosus adhuc in hoc stadio tussi continua irritante, sicca excruciatu defatigaretur, remedia etiam pægorica No. 80. — 81. — 82. —

188. ad tussim hanc mitigandam requiruntur.

Quod si vero facta morbillorum eruptione adverteretur non modo nullum levamen sequi, sed febrem adhuc vehementia sua increfcere, ægrum laboriose respirare, & de anxia pectoris oppreffione conqueri, tuffi licet præfente dolorifica quidem & angente nil tamen expectorare, fignum eft acrimoniam morbillofam petiiffe & inflammaffe pulmones.

Igitur in hoc cafu etiam probe exftantibus morbillis fanguis vena educendus eft, & fi non paulo poft levans fequatur fputum, aut respiratio multum liberior evadat & faciliior, femel ac iterum repetenda eft fanguinis miffio, præter priora emollientia, attenuantia & refrigerantia magna quantitate ingerenda funt, & per clysmatum frequentiam imminuto calore plerumque magnum ægro exinde levamen obvenit, fi vero respiratio adhucdum vitiata maneret, caput non liberum, imo deliria observarentur, emplaftrum veficans ad furas fimul ponendum eft.

In hisce periculo plenis cafibus citum præftandum eft auxilium, ita sæpe pulmonis

nis ulcera impediuntur , aut ipsa etiam gangræna.

Signum semper bonum habetur , si in tali casu morbilli bene prostent, colorem læte rubentem retineant, hoc enim vires naturæ bonas esse, nec quidquam maligni in corpore latitare denotat.

Dum morbilli debito tempore pallefcere & disparere incipiunt levata exinde respiratione , & si æger cum multa facilitate sputa ejiciat , febrisque notabiliter minuatur , tunc omnis futuræ valetudinis spes adest, nec aliis quam prius enarratis remediis utendum erit, donec tussis remiserit , penitusque cessaverit febris, in hoc quoque stadio ægrum quietum manere , & in moderato calore fervare convenit, omnis enim refrigeratio maxime nocet.

Quod si vero sputum tenax difficulter prodiret , remediis No. 32. — 33. — 34. descriptis adjuvanda est expectoratio.

Sæpe morbus hic ordine debito & bona cum fortuna decurrit ; dum autem cutis desquamari incipit, tussis de novo suboritur cum anxietate , & oppressione pectoris , iterato sæpe pulsus insurgit febrilis , ægri de multo calore & firi, de ardore

dore in pectore & infra os sterni conquerruntur.

In hoc casu venæ sectio absolutæ necessaria est, quæ pro indicatione repetenda erit, præterea larga manu decocta emollientia & attenuantia, ut antea dictum, propinanda sunt, nec aliter, quam si peripneumonia vera decumberet, tractandus est æger.

Si post dies aliquot notabilis febris observetur remissio, pars tertia lactis decoctis prioribus addatur, unde ægri magnum in pectore levamen experiuntur, & brevi virium capiunt incrementum.

Nonnunquam vero per longum tempus sputum in nonnullis purulentum remanet, vespere semper conqueruntur de horrore, cui calor continuus succedit copioso sudore terminandus, ægri e somno evigilantes, plerumque se debiles sentiunt.

Feliciter hoc malum tollitur, dum omni secunda hora vasculum parvum de No. 70. cum æquali lactis quantitate assumpserit æger, aut eadem poterit applicari mendendi methodus, quæ antea in peripneumonia in suppurationem transeunte laudata fuit.

Miasma morbillosum sæpenumero admodum acre est, ut in collo, ad aures, parotides varios rubros tumores, vesiculas producat & ulcuscula sæpe longo tempore acrem saniem cum magno ardoris sensu fundentia. Si talis metastasis ad pulmones contingat, communiter vehemens valde, sicca, diuque perstans generatur tussis, aut si quæ expectoratione rejiciatur materies, penitus aquosa est, acris & ardens.

Non minus in hoc casu, quam in priori decocta eadem emollientia lacti commixta diu assumenda sunt, si vero tussis admodum vehemens & molesta foret, præter hæc adhuc remedia paregorica interponantur ad hujus vehementiam minuendam.

Dum prostantibus jam morbillis noctes inquietæ transiguntur, atque inquietudo præcipue in tussis vehementia suam agnoscat originem, semper ad vesperras uncia una syrupi diacodii aut aliud paregoricum sub No. 83. — 84. — 85. exhiberi debet, præsertim illud No. 83. multum prodest, dum ægri simul de siccitate & vehementi ardore in pectore querelas movent.

Nonnunquam morbillis subito retrocedentibus æger in magnum conjicitur vitæ
discr-

discrimen ; in hoc casu eadem agenda sunt, quæ antea in miliarium & petechiarum re-tropulsione suadebantur.

Postquam morbilli debito ordine suum terminum consecuti sunt, & cutis desquamatur, semper lene purgans exhibere bonum est : atque illud post octiduum convenit, dum præsertim ægri frigidum & mucosum temperamentum aut multa acrimonia scatentes humores in corpore ejus præsentés id suadeant.

Nonnunquam hic morbus apud quosdam infantes præcipue tam leniter decurrit, ut primis diebus nihil in sanitate observetur immutatum, feliciter morbilli erumpunt, & pari fortuna paucos intra dies desquamantur, terminantur.

In nonnullis vero morbilli maligni sunt, inchoant multis, pravisque stipati symptomatibus cum virium prostratione, sæpe vero maligna hæc symptomata se primo manifestant, dum jam erupere morbilli, cutis tunc lœva, maculæ profunde rubræ & coloris plumbei cernuntur, æger anxius evadit & inquietus, respiratio difficilis, parva redditur & inæqualis, cui quandoque nervorum subsultus se jungunt. In hoc casu mox illa
robo-

roborantia & putredini resistentia remedia applicanda sunt, quorum in variolis malignis & febribus putridis mentio facta fuit.

DE FEBRE SCARLATINA.

In febre scarlatina eadem fere obveniunt symptomata, ac in ipsis morbillis, tertia enim aut quarta die in facie & reliquis partibus admodum parva, rubra punctula magna in copia apparent, hæc brevi dilatata confluunt, unde demum elevata rubedo pannum referens scarlatinum conspicitur, quæ totum sæpe corpus aut maximam ejus partem investiens, ad septimum diem plerumque cum furfuracea cutis desquamatione evanescit.

Morbus hic non infrequenter statim in principio comitem habet anginam inflammatoriam, sæpe admodum periculofam & malignam, non difficulter in gangrænam desinentem & sphacelum.

Itaque hæc præcipuam attentionem meretur, cætera cura, ut in morbillis dictum, instituenda venit.

U

Dum

Dum vero in febris continua tertia aut quarta die in diversis corporis plagis vesiculæ elewantur similes illis, quæ ab inflictis oriuntur urticis, exanthemata hæc urticæ appellantur; in quo morbo ægri plerumque de molesto persistente pruritu & ardore conqueruntur.

Hæc & cuncta alia similia exanthemata ratione diversitatis symptomatum, magnitudinis periculi, eadem, qua prius recensita, methodo tractanda sunt.

DE ERYSIPELATE.

Erysipelas est calidus, pallido rubens, latus, ardens, aut pruriens tumor, qui ut plurimum suam in cutis superficie sedem figit.

Morbus hic omnem corporis partem afficere valet, in facie tamen femoribus & pedibus observatur frequentissime.

Nonnunquam in una plaga moram non agit, sed jam hanc, jam illam invadit.

Quam-

Quamdiu in cutis superficie hæret, viscera intacta relinquens, periculum magnum haud portendit.

Verum si partes afficiantur internæ, aut ad interiora morbus repercutiatur, summum instat vitæ periculum, cui non raro mors ipsa succedit.

Dum erysipelas subito cerebri petit meninges, aut ad ipsum defferatur cerebrum, vehementissima in his partibus exoritur, inflammatio, intollerabili hi ægri excruciantur cephalalgia, cui brevi accedit furor, & non raro violentissimi se adiungunt spastici subsultus, quos plerumque mors sequitur.

Non minus imminet vitæ discrimen, dum subito erysipelas pulmonem, ventriculum, aut intestina aggreditur, quia & hic inflammationem periculo plenissimam cito in gangrænam abeuntem causat.

In seniculis & acribus præditis humoribus erysipelas majori semper stipatur periculo & malignitate, quam in iis, qui alias firmo sanitatis robore gaudent, & blandos in suis vasis humores vehunt.

Plures sunt, qui frequentius per anni decursum certo tempore erysipelate infe-

stantur, & plerumque in eadem semper plaga, antequam vero erumpit, toto se corpore delassatos, calorem & frigus se invicem excipientes sentiunt ægri, anxii tenentur, inquiete dormiunt, carent appetitu, sed magna vexantur siti; in loco tandem consueto pruritus percipiunt, aut ardorem, & brevi postea oculis se spectabilem reddit rubedo.

Multum inde levati & regulariter iterum evanescente tumore optima fruuntur sanitate, ad cuncta sua negotia ut antea agiles & apti.

In similibus subjectis erysipelas valde salutare videtur, ab acrimonia enim ex sanguine extricata originem trahit, quæ si longiorem in eo moram egisset, aut integram sanguinis depravationem aut alios periculosos morbos produxisset.

Frequentissime in senibus erysipelas pedes occupat, & plerumque cum continuo eoque valido pruritu; quamdiu tale erysipelas debitum tenet, recurrendi ordinem inde affectos sublevar, & præsertim caput & pulmones reddit liberos, salutare semper est, & ut plurimum in nestoreos anni concomitatur.

Ut

Ut primum vero morbum hunc inordinate recurrere, nec partes internas, caput præcipue & pulmones in integrum levare observetur, malum signum est denotans naturæ vires decrescere humoribus adeo jam corruptis, ut ab hac acrimonia se perfecte amplius liberare nequeant, aut eandem ad corporis expellere peripheriam non valeant, unde necessario partes internæ afficiantur.

Nonnunquam erysipelas epidemice grassatur, multosque simul & semel invadit, ut plurimum tamen malum est sporadicum.

Dum erysipelas profunde cutem penetrans valide dolet, & cum multo calore & pulsatione profunde rubrum colorem præ se ferat, veræ connexum est inflammationi, eritque semper febris vehementia major.

Dum vero totus in corporis superficie tumor habetur, in medio late rubens elevatus, in margine autem pallidus & mollis, signum est admodum mite, & regulare erysipelas esse.

Contra, quando color profunde rubet, aut nigroærulefcit, copiosæque vesiculæ acri & rodente ichore repletæ apparent

cum magna simul ægri debilitate conjuncta, erysipelas habetur malignum, quod non raro in gangrænam & sphacelum abit, aut maligna & diuturna producit ulcera.

Si tale erysipelas subita metastasi defferatur ad interiora, aut internas simul partes cum externis caput præprimis & pectus afficiat, fere semper est lethale.

Quando bonæ notæ erysipelas glandulosas petit partes, non raro mutantur in scirrhus, si vero mali moris fuerit erysipelas, ulcera producit pertinacia cancrofa.

Nebulosus, humidus, frigidus aër, magna & vehementia corporis exercitia, refrigeratio subita, fervens ira &c. ut plurimum erysipelas producant.

Quamdiu erysipelas sua persistit vehementia, communiter tam diu cutis sicca manet, ut primum vero hæc humescit leni prodeunte sudore, etiam tumorem brevi discussum iri indigitatur.

Sæpe morbus hic admodum mitis paucos intra dies terminatur, sæpe vero admodum vehemens habetur & pertinax.

In illis plagis in quibus erysipelas residet, epidermis fere semper separata desquammatim decidit.

Dum

Dum erysipelas absque molestia peculiari in quadam plaga erumpit, æger cæteroque se bene habet, in moderato calore fervari, & sæpius de die vasculum potus theati sub No. 13. exhiberi debet, pars affecta sacculis ex floribus sambuci confectis tegitur, aut panno laneo probe involvitur antea camphora probe perfricato.

Tali methodo paucarum dierum spatio totum facile fugatur malum.

Si autem statim in principio sanguinis orgasmus aliquis advertatur, simul bis aut ter de die pulvis No. 1. aut remedium No. 9. ægro propinandum venit.

Finito morbo semper lene purgans sub No. 3. — 4. — 5. — 14. — 38. exhibere bonum est, his securi reddimur, nullam amplius in corpore relinqui acrimoniam, quæ denuo ad partes internas deponi, & magna sæpe infortunia producere possit.

Dum æger morbum mitibus his stipatum circumstantiis flocci pendens negligit, continuoque humido frigido, aut aëri per rimam admissio sese exponit, non raro accidit, ut pertinax inde, chronicus, durus, profunde rubens, inæqualis & turpis enascatur tumor.

Hic tamen, ut plurimum feliciter aufer-
tur, dum externe emplastrum de Melliloto,
aut de labdano applicatur, pro usu autem
interno remedium No. 135. una cum potu
theato sub No. 13. aut 116. propinatur.

Quando erysipelas vagum de loco in
locum oberret, nullibi fixam firmet sedem,
præter prius recensita remedia omni tertio
aut quarto die, si vires ferant, medicamen-
tum purgans dandum est, quodsi ob debi-
litem ægri fieri nequeat, id ipsum per
frequentiora clysmata recompensare oportet,
aut mane ac vespere pulvis No 3. porri-
gendus est, ut sic alvus continuo aperta
habeatur; hac ratione vaga de corpore
eliminatur materies, & ulterioribus præca-
vetur malis.

Sæpius vero hic morbus tam miti non
decurrit modo, sed ægri statim in principio
vehementi diuque perstante torquentur hor-
rore, admodum anxii magnam pectoris
sentunt oppressionem, cuncta nauseant, &
cephalalgia excruciantur continue, dolori-
ficam ad scrobiculum cordis experiuntur
constrictionem, non raro se vomitus adjun-
git copiosus, succedit postea ardens & pul-
sans in toto corpore calor, sitis adest magna,
pul-

pulsus tensus, durus & plenus, nonnunquam delirium & difficilis admodum respiratio; tertio tandem frequentissime vero die quarto erysipelate sese manifestante priora ut plurimum mitescunt symptomata, deliria, difficilisque respiratio evanescunt.

Si vero post eruptionem erysipelatis nullum contingat levamen, difficilis respiratio continuet, continuis æger deliriis laborans in magno discrimine versatur.

Si ergo morbus hic adeo periculosis inchoaret symptomatibus, mox ægro multum de decoctis attenuantibus, lenientibus No. 6. — 7. — 8. — 13. — 40. sumendum est, atque si pulsus durus, plenus haberetur, & tensus, conducet secundum ægri vires venam secare, & clysmata injicere refrigerantia, nec non per pediluvia & cataplasmata irritantia plantis pedum admota sanguinis caput versus impetuose ruentis derivatio ad inferiora tentanda est.

Quod si adverteretur saburram acrem, aut aliquid indigesti in primis latitare viis, tunc ut in febribus continuis lene purgans, aut loco priorum decoctorum illa sub No. 11. — 39. — 141. — 198. adhibenda sunt.

Sedule tamen semper attendendum est, ne per venæsectiones, aut purgantia debilitas ægro inducatur nimia, quæ ordinatum morbi decursum impediens, lethalem ad partes internas causaret metastasim.

Ubi tamen erysipelas jam erupit, etsi priora periculo plena adessent symptomata, sed æger exinde levatum se sentiret, solum decoctis attenuantibus, & emollientibus procedendum est, aut horum loco potu theato No. 13. & remediis sub No. 9. — 12. — 187. utendum erit: externe plagæ affectæ sacculi sambucini aut panni lanei camphora bene perfricati applicentur.

Quando tumor erysipelatosus vehemens admodum ardens est, & tensus, purgans, ut antea dictum, omni tertio aut quarto die propinandum est.

Ut primum calor remittit & tensio, intollerabilis & continuus plerumque sequitur pruritus; in hoc casu magnum ægri experiuntur solamen, dum omni trihorio spongia remedio No. 208. imbuta tepide per aliquot tempus pars erysipelatosæ fomentatur, deterfa denuo sacculis prioribus tegitur.

Ubi vero tumore jam præsentē delirium non cessat, difficilis respiratio non emenda-

datur, pulsus tamen fortis & æger ipse viribus sufficientibus gaudet, decocta prius recensita attenuantia & emollientia magna quantitate ingerenda sunt, simul & synapismus No. 291. ad plantas pedum applicetur, si tamen non videatur sufficere, vesicantia ad nucham & furas negligenda non sunt.

Quando tum forma tum colore benignum & regulare sese ostendit erysipelas externum, nil singulare metuendum est, plerumque enim accidit, ut, cum malum externum disparere incipiat, interne simul evanescant symptomata.

Si vero erysipelas externum male coloratum, aut non debito elevatum habeatur, multæ acri ichore repletæ se manifestent vesiculæ; virium adsit debilitas cum pulsu debili & parvo, continuus in deliriis æger versetur, & summo cum labore respiret, ei non mediocre periculum instat.

In hoc casu ex herbis No. 247. sacculi confici, vino incoqui, & calide externe applicari debent, simul ac refrigerantur renovandi. Interne omni hora alternatim exhibeatur vasculum de No. 70. aut de No. 28. — 177. aut alia similia roborantia,

tia, & antiseptica non secus ac in febribus putridis & malignis morbis, quamdiu necessitas postulaverit, exhibenda sunt.

Dum erysipelas bonæ notæ subito dispareat pulmones petens, ut summæ inde pectoris enascantur oppressiones, respiratio admodum molesta redditur & anxia, & ægri tussire incipiunt.

In hoc statu denuo manu sat liberali, respiciendo tamen semper ad ægri vires, venam secare, & vesicantia ad nucham & furas ponere, nec non magna simul copia decoctum No. 248. propinare convenit, cui sæpe celeriter admodum copiosus sudor succedit, & anxietates remittunt, hinc eorumdem potulentorum protrahendus usus. Ut plurimum posthac secundo, tertio, aut quarto die mucosum aut purulentum cum magno levamine sputum ejicit æger, omni-que tandem habetur periculo absolutus.

Si sputum non bene procedat, remediis No. 32. — 33. — 34. adjuvandum est.

Quodsi tamen adhibitis prioribus medicamentis tussis nimis vehemens, sicca, continua, ægrumque defatigans haberetur, ut noctes inde redderentur insomnes, pargoricis No. 80. — 81. — 83. mitiganda erit;

erit; si vero nec his datis levamen obtineretur, aut anxietas aliaque insuper augerentur symptomata, plerumque lethale est.

Pari passu procedendum, dum erysipelas ad interiora capitis recedit.

Nonnunquam magnæ & aquosa materie repletæ in tumore erysipelatoso exoriuntur vesiculæ, quæ mox aperiendæ, ut acrimoniæ contentæ exitus procuretur. Sponte sæpe ruptis vesiculis acris hæc materies effluit; quo in casu consultum est acrimoniam remedio No. 208. leniter eluere, & ficos desuper sacculos ex farina secalis, aut fabarum addita pauca camphora continuo applicare, eundem effectum edit conspersio loci affecti cum pulvere No. 303.

Talis erysipelatis species in fuscam plerumque & crassam crustam exsiccatur; hæc sæpius de die aqua tepida aut lacte humectetur, ut emollita brevi decidat, secus non raro contenta sub hac crusta acris materies profunde partes arroderet; e contra nunquam talis crusta ante tempus, aut vi avelli debet; lapsus hujus crustæ promovetur per applicatum emplastrum de melliloto.

Si vero erysipelas profunde hæreat, junctamque habeat inflammationem, non
aliter

aliter ac morbus inflammatorius tractari debet, continuoque externe sacculi calidi herbis No. 235. impleti, & aquæ incocti applicandi erunt, sæpiusque renovandi.

Pertinax valde erysipelas in scirrhosam tandem duritiem abit aut cancrofam, hæc indurationes felicissime remediis No. 49. — 60. — 91. si præsertim æger simul multum de potulentis sub No. 13. — 45. — 116. assumat, curantur. Si vero ulcera exinde maligna enascerentur, hæc remedio sub No. 59. quotidie bis depuranda, leniter eluenda, & demum linteis carptis eodem remedio madidis deliganda sunt. Idem hoc remedium, si etiam sinus & fistulæ adfuerint, injectionibus infervit.

Erysipelate in gangrænam tendente optimo cum effectu porrigitur interne cortex peruvianus, externe vero admodum bene conducunt sacculi ex herbis No. 247. vino incocti applicati.

Quodsi in senibus, qui felici sanitatis suæ conservatione regulari & debito ordine redeunti adfuevere erysipelati, quodsi inquam, in his vires deficiant, & consuetum erysipelas non amplius perfecto erumpit cum levamine, purgans, nisi vires contra-

di-

dicant, exhibere, aut per lenia diuretica expellere de corpore acrimoniam convenit. Optimum vero posita simul fontanella, diuque in fluxu conservata fructum sentiunt.

Sæpe adhuc aliæ observantur erysipelatis species; in diversis enim corporis plagis subinde plaga profunde rubra cum sensu ardoris ignis adinstat & valde dolorifica elevatur, tota plaga copiosis parvis vesiculis obsita est, quæ acrimoniam multum prurientem & ardentem continent, & non raro validam inflammationem, similemque febrem excitant. Sæpe tamen febris abest, solumque pruritus & ardor affectos inde summo-pere excruciat.

Hæc erysipelatis species *Ignis sacer*, sive *sancti Antonii* appellata sedem suam ut plurimum in pectore figit, & supra dorsum se extendit, sed in uno solum latere, quin aliud vel minime attingat, tumor parum admodum ex cute prominet, & colorem præ se fert flavo rubentem. Verum hæc species sæpe in uno solum faciei latere, sæpissime autem in regione abdominali cinguli forma observatur, unde & *Zona lata* nuncupatur.

Hæ

Hæ species sæpe valde pertinaces & ad omnem curam rebelles sunt, nonnunquam venam secare ob febris vehementiam, & eidem per remedia refrigerantia, & attenuantia moderamen inducere oportet. Optime profunt longo usu adhibita, quæ No. 9. — 12. — 187. — 248. recensentur remedia, si tamen hæc non sufficientem alvum eliciant, interpositis vicibus purgans propinandum est.

Externe remedium No. 208. admodum levat, si sæpius pars dolens hocce fomentetur.

Quod si vero hæc nullam adferrent medelam, præter decocta attenuantia sub No. 13. — 45. — 116. memorata malum plerumque post usum remediorum No. 115. — 179. — 180. fugatur.

DE APOPLEXIA.

Si quis subito omnibus privatus sensibus, comatosus, sine sensu & motu jaceat prostratus, aut subito sæpe cadens cum diffi-

cul-

cultate & stertore respiret, apoplexia tactus esse dicitur.

Nonnunquam morbi hujus accessus adeo inopinatus est & vehemens, ut hi homines simul atque vita priventur; nonnunquam per aliquot horas aut plures adhuc vivunt dies, vel iterum ad se redeunt sanantur.

Dum respiratio adeo difficilis & inæqualis est, dum ronchos ægri continuo trahunt, stertores ducunt, & ad os spumant nullum sensibilitatis signum præbentes cum pulsu inæquali, celeri, debili & intermittente, facie inflata nigro cærulescente, atque per totum corpus in artubus præcipue mucoso fætente & frigido sudore apparente, excrementis inscio ægro dimissis, & deglutione plane ablata mala est prognosis, morbus enim plerumque lethalis evadit.

Si vero symptomata adeo vehementia non sint, & post requisita & genuina auxilia præstita brevi aliquod observetur levamen, magna spes affulget.

Sæpe accessus apoplectici admodum leves sunt, ægri cito ad se redeunt solummodo de corporis debilitate & delassatione artuum conqueruntur. Nonnunquam vero mente quidem sibi constant, sed lingua bal-

butiunt, aut una vel altera pars corporis paralytica manet.

Leviora hæc symptomata non raro futurum longe validiorem prænunciant accessum, qui frequenter admodum totius corporis aut unius saltem lateris relinquit paralyfim, imo mortem ipsam adferre valet.

Plerumque in capite apoplexia interemptorum vasa sanguinea multum dilata spisso infarcta sanguine reperiuntur, aut effusus in cavis encephali cruor aliave aquosa mucosa materies maxime in ventriculis cerebri, sæpe & pus extravasatum cernitur.

Similes causæ cerebrum comprimunt & medullam spinalem, unde nervi suam exinde deducentes originem actione privantur, & immobilitas sensuumque hebitudo derivatur. Si hæ causæ in principio statim tam vehementes sint, aut sensim tantum nanciscantur augmentum, ut ipsum tantum cerebellum & ejus nervos comprimant, mors inevitabilis sequetur.

At casus existunt, ubi nec in encephalo, nec in alia corporis parte mortis causa visibilis deprehenditur, atque hæc apoplexia aut ex subita nervorum vitalium paralyfi, aut ex hæmorrhagia, aliave immodica evacuatione ortum duxit.

Sub-

Subjecta, quibus copiosus spissus & multum effervescens circulatur in corpore sanguis, aut ea, quorum corpus mucosis, tenacibus, & aquosis humoribus reffertum est, ad apoplexiam disposita sunt.

Præcipue dum magnum simul caput, collum breve & obesum corpus habent, atque in diæta aliisque rebus vitam ducunt inordinatam, liquoribus sæpe spirituosus abutantur, subita & validissima in se suscipiunt corporis exercitia, aut otiosam mensæ lautæ vivendi jungunt normam, quibus accedens vehementior & subitanea ira, terror &c. ita dispositis causam præbent occasionalem morbi.

Si vero ordinatam & suæ Idiosyncrasiae proportionatam vitam vivant, & oportune remediis his in casibus requisitis utantur prophylacticis, ab hoc malo securi redduntur perfecte.

Hoc in morbo accuratissime, & perquam sedule disquirendum est, an sanguis, an materies mucosa, tenax, aquosa, acris in causa sit.

Nam in diversitate hac determinanda diversa consistit medendi methodus.

Quando apoplexia a sanguine desumit originem, ut plurimum antea ægri pondus sentiunt & obtusum, tensivum capitis dolorem, de vertigine, & aurium sussurru conqueruntur, oculi rubent, & scintillantes protruduntur, memoria labilis est & vacillans, lingua gravis, tremula & balbutiens habetur, extrema frigida minus sensilia sunt, ægri continuo ad somnum sollicitantur, nihilominus somnus horridis & defatigantibus turbatur insomniis, tandem nisi malo subito auxiliatrices admoveantur manus, simul subito omnibus sensibus privati concidunt.

Si ergo ex signis prægressis, & dispositione ægri, ex rubro aut cærulæo colore inflata calente facie, ex pulsus plenitudine, fortitudine &c. cognoscatur causam apoplexiæ esse plethoram, illico venæ sectio in pede instituenda est, & sanguinis fluxui indulgendum, donec pulsus mollis exploretur & debilior, faciesque minus colorata in pallidum mutetur.

Unde sæpe accidit, ut mox in principio instituta larga venæ sectio ægrum omni periculo eripiat, quamvis non raro in leve animi deliquium lapsi frigescant, & demum

vomant; postmodum vero ad se redeunt, oculos aperiunt, magis sibi redduntur consci, adstantes intuentes agnoscunt, aut aliqua saltem redeuntis sensilitatis signa præbent, quæ cuncta bonam faciunt prognosim, malam vero, dum a celebrata larga venæ sectione nullum obtinetur auxilium.

Facta venæ sectione per clysmata irritantia ut No. 224. & remedia attenuantia, & purgantia sanguis stagnans in motum cieri & a capite revelli debet, talia No. 39. — 139. — 141. — 167. videri possunt, simulque synapsismus No. 291. ad plantas pedum ponendus est.

Si iterum pulsus incre scat, plenusque fortis & tensus persistat, elapso bihorio venæ sectio repetenda est, quæ omni bi- aut trihorio, prout pulsus, ægri vires & ceteræ postulaverint circumstantiæ, reiteranda erit.

Quodsi vero æger aliquod levamen inde experiatur, pulsus non amplius tam plenum, durum & tensum habeat & bene mente constet, cum venæ sectione caute mercandum est, sed prioribus utendum remediis, donec constans subsequatur emendatio, tunc remedia in minori quantitate aut mitiora porrigi debent.

Si tamen institutis sufficienter venæ sectionibus, aliisque evacuationibus in auxilium vocatis nulla succedat emendatio, aut, quæ in præsentia habetur, non perstaret, sed æger iterum mente turbaretur, aut comatosus evaderet, laborioseque respiraret &c. ad furas & nucham, & si necessitas exigere videatur, ad plura etiam loca vesicantia ponenda sunt, abradendi capilli, facies sæpius abluenda aqua frigida, & discutientia capiti raso applicanda cataplasmata; infra aures sanguifugæ, in capitis regione, ad humeros, brachia cucurbitæ siccae aut cruentæ adhiberi possunt. Usus tamen priorum remediorum intermittendus non est.

Attamen si cunctis his adhibitis nulla notabilis & constans sequeretur emendatio, parum omnino spei superest.

Accidit nihilominus, ut nonnunquam, dum æger agoni proximus videtur, subitaneum hæmorrhagia exoriatur, aut alia ex capite materies defluat, aut vomitus vehemens, copiosave se manifestet diarrhæa, aut hæmorrhoides in fluxum naturæ ductu cieantur, unde non raro præter omnem spem celere obtineatur levamen & sanitas integra sæpe redeat.

Quam-

Quamdiu pulsu forti persistente calor internus observatur, a remediis calefacientibus, tam externis, quam internis, roborantibus stimulantibusve cavendum est, hæc enim in dato casu nunquam sine noxa adhiberentur.

Si vero naturæ viribus remittentibus pulsus debilis fieret & vacillans, remedia aliquo modo stimulantia, penetrantia sub No. 17. — 18. — 23. — 79. — 142. indicantur, ad quæ nonnunquam vires incrementum, copiosus per universum corpus sudor sequitur, & magna exinde non raro contingit in sanitatem mutatio, nunquam autem sudor talis per regimen calidum exprimendus est.

Si tamen cuncta hæc nil proderent, omnis fere spes abest.

Nonnunquam species apoplexiæ calidæ observatur, dum tempestatem calidam siccam subito excipit aër nebulosus, humidus & frigidus.

Illi, qui hoc tempore subito se se refrigerio exponunt, aut præter consuetudinem negotiorum causa per longius tempus in tali aëre moram trahere coguntur, sæpe hoc malo tentantur, quam-

vis alias nequaquam ad id prædispositi sint.

In principio horrores experiuntur, & debilitatem artuumque dedolationem, cui brevi se pectoris oppressio, difficilis & anxiosa adjungit respiratio cum subsequente cephalalgia & vertigine, tandem in una alterave parte, aut in integro nonnunquam corporis latere de immobilitate & insensibilitate conqueruntur, aucta posthac vertigine sensus pereunt, & æger hebes, insensibilis, immobilis totus procumbit.

Pulsus ut plurimum plenus, tensus & celer, respiratio difficilis habetur & laboriosa.

Positis his symptomatibus largæ & pro necessitate repetendæ indicantur venæ sectiones.

Sæpius subministrentur clysmata, & magna copia potulenta emollientia, attenuantia, & leniter refrigerantia sub No. 6. — 7. — 8. — 9. — 11. — 39. — 40. ingerantur, apponendusque ad plantas pedum synapismus.

Hisce plerumque celeriter adfertur auxilium, ægri ad se redeunt, sed vel plane loquela carent omni, vel difficulter admodum

dum lingua loquuntur balbutiente, & illæ partes, in quibus antea de sensu & motu imminutis conquerebantur, communiter paralyticæ habentur omni nonnunquam sensu destitutæ.

Plures horum tunc tussire incipiunt, & tenax, mucosum sputum ejiciunt, pulsu continuo præsentente febrili.

Quare prioribus instituendum medicamentis, simulque per remedia No. 32. — 33. — 99. adjuvanda expectoratio est.

Hæc remedia sæpius tantum adferunt levamen, ut non solum respiratio reddatur facilior, sed & partes paralyticæ iterato robur, & motum suum recuperent.

Quamdiu tussis & febris ægrum vexant, a frictionibus externis, remediisque stimulantibus abstinere oportet, siquidem calida stimulantia interne assumpta morbum semper exasperant.

Verum sæpe non magna observatur febris, pulsusque nec plenus nec tensus deprehenditur, tunc venæ sectionem instituere non indicatur, sed potulenta attenuantia, leniterque resolventia, uti No. 8. — 46. — 72. habentur, ad malum hoc debellandum sufficiunt.

Quandoque obvenit, ut post subitam refrigerationem transpiratione suppressa caput ita tentetur, ut homines in somnum labantur profundum, toti insensibiles decumbant, attamen respiratio plane libera est, pulsus non elevatus vixque naturali celerior exploratur, nec ulla sese periculosa manifestant symptomata.

Quo in casu clyisma injiciatur, & de remedio sub No. 13. — 40. aut 72. sedule hauriendum detur, institutaque leni manu frictione corpus bene tegatur, ut sensim sudor prorumpat, qua methodo cito admodum & facile hi ægri restituantur.

Non minus in hoc casu cuncta nocerent stimulantia, nisi subjecta frigidi admodum & mucosi forent temperamenti, tunc ea, quæ No. 17. — 18. — 23. recensentur, propinari possunt, & nisi hic cito levamen procuretur, vesicantia suris admovenda, & frequentiora subministranda sunt enemata.

Apoplexia frigida seu mucosa ii solum afficiuntur, quorum corpus mucosis, tenacibus humoribus scatet, aut qui debilem, dissolutum, aquosum vel & acrem in vasis suis sanguinem vehunt.

Sæpe

Sæpe encephali vasa tali tenaci & mucosa materie repleta ita dilatantur, ut nervos comprimendo frigidam causent apoplexiam; sæpius vero, præcipue quando sanguis dissolutus aut aquositate aut acrimonia peccat quacunque, humores hi tenues adeo in ventriculos encephali effunduntur; orta exinde apoplexia vix unquam medellam agnoscit, quæ tamen in casu priori feliciter sæpe adfertur.

Antequam frigida apoplexia nascitur, communiter sat longo tempore de magna debilitate, pondere in encephalo, de hebetudine & continuante sæpius vertigine querelas movent afficiendi, lente memoriam amittunt, & sub ipsissimo sermone, quid ultra proferre voluerint, obliviscuntur, multoties in profundum labuntur somnum, ita quidem, ut vix alicubi confidentes jam dormientes ronchos trahant, porro omnis curæ & sollicitudinis ignari nullius inquietantur facti vicissitudine, subita sæpe una alterave pars musculusve faciei paralyticus evadit, sed post breve temporis spatium ammissum denuo motum obtinet.

Qui apoplexia frigida jam tacti decumbunt, faciem collapsam, pallidam, lutei colo-

coloris habent, pulsum autem debilem, parvum, inæqualem & sæpius intermittentem, respirationemque laboriosam &c.

Præsentibus his symptomatibus nunquam venam secare licet, sed clysmata irritantia sub No. 137. — 224. injicienda & illico vesicantia nuchæ & suris opplicanda veniunt, atque per remedia sub No. 4. — 5. — 14. — 42. — 43. — 110. — 139. — 154. — 155. — 156. — 157. — 158. posita revulsio humorum a capite tentetur; hinc æque nares etiam & tempora remedio sub No. 104. perfricari possunt.

Si exinde æger aliquantum ad se redeat, aut perspicua sensibilitatis præbeat signa, spes salutis affulget.

Debite jamjam purgato corpore remedia stimulantia, resolventia, diuretica etiam exhiberi possunt, qualia No. 17. — 18. — 22. — 23. — 79. — 113. videre est, poterit & vesicantium augeri numerus; multum sæpe emplastrum No. 225. capillis abradis appositum capiti auxiliatur.

Si ægri sensim exinde ad se redeant, iisdem continuare remediis oportet, clysmata attenuantia irritantia sæpius ac nonnulla ex recensitis remediis purgantibus adhuc interponere licet.

Re-

Remedia magis calida & prius laudata stimulantia magis non minorem hoc in casu ac in prioribus noxam adferrent, alioquin enim his nihil proficientibus omnis spes perdita habetur.

Pariter in hoc casu resolvuntur sæpe in encephalo humores impacti subitoque & copiose in fauces destillant; observatur tunc æger continuo deglutire, qui brevi post mucum copiosum tenacem, aut aquosam acrem materiem vomitu reddit, aut diarrhæa.

Sæpe tale quid cum ægri levamine evenit, sæpe autem vires inde plurimum debilitantur, æger totis præ frigore contremescit artubus, & emoritur.

Dum pulsus in principio admodum debilis est, post priorum autem remediorum usum increscit, frigida extremities calefiunt, faciei color pallidus in rubrum mutatur, & æger omnia potulenta exhibita summo cum desiderio, qua signo validæ firis ingurgitat, bona formetur prognosis, inde enim naturæ refocillantur vires, & febris hoc in casu admodum salutaris enascitur.

Prognosis vero mala, si tam vehemens oriretur febris, ut ægrum in furorem adigeret, quo oblata cuncta rejiceret remedia;

hoc

hoc in casu non aliter quam in febribus acutis tractandus foret.

Qui ex frigida reconvalescunt apoplexia, multo longiori tempore ad sanitatem viresque recuperandas, quam illi, qui ex calida seu sanguinea resurgunt, opus habent.

Dum apoplexia ægrumprehendit, qui jam a prægresso alio morbo multum debilitatus est, aut cujus humores prorsus corrupti & tam acres sunt, ut partes solidas & vasa arrodant, consequenter humorum in cerebro effusionem efficiant, mors semper est inevitabilis.

Corpora plethorica, quæ ratione sui temperamenti ad apoplexiam dispositi sunt, malum hoc avertere possunt, dum diæta penitus refrigerante & attenuante utuntur, potus omnes calidos, stimulantes, spirituosos, cibos aromaticos multum nutrientes, cunctaque diuturna, vehementia tam corporis quam animi vitare studeat exercitia, atque ut primum plethoram aliquam aut sanguinis motum adauctum percipiunt, simul atque remedia refrigerantia, attenuantia, purgantia assumunt. Si hisce plethora non minuatur, sæpius in anno venæ sectionem celebrare convenit; at nunquam sine
ratio-

ratione sufficienti venæ sectionibus corpus adsuefaciendum est, verum clysmata & pediluvia hic usum habent specialem.

Quibus autem frigidus, tenax & mucosus sanguis in corpore circulatur, illis alimenta aromatibus acuata potusque spirituosus cum temperantia concedi possunt, simul frequentius mucum incidentibus, alvum & urinam promoventibus remediis utendum est, semperque corpus motu moderato exercere debent.

Si vero hebetudo, gravitas, aut continuans obtusus percipiatur in capite dolor, unum sæpius de prius recensitis remediis porrigendum est: quo in casu non minus bene conducit, dum nonnunquam his ægris vesicans ad nucham ponitur, diuque in fluxu conservatur, vel eodem cum fructu fontanella applicatur aut feraceum.

In cadaveribus apoplexia extinctorum toto sæpe corpore etiam in facie maculæ, five striæ nigro cæruleæ deprehenduntur; sæpe vero præcipue in subjectis antea plethoricis sanisque nunc derepente mortuis facies & oris labia bene, rubre colorata permanent, nonnunquam rubedo hæc exaltatur, vel dum sanguis dissolvi incipit,
de

de plaga in plagam vaga oberrat, ita quidem, ut ex apparente conspectu quis homines hos nequaquam mortuos esse existimaret. Sed post elapsas nonnullas horas sensim pallescunt, & verus tandem color & fœtor cadaverosus subsequuntur.

Cuncta hæc naturæ convenientia sunt, idcirco nunquam pro re præternaturali habenda.

DE PARALYSI.

Parolysis est virium defectus, & flacciditas unius aut plurium partium corporis, unde ad motum, suamque functionem ineptæ evadunt.

Partes tam internæ, quam externæ fieri possunt paraliticæ.

Paralytes internæ frequenter admodum eo ipso momento, quo invadunt, enecant, semperque curatu difficiliiores sunt & periculosæ magis, quam externæ, etsi nonnunquam & externæ omnem omnino respuant medelam.

Sæpe

Sæpe omnes partes externæ paralyticæ sunt capite solo libero & sereno persistente.

Nonnunquam unum tantum latus afficitur morbo, aut unica solum pars redditur immobilis.

Omne quod influxum liquidi nervei minuit, aut impedit, aut irritabilitatem, elasticitatem partis alicujus in corpore humano destruit, causa est paralyseos.

Si pars paralytica sensu adhuc prædita sit, suumque calorem naturalem & totum habitum sanæ similem conservet, curandi ratio certior & facilior futura est.

Si autem insensibilis simul frigeat, & emacietur, cura admodum difficilis, tarda, sæpe etiam plane impossibilis est.

Sæpe numero paralyfis prægressæ apoplexiæ effectus observatur, nihilominus paralyfes quandoque sine apoplexia præcedente obveniunt.

Homines hoc morbo invadendi sæpe per aliquot dies valde bene se habent; præsertim hilares sunt & alacres, optima cum sanitate lectum petentes bono profundoque somno merguntur, dum autem evigilant, jam nonnullas partes paralyticas reperiunt.

Alii vero sat longo prius tempore persistentem cephalalgiam vertiginem & capitis experiuntur gravitatem, non raro oris labia in unum aut alterum distorquentur latus, in nonnullis partibus, quæ brevi posthac paralyticæ evadent, specialem quamdam lassitudinem, pondus, immobilitatem sentiunt aut subsultus &c.

Paralyfes nondum inveteratæ faciliorem plerumque admittunt curam, quam quæ jam temporis invaluerit mora. Verum in senibus & subjectis minus sanis paralyseos cura semper majoris momenti habetur, quam apud juvenes, robustos & bona cæterum sanitate gaudentes.

Illæ etiam paralyfis species semper aliis longe pertinaciores sunt, quæ frigida apoplexiæ succedunt, aut ex mucoso, tenaci, aquoso, acri, dissoluto sanguine ortum ducunt, quam illæquæ plethoram calidamque spissitudinem pro causa proxima agnoscunt.

Post atroces diuturnos morbos aut immoderatas evacuationes obvenientes paralyfes, & a debilitate universali dependentes sine peculiari auxilio curantur, dum corporis augentur vires, & per alimenta eupepta deperditi iterum restituantur humores.

Ob-

Observatur quandoque partes nonnullas paralyticas fieri, a pulmonibus muco tenaci repletis in hoc casu paralyfi peculiarem facere curam necesse non est, sed per remedia solum attenuantia uti No. 8. — 32. — 33. — 34. — 72. sputa promovenda sunt, habeturque communis animadversio, ut exinde non tantum pulmo liberetur, & tussis minuatur, sed sensim etiam paralyfis evanescat.

Perniciosum admodum eorum præjudicium est, qui statuere volebant omnem a debilitate flacciditate & partium relaxatione dependere paralyfim, hancque per stimulantia, calida & roborantia medicamenta tractari & curari debere.

Ut plurimum calida hæc & stimulans curandi methodus noxia est, non raro enim morbum exasperat, & febrem sæpe acutam, perniciosam semper excitat.

Hinc in eo præcipue cardo rerum vertitur, ut in omni paralyfi ægri constitutio, symptomata tum prægressa tum præsentia in sedulam omnino ducantur considerationem, causa consequenter morbi perscrutetur quam exactissime.

Dum æger pulsu pleno & forti, sanæ alias & plethoricæ apprehenditur constitu-

tionis, mox venam secare & per notabile tempus remedia emollientia & resolventia sub No. 7. — 8. — 9. — 11. — 33. adhibere convenit; prætereaque, si alvus sat libera non habeatur, remedium nonnunquam purgans No. 3. — 5. — 14. — 167. propinari potest. Ufu horum continuato magna persæpe in partibus paralyticis observatur mutatio, fugax scilicet & pungens nonnunquam dolor exoritur, major postea sensilitas subsequitur & motus, quibus signis apparentibus prioribus solum insistendum est remediis, simul mane ac vesperi pars paralytica panno laneo perfricari potest.

Hac methodo in his subjectis cura feliciter absolvitur.

Si vero adhibitis prius laudatis remediis notabile levamen non succedat, nec pulsus plenus & tensus exploretur, ad stimulantia tandem remediaque penetrantia deveniendum est, quare similibus ægris remedia No. 73. — 79. — 135. — 142. — 180. — 181. — 228. cum vasculo de No. 17. — 18. — 21. optime exhibentur; affectam quoque partem bis de die suavi manu remedio No. 226. aut 227. perfricare oportet.

Quod

Quod si autem post adhibita hæc penetrantia æger de pectoris ardore aut calore interno conqueratur, motus humorum multum in pulsu observetur adauctus, potulentorum No. 17. — 18. — 21. loco illa usu veniunt, quæ No. 8. — 40. — 45. — 88. recensentur, & alvum, si adstricta ea esset, purgans ex ante memoratis perquam bene referat; hac methodo pergitur, donec integra redierit sanitas.

Quando vero corpora non plethorici sed frigidi habentur temperamenti, tumida aut mucro tenaci infarcta sunt, præprimis conveniens est per aliquot tempus No. 110. — 144. — 179. — 200. enarratis uti remediis. Frictiones pannis laneis bene perfumatis institutæ curam semper felicem accellerant.

Nonnunquam hæc sola ad morbum debellandum sufficiunt remedia, quodsi non obveniat, enarrata prius remedia stimulantia, & quæ hujus generis sunt, tentanda erunt.

Sæpe cura facilitatur, dum partibus affectis vesicans apponitur, aut roborantibus sub No. 226. — 227. partes paralyticæ perfricantur.

Nonnullis thermæ sulphuræ, aliis vis electrica profuit.

DE EPILEPSIA.

Homines epilepsia laborantes subito concidunt sensibus tam externis quam internis ammissis, pollices versus volam manus intrahunt, ore spumant, & toto simul corpore spasmis violentis torquentur & convulsionibus validis.

Morbus hic procul dubio omnium horridissimus & gravissimus est, sæpe admodum difficulter curam recipit, sæpe prorsus nullam.

Ut plurimum subito & per paroxysmos invadit, qui nonnunquam per plures excruciant affectos horas, intra pauca nonnunquam minuta terminantur.

Quando ægri absoluto paroxysmo in integrum mente sibi constant, caput serenum sentiunt, major spes futuræ sanationis affulget, quam si paroxysmo quamvis finito diu adhuc hebetes, vertiginosi menteque debiles permaneant.

In infantibus hic morbus ut plurimum facilius tollitur, quam in adultis. Malum
tamen

tamen omen est, dum hic ultra pubertatis excurrit annos.

Nonnulli intra annum semel tantum aut binis vicibus, appropinquante plerumque vere & autumno paroxysmum experiuntur, alii ut plurimum singulis mensibus circa tempus plenilunii, omni septimana alii, imo nonnulli omni secunda aut tertia die, vel & quotidie hujus excruciantur paroxysmo.

Nonnunquam tamen paroxysmus valde habetur irregularis, non diu filet, quin ægrum improvise adoriatur, diuque, & vehementer affligat. Quandoque per aliquot continuos dies, aut eodem etiam die sæpius ægros paroxysmus aggreditur, qui tamen deinde per longius iterum tempus exulat.

Quandoque ægri ante paroxysmi adventum nonnullas observant molestias, ex quibus futurum instare paroxysmum prædicere noverunt.

Admodum frequenter nihilominus observant, & hilares perfectaque sanitate gaudere videntur, subito vero oculos rotant, aut in facie pallescunt, & multis præsentibus nemine opinante concidunt, ut exinde non parvus adstantibus incutiatur terror, nec pauca exstant exempla, ubi excitato tali

terrore præsentibus antehac sanitate illibata præditi eodem morbo difficulter admodum posthac curando correpti fuere. Unde similes ægri, qui præsertim nulla appropinquantis paroxysmi signa percipiunt, quantum possibile a consortio hominum arcendi sunt.

Parentum epilepticorum infantes sæpe eodem morbo laborant; connata etiam habetur epilepsia, dum mater graviditatis tempore a viso inopinate cadente epileptico subito & vehementi terrore percellitur, quo in casu epilepsia fere semper medelam ignorat. Verum dispositio interna ad hunc morbum per plures annos in talibus infantibus iners & innocua latitare potest, & nonnunquam per omnem vitam latitat, nec se manifestat, donec adveniente causa excitante hanc internam dispositionem in actum deducit, morbus producat.

Causæ tales excitantes nonnunquam sunt terror subitus, vehemens ira, animi affectus, curæ, sollicitudines, multæ & protractæ vigiliæ, incalescentia, defatigatio, veneris abusus bonique vitæ regiminis, cibi potusque stimulant, inebriatio &c.

Verum

Verum tales causæ solæ ad producendum hunc morbum non sufficiunt, nisi antea jam in corpore prædispositio latitet.

Non raro hic morbus a præternaturali interna cranii excrescentia, a mala capitis conformatione, a dilatatis aut induratis cerebri vasis, ab ipsius cerebri vitiis, ab extravasatis in cavis cerebri humoribus, a materie acri deposita, ab ulceribus cerebri, & non raro a vermibus ibi nidulantibus oritur: petrificationes, indurationes, ossificationes in cerebro reperiri sæpius datur, quæ mala epilepsiam producere valent.

Si morbus talem agnoscat causam, nunquam fere medelam admittit.

Sæpe vero ex plethora, spissitudine calida, ab accumulata tenaci, spissa aut acribile, a tenacitate aut acrimonia peccantibus, ab evacuationibus nimis copiosis, consequenter a debilitate universali ortum ducit.

Nonnunquam autem morbus hic tales agnoscit causas, quæ a capite & cerebro quam maxime & quam longissime distant, in alienis his partibus motum causant peculiarem, nervos vicinos irritant, quæ irritatio cerebrum versus extenditur, totumque systema nervosum in sua concurrit origine,

ibidemque turbas producit, & motum præternaturalem, unde omnium sensuum ablatio & violenta spastica plurimarum corporis partium motibus præcipue voluntariis intervientium sequitur contractio.

Atque hoc fit, dum causa in aliquo viscere abdominali hæret, ut sæpius in atrabiliariis, hypochondriacis, subjectisque hysteriis videre est: ita si ex acrimonia in ventriculo & intestinis aut vermibus ibi hærentibus aut suppressis hæmorrhoidibus menstruisve originem trahat.

Epilepsia quoque nascitur, dum ulcera vetusta, tinea, scabies aliique morbi cutanei mala medendi methodo auferuntur, aut dum miasma venereum, podagricum ad partes internas irritabiles deponitur, aut etiam subito suppresso sudore consueto in pedibus & infra axillas, neque minus extincta præmature gænorrhæa aut fluore albo produci poterit.

Plures sunt, qui certos odores sive ex vegetabilium sive animalium non ferunt, ut primum similia olfactu sentiunt, mox animo relinquunt, & exinde quandoque epilepsiæ speciem patiuntur.

Ex

Ex his & similibus nata epilepsia perfecte sæpe numero sanatur.

Pro diversitate causæ erit quoque curæ diversitas, & cognita semel recte causa præterpropter divinari poterit, an spes aliqua curationis ad sit nec ne.

Ergo omnis cura in eo præcipue consistit, ut omni industria morbi causa expiscetur, quæ tamen sæpe adeo sepulta jacet, ut etiam Medicus in scientia sua peritissimus & sagacissimus huic evolvendæ non sit.

Unde in epilepticis bene considerandum est, primo: status eorum, dum a paroxysmo penitus liberi sunt, & sani videntur, secundo: status eorum, dum paroxysmus accedit, tertio: status eorum, dum revera a paroxysmo torquentur.

Ex his debite institutis & continuatis observationibus sæpe felix sequela quoad curationem erui potest, etsi causam proximi perscrutari possibile non foret.

Dum igitur epilepticus omni paroxysmo liber est, adlaboretur oportet, ut cuncta ea auferantur, & impediantur, quæ paroxysmum iterum resuscitare, aut ad minimum accellerare possent.

Si

Si plethora adsit aut sanguinis spissitudo, secundum vires & plethoram, una aut pluribus vicibus vena secanda est, si hæmorrhoides tumeant, aut ex signis intelligatur naturam per easdem exonerare superfluos humores conari, applicandæ his erunt sanguisugæ, dandaque præterea remedia attenuantia, refrigerantia & leniter purgantia, ut No. 12. — 39. — 45. — 122. — 136. — 141. — 187. — 198. recensentur, donec iterum paroxysmus recurrat, aut saltem tam diu, donec æger in eo statu esse videatur, ut ratione plethoræ paroxysmus amplius refustitari nequeat.

Si tamen paroxysmus reverteretur, sed minori vehementia diuturnitateque minori, iisdem terminato paroxysmo utendum erit remediis, ut denuo, si necesse videatur, venæsectio & sanguisugæ in auxilium vocari poterunt. Sed debite attendendum, ne tanta ægro inducatur debilitas, qua morbus forte exasperaretur.

Hac igitur methodo epilepsia ex plethora solum & spissitudine sanguinis calida nata perfecte sæpe sanatur.

Per eadem remedia radicitus evellitur, quæ in subjectis atrabiliariis a spissa aut acribile

bile ortum ducit epilepsia, verum in hoc casu venæ sectio rarius indicata est.

Non minus illis prodest, qui abdomen durum & tensum gerunt, quorum intestina mucus crassus, tenax opplet & obstruit, quamvis in hoc casu etiam remedia No. 132. — 142. — 144. — 173. — 179. sæpe optimo cum effectu adhibeantur.

Si vero subjectum hypochondriacum aut hystericum fuerit, hepatis simul aut lienis adsit induratio, pillulæ sub No. 73. — 134. — 135. multum conducent, sed longus satis harum usus requiritur.

Quodsi autem nulla reperiatur induratio, sed totus morbus solum a nimia irritabilitate aliisque inordinatis nervorum motibus dependeat, remedia, qualia No. 218. — 219. — 220. — 221. præscribuntur, porrigenda sunt; si hæc alvum non satis servarent apertam, injiciendum sæpius clyσμα, aut lene purgans propinandum erit. Moderatus corporis motus, gratæ peregrinationes, aërisque mutationes hisce corporibus summam utilitatem adferunt.

Dum autem debilitas aut partium solidarum, nervorum præsertim advertitur laxitas,

ras, remediis No. 70. — 74 — 75. — 253.
robur addendum est.

Si tamen hæc debilitas ex prægressis copiosissimis evacuationibus uti sunt hæmorrhagiæ, diarrhææ, sudor continuus &c. oriatur, ut proprie Keneangeia adesset, in principio corpus levibus facilis digestionis multi tamen nutrimenti cibus replendum est, ut sic iterum, quod per nimias evacuationes deperditum est, restituatur, sed hæc parva manu, & iteratis de die vicibus porrigenda sunt. Lac pro potu hic maximi usus est, præcipue dum lac mox mulsum adhibetur, quare his ægris nutrix convenientissimum & sæpe unicum constituit remedium, præterea his nihil accidere potest salubrius, quam si in aëre rusticano vitam agant, animumque gratis & innocuis delectent objectis, & corporis lege medica instituant exercitium. His multi ita recoillantur, ut nullo alio medicamento opus habeant.

Ubi corpus iterum bonis sufficienti quantitate repletum videtur humoribus, æger tamen debilis persistat, remedia roborantia No. 70. — 74. — 75. porrigantur convenit, verum exhibita hæc reme-

media, antequam corpus bonis repletum humoribus sit, detrimento semper forent.

Pessima & pertinacissima debilitatis species ea est, quæ veneris abusum, masturbationes præsertim pro causa agnoscit.

Attamen & hi ægri eadem restitui possunt methodo, si exorbitantes simul refrænent cupiditates, illicitæ suæ consuetudini valedicant, otiumque decentioribus fallant negotiis.

Quodsi æger non solum totus debilitatus & enervatus sit, sed adhuc acres & malæ notæ humores in corpore suo contineat, hi prius corrigendi sunt, antequam descendatur ad roborantia.

Quid in illis agendum sit casibus, ubi epilepsia a præpostere curata scabie aut aliis morbis cutaneis retropulsis ulceribusque inconsiderato clausis, a suppresso sudore, hæmorrhoidum & menstruorum fluxu, a vermibus, a retropulsa acrimonia venerea, podagrica, scorbutica &c. originem desumit, in speciali capitulo, ubi de his morbis agitur, hoc ipsum invenire est.

Illi, qui sua idiosyncrasia ob certos vegetabilium, animaliumve odores in vehementes convulsionem cientur, sensibus pri-

van-

vantur, hos omni cura evitare studeant, hinc valde imprudenter agitur, dum tales studio similibus terrentur, vera enim exinde & immedicabilis generari potest epilepsia.

Peculiaris hæc idiosyncrasia tolli & præcaveri potest ut plurimum, si longo tempore remedia roborantia No. 73. — 74. — 75. — 253. assumantur. Sæpe tamen ipsa immutatur natura, ut sensim plane his ad suefiat rebus, quas nunquam antea sine convulsione tulisset.

In hætenus recensitis casibus malum præcaveri sæpe etiam felici cum successu tolli potest, cum causa morbi nota sit, aut quid agendum sit, symptomata doceant.

Sæpe epileptici tempore intercalari sanitate gaudent integerrima, nec ulla, quæ medelæ admonerent eamque indicarent, apparent signa: tum videndum est, qua ratione tempore instantis paroxysmi se habeant.

Si tunc æger anxietates in abdomine, in hypocondriis præcipue sentiat, appetitum habeat delerum, conatum vomendi percipiat, & alia oppleri ventriculi aut intestinorum experiatur indicia, emetico aut purgante

gante sub No. 4. — 5. — 14. — 38. peccantem e corpore materiem eliminare necessum est; binis igitur aut ternis continuo diebus pro ratione circumstantiarum tale remedium exhiberi poterit.

Si vero nonnullis ante paroxysmum diebus de cephalalgia, vertigine, calore capitis quærelas æger moveat, oculi rubeant, pulsus plenus & tensus sit, tunc aut venam secare, aut applicare sanguisugas, aut per priora remedia No. 39. — 45. — 121. — 136. — 141. — 187. corpus deplere, sanguinem attenuare & impetum caput versus diminuire oportet; præterea bis in die balneum pedum indicatum bene adhibetur.

Si tamen nulla accumulati in encephalo sanguinis signa adessent, sed alia potius acrimonia aut humiditas causa hujus mali esse videretur, æger pallefceret, facies haberetur tumidula, caput grave perciperetur & hebes, continua observaretur in somnum proclivitas &c. emplastrum vesicans ad nucham applicare, fortiora purgantia No. 4. — 42. — 43. — 47. porrigere, furis synapismum admovere, & bis de die per unam alteramve horam pediluvio uti convenit.

Terminato paroxysmo tempore intercalari, si vires non contradicant, purgans exhibendum est, hic præcipue fontanella aut setaceum laudem merentur, sed per annos fluant oportet.

Si autem æger in hac aut illa parte corporis peculiarem ante paroxysmum dolorem sentiat, & simul ex illa parte aliquid versus caput quasi ascendere animadvertat, quod subito paroxysmum provocet, hanc partem supra doloris originem ligare, fortiterque comprimere frequenter juvat impediendo paroxysmum, verum tale quid non facile nisi in brachiis & pedibus præstatur, si ergo pars foret, in qua pressio aut ligatura locum habere nequit, mox, ut primum dolor aut alia particularis percipitur sensatio, cucurbitæ siccae aut emplastrum vesicans illi applicandum parti, nec non, si loci situs admittat, partis affectæ incisio tentari potest vel adustio.

Verum sæpius contingit, ut nec tempore intercalari nec ante paroxysmum ulla se manifestent indicia, ex quibus sive mendendi sive præcavendi ratio intelligi posset, in hisce casibus remedia No. 142. —

218. — 219. — 220. — 221. — 223. —

228.

228. — 295. — 309. — 310. — 311. —
312. — 313. tentari possunt.

At hujusmodi remediorum longus requiritur usus, donec an in præsentî ægro sufficiant nec ne certitudo habeatur.

Durante quolibet paroxysmo cura præcipua esse debet, ne æger violentis se vulneret jactitationibus, ne forte capite artubusve in dura impingat obstacula; hinc, si possibile, molli imponatur lecto paroxysmo afflicto epileptico, cuncti corporis motus observentur exactissime, corpus totum & artus ita molli, & cauta dirigantur manu, ne irruendo se lædat; violenta pollicum extractio nociva magis quam proficua est.

Sæpe dentes adeo vehementer ad se invicem apprimuntur, ut vitri ad instar dissiliant, aut linguam commordeant ægri, unde ad laborandum est, ut a se invicem molli manu diducantur dentes, & aliquod corpus interponatur; dura hic inutilia forent, sed suber, firmiter convoluta lintea convenientissima sunt, solum attendendum, ne talia mole sua respirationi impedimento sint, aut quod exigua nimis adhibeantur, parum juvent, aut plane deglutiantur, hinc

vel cauta manu tenenda aut longo filo alliganda sunt.

Multum præterea hisce prodest, si continuo aëri libero & puro exponantur, facies sæpius frigida abluatur, & nares, frons, tempore aceto No. 222. probe perfricentur. Si debiles sint, spiritus C. C. aut alii volatiles naribus submoventur spiritus, qui etiam pro inunctione harum partium interviunt nec non aliquot guttulæ cum cochleari aquæ ori infundantur; attamen nimis volatilibus spiritibus ægris his nimius calor conciliari non debet; in subjectis hypochondriacis, hystericeis castorei aut asæ fætidae odor sæpe promptissimum adfert auxilium.

Non raro tales ægri, posteaquam aliquo tempore paroxysmus deferbuit, ad se redeunt, loquuntur, & ad interrogata recta & clara responsa reddunt, sed nervorum adhuc continuant subsultus, in hoc casu remedia sub No. 37. — 107. — 219. indicata habentur.

Finito paroxysmo similes ægri plerumque capitis & corporis debilitatem experiuntur, hinc leniter roborantia No. 117. & 160. propinanda sunt, quibus si non refocillantur, illa, quæ No. 18. — 22. —

23. — 70. memorantur, exhibenda veniunt.

In tristibus, melancholicis, hystericis totus sæpe morbus ab exorbitante solummodo meditatione, pusilaminitate aut imaginatione phantasmatum dependet; nonnunquam in perversa & falsa sua idæa eo excurrunt dementiæ, ut a dæmone sese obsessos, sagisque vexari credant firmissime.

In hoc casu medicamenta admodum parum præstant, multum boni nihil ominus remedia No. 218. — 219. — 223. in similibus efficiunt. Si vero magna cum fortuna ut argumentorum efficacia, promissionibus, fiducia speciali, fallacia, peregrinationibus, aëris mutationibus &c. in ægro tali cogitandi modum inverti, aliisque mens distrahi possit objectis, ut plurimum sine omni medicamento medela lata est, & sponte sua convalescet æger, neque tamen hoc idcirco causæ cuidam præternaturali adscribi debet.

Verum dantur tantæ malitiæ homines, qui, ut, adstantium erga se excitent misericordiam, pecunias expiscentur, aut aliud intentum consequantur, in modum paroxysmo vero epileptico laborantis ad amissum corpus effingere noverunt.

Si tales fraudulentis homines tempore simulati paroxysmi examinentur, advertitur eos mente penitus constare, & tam astute sollicitaque corpus undique dirigere, ut sub maximo furore nec caput nec artus allisione offendant, aut ad dura corpora vulnerent; quo major his compatiens ostenditur animus, eo magis furere contendunt, in initio paroxysmi pulsus penitus naturalis est, ab admoto oculis lumine pupilla contrahitur, angustatur, quæ in vera epilepsia affectis ad omnia similia persistit immutata, hi, si adurantur, aut unguibus vehementius scalpentur &c. subsiliunt, aliaque percepti sensus dolorifici signa præbent.

Si certum sit fictam esse epilepsiam, ipsa hæc diuturnis jejuniis, publicis & severis aliorum in exemplum castigationibus medelam non novit aptiorem.

Eadem methodo procedendum est cum illis, qui se aut dæmone obsessos aut sagas esse asserunt.

FINIS TOMI PRIMI.

ERRATA.

Ennecatorum lege Enecatorum. pag. IV.
Emmollientia lege Emollientia.

ELENCHUS CAPITUM.

TOMI - PRIMI.

	Pagina.
Introductio - - - - -	I.
De Febre - - - - -	18.
— Febre acuta continua - -	27.
— Febre putrida - - - -	59.
— Inflammatione - - - -	67.
— Phrenitide - - - - -	74.
— Inflammatione oculorum - -	81.
— Inflammatione aurium - -	87.
— Angina - - - - -	87.
— Morbis Pectoris - - - -	103.
— Pleuritide - - - - -	105.
— Peripneumonia - - - -	119.
— Hæmoptoe - - - - -	134.
— Asthmate - - - - -	145.
— Hydrope thoracis - - - -	154.
— Palpitatione cordis - - -	158.
— Tussi seu catharro - - -	164.
— Tussi convulsiva - - - -	167.
— Inflammatione Diaphragmatis -	173.
— Hepatitide - - - - -	175.
— Gastritide - - - - -	180.
— Cardialgia - - - - -	184.

De

	Pagina.
De Nausea & Vomitu - - -	190.
— Vomitu cruento - - -	192.
— Dolore intestinorum seu Colica	196.
— Diarrhæa - - - - -	208.
— Dysenteria - - - - -	216.
— Nephritide - - - - -	229.
— Febre catharrhali, Arthritide, Rheumatismo - - - - -	233.
— Variolis - - - - -	247.
— Inoculatione Variolarum - -	280.
— Morbillis - - - - -	294.
— Scarlatina - - - - -	305.
— Urtica - - - - -	306.
— Erysipelate - - - - -	306.
— Apoplexia - - - - -	320.
— Paralyfi - - - - -	336.
— Epilepsia - - - - -	342.

